

Nr 190.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående omorganisation av länsarkitektsinstitutionen m. m.; given Stockholms slott den 8 mars 1935.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Henning Leo.

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 8 mars 1935.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför departementschefen, statsrådet Leo:

I årets statsverksproposition (sjätte huvudtiteln, punkt 36) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde bli riksdagen förelagd, till länsarkitekter för budgetåret 1935/1936 beräkna ett förslagsanslag av 108,000 kronor. Sedan beredningen av detta ärende fullbordats, torde jag nu ånyo få anmäla detsamma.

Bihang till riksdagens protokoll 1935. 1 saml. Nr 190.

I. Den nuvarande länsarkitektsinstitutionen.

Jag torde härvid till en början få lämna en redogörelse för den nuvarande länsarkitektsinstitutionen.

Till länsarkitekter har riksdagen för innevarande budgetår anvisat ett extra förslagsanslag å 88,000 kronor. I nämnda anslag ingår dels en bestämd post å 67,000 kronor till avlöningar till länsarkitekter m. m., dels en förslagspost å 15,000 kronor till rese- och traktamentskostnader för länsarkitekter, dels ock en bestämd post å 6,000 kronor till ersättning för expenser åt länsarkitekter.

Den 13 april 1934 har Kungl. Maj:t fastställt stat för det för innevarande budgetår anvisade anslaget och därvid föreskrivit, att utgifterna från sistberörda båda anslagsposter skola redovisas å särskilda bokföringstitlar.

Den 4 maj 1934 har Kungl. Maj:t meddelat bestämmelser beträffande användningen av anslagsposten till avlöningar till länsarkitekter m. m. och därvid för tillämpning under budgetåret 1934/1935 förordnat huvudsakligen följande:

Antalet länsarkitekter skall vara tolv. De särskilda länsarkitektsdistrikten skola omfatta ett distrikt Stockholms län, ett distrikt Uppsala, Södermanlands och Gotlands län, ett distrikt Jönköpings och Östergötlands län, ett distrikt Kronobergs, Kalmar och Blekinge län, ett distrikt Malmöhus och Kristianstads län, ett distrikt Göteborgs och Bohus samt Hallands län, ett distrikt Älvsborgs och Skaraborgs län, ett distrikt Värmlands och Örebro län, ett distrikt Kopparbergs och Västmanlands län, ett distrikt Gävleborgs och Jämtlands län, ett distrikt Västerbottens och Västernorrlands län, ett distrikt Norrbottens län. Det fasta, av statsmedel utgående arvodet till länsarkitekterna skall utgöra, i Stockholms läns distrikt 8,000 kronor och i vart och ett av de övriga elva distrikten 5,000 kronor, med skyldighet dels för länsarkitekten i Stockholms län att vid behov biträda inom byggnadsstyrelsen med handläggning av ärenden, avseende länsarkitekternas tjänsteåligganden, dels ock för samtliga övriga länsarkitekter att jämväl utanför vederbörande distrikt på uppdrag av byggnadsstyrelsen fullgöra till länsarkitektssysslän hörande åligganden. Byggnadsstyrelsen äger att anställa sakkunnigt biträde åt länsarkitekten i Stockholms län under ifrågavarande budgetår för en kostnad av högst 4,000 kronor.

Länsarkitekt åtnjuter vid resor i tjänsten resekostnads- och traktamentsersättning enligt klass II C i allmänna resereglementet. Utöver det fasta arvodet må länsarkitekt, enligt Kungl. Maj:ts bestämmande i varje fall, åtnjuta särskild gottgörelse för särskilt omfattande eller krävande uppdrag för statsmyndighets räkning. För tjänsteuppdrag och tjänsteförrättningar för kommunal myndighets räkning äger länsarkitekt uppbära ersättning enligt av byggnadsstyrelsen fastställd taxa. I övrigt äger länsarkitekt bedriva privatpraktik, i den mån den ej verkar hinderligt för hans tjänsteverksamhet.

I detta sammanhang torde jag få erinra, att vid länsarkitektsinstitutionens tillkomst länsarkitekternas huvudsakliga inkomster ansågos kunna utvinnas genom privat arkitektverksamhet. Såväl dåvarande överintendentsämbetet som de sakkunniga för nämnda ämbetes omorganisation synas nämligen hava betraktat länsarkitektstjänsterna såsom bisysslor, vilka icke behöfde kräva alltför stor del av den dagliga arbetstiden. Länsarkitekternas löner blevo också tillmätta med hänsyn härtill. Det framhölls därvid, hurusom utsikterna att erhålla

enskild praktik ute i länen måste anses vara gynnsamma »särskilt för en dugande person, vars skicklighet vunnit officiellt erkännande genom uppdrag att vara länsarkitekt».

Länsarkitekt skall enligt gällande instruktion förordnas — i samma ordning som är föreskriven i fråga om tjänst inom byggnadsstyrelsen — av byggnadsstyrelsen i samråd med vederbörande länsstyrelse eller länsstyrelser för en tid av tre år. Då förordnandena emellertid gjorts beroende av storleken av det av riksdagen för varje år beviljade anslaget till länsarkitekterna, hava de hittills meddelats blott för ett år i sänder.

Den 13 juli 1934 har Kungl. Maj:t vidare meddelat bestämmelser beträffande användningen av anslagsposten till ersättning för expenser åt länsarkitekter och därvid för tillämpning tills vidare under budgetåret 1934/1935 förordnat huvudsakligen följande:

Länsarkitekt, som önskar erhålla ersättning för utgifter för expenser, har att ingiva räkning därå till byggnadsstyrelsen, som efter granskning av räkningen utbetalar det belopp, styrelsen prövar skäligt. Ersättning till länsarkitekt för expenser må dock för budgetåret icke överstiga: för var och en av länsarkitekterna i Stockholms läns, Malmöhus och Kristianstads läns ävensom Göteborgs och Bohus samt Hallands läns länsarkitektsdistrikt 600 kronor; för var och en av länsarkitekterna i Jönköpings och Östergötlands läns, Kronobergs, Kalmar och Blekinge läns, Älvsborgs och Skaraborgs läns, Västmanlands och Kopparbergs läns, Västerbottens och Västernorrlands läns ävensom Norrbottens läns länsarkitektsdistrikt 500 kronor; samt för var och en av länsarkitekterna i Uppsala, Södermanlands och Gotlands läns, Värmlands och Örebro läns ävensom Gävleborgs och Jämtlands läns länsarkitektsdistrikt 400 kronor.

Å arvodena från anslagsposten till avlöningar till länsarkitekter m. m. utgå från sjätte huvudtitelns anslag till dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst dyrtidstillägg enligt de grunder, som gälla för s. k. oreglerade verk. Kostnaderna härför beräknas för innevarande budgetår till ungefär 18,000 kronor.

De totala kostnaderna för statsverket för den nuvarande länsarkitektsinstitutionen kunna således beräknas uppgå till i runt tal (88,000 + 18,000) 106,000 kronor.

II. Igångsättande av utredning angående en omorganisation av länsarkitektsinstitutionen.

Frågan om en omorganisation av länsarkitektsinstitutionen har sedan någon tid varit under utredning (se härom punkt 40 av 1934 års sjätte huvudtitel, proposition nr 141 till 1934 års riksdag samt punkt 36 av 1935 års sjätte huvudtitel).

Den 12 oktober 1933 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att gemensamt med tre personer, som skulle utses av chefen för kommunikationsdepartementet, med beaktande av vad till statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för samma dag anförts, verkställa utredning och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag rörande länsarkitektsinstitutionens lämpliga organisation jämte därmed sammanhängande spörsmål.

Vid min anmälan inför Kungl. Maj:t av berörda fråga anförde jag huvudsakligen följande:

I samband med 1917 års omorganisation av överintendentensämbetet — ämbetsverket erhöll därvid namnet byggnadsstyrelsen — beslöts inrättande av länsarkitektstjänster i enlighet med närmare bestämmelser, som Kungl. Maj:t skulle äga meddela. Efter det att förslag till instruktion för länsarkitekterna utarbetats av särskilda sakkunniga, utfärdade Kungl. Maj:t den 28 februari 1919 sådan instruktion (svensk författningssamling nr 105). Länsarkitektinstitutionen, som efter ytterligare utredning trädde i verksamhet mot slutet av år 1920, omfattade till en början allenast fem länsarkitekter men har sedermera successivt utvidgats, så att den för närvarande omfattar tolv länsarkitekter, envar med sitt distrikt.

Såsom vid flera tillfällen från skilda håll vitsordats, har länsarkitektinstitutionen visat sig fylla ett verkligt behov. Institutionen har ock, såsom nyss nämnts, under de senaste åren successivt utvidgats, så att numera varje länsstyrelse har tillgång till biträde av länsarkitekt, ehuru vissa distrikt äro av betydande omfattning. Byggnadsstyrelsen har ock vid flera tillfällen betonat behovet av ytterligare utvidgning av institutionen, särskilt med hänsyn till alla de viktiga spörsmål och uppgifter, som genom den nya stadsplanlagstiftningen aktualiserats. Senast i skrivelse den 19 september 1933 med anslagsäskande för budgetåret 1934/1935 har styrelsen, såsom ett led bland åtgärder i berörda syfte, föreslagit anställande av ytterligare en länsarkitekt, varjämte styrelsen framhållit behovet av biträden åt länsarkitekterna och en höjning av de utgående arvoden. I särskild skrivelse samma dag har styrelsen hemställt om beredande av medel till ersättning åt länsarkitekterna för expenskostnader.

Innan ståndpunkt toges till frågan om fortsatt utvidgning av länsarkitektinstitutionen, synes mig en utredning med stöd av de gångna årens erfarenheter böra vidtagas i syfte att konstatera, huruvida den nuvarande organisationsformen är den för sitt ändamål lyckligaste och från skilda synpunkter mest lämpliga. Med hänsyn till den betydelse, länsarkitektinstitutionen visat sig äga, icke minst sedan den nya stadsplanlagstiftningen trätt i tillämpning, synes det angeläget, att denna institution till såväl allmän som enskild nytta göres fullt effektiv och överhuvudtaget organiseras på sådant sätt, att rum för berättigade erinringar ej lämnas. I detta avseende torde uppmärksamhet böra ägnas bland annat åt den dubbelställning, vilken länsarkitekten för närvarande intager såsom å ena sidan privatpraktiserande arkitekt och å den andra statligt organ inom samma verksamhetsområde. Liksom inom andra grenar av statsförvaltningen synes det även här önskvärt att såvitt möjligt ett förenande av statlig och privat verksamhet undvikas.

Inom ett närliggande område för statlig verksamhet har nyligen en omändring i sådant syfte genomförts nämligen inom den lokala vägorganisationen, där de privatpraktiserande distriktstjänstemännen sedan den 1 juli 1930 ersatts med helt statsanställda vägingenjörer. Dessa vägingenjörer äga emellertid och äro i mån av tid skyldiga att efter förordnande av vederbörande länsstyrelse åtaga sig vägförrättningar; de enligt av Kungl. Maj:t fastställd taxa utgående ersättningarna för dylika förrättningar tillfalla dock statsverket och användas till bestridande, i den mån de därtill förslå, av kostnaderna för personalens avlönande. Det har förutsatts, att dylika förrättningsuppdrag, vilka ansetts hava särskild betydelse för upprätthållande av vägingenjörernas kontakt med det mera praktiska vägarbetet, icke skulle få större omfattning än att de bleve en utfyllnad av de i och för sig behövliga tjänstemännens rent statliga verksamhet. Genom nu nämnda anordning hava kostnaderna för organisationen kunnat väsentligt begränsas.

Vid den av mig förordade utredningen beträffande länsarkitektsinstitutionens lämpliga organiserande torde böra övervägas, om icke den nya lokala vägorganisationen i princip kan tjäna till ledning för frågans lösning. Som ett bestämt önskemål vid utredningen är att beakta, att den nuvarande kostnadsramen i stort sett hålles. Det av byggnadsstyrelsen på sätt förut nämnts väckta spörsmålet om bestridandet av länsarkitekternas expenskostnader bör i samband med utredningen ägnas förnyat övervägande, varvid givetvis bör uppmärksammas vad i det föregående anförts beträffande den omfattning, vari särskilda förrättningsuppdrag böra förekomma. Tillses bör, huruvida och i vad mån gällande förrättningstaxa må erfordra revision.

Ifrågavarande utredning torde böra uppdragas åt byggnadsstyrelsen. Med hänsyn till beskaffenheten av de spörsmål, som vid utredningen torde komma under behandling, synes det emellertid lämpligt, att i utredningen deltaga jämväl utanför styrelsen stående personer, som från skilda synpunkter vunnit erfarenhet om verkningarna av länsarkitektsinstitutionens nuvarande organisation. Antalet av dessa personer torde lämpligen böra bestämmas till tre. De torde få utses av chefen för kommunikationsdepartementet.

Den 17 oktober 1933 utsåg jag ledamoten av riksdagens första kammare, civilingenjören K. A. S. Nylander i Borås, ledamoten av riksdagens andra kammare, lantbrukaren J. Nilsson i Hörby samt länsarkitekten E. G. Friberger i Göteborg att deltaga i den sålunda anfallda utredningen.

III. Utredning rörande länsarkitektsinstitutionens lämpliga organisation m. m.

Med skrivelse den 1 februari 1934 överlämnade byggnadsstyrelsen samt nyss omförmälda utredningsmän »Utredning rörande länsarkitektsinstitutionens lämpliga organisation m. m.». Jag anhåller nu att få lämna en redogörelse för berörda förslag, i det följande benämnt »*Utredningsförslaget*».

I kap. I: »*Den nuvarande organisationen*» har till en början redogjorts för länsarkitektsinstitutionens tillkomst samt för organisationens successiva utveckling till tolv distrikt.

Beträffande länsarkitektens arbetsuppgifter har härefter lämnats följande redogörelse:

Enligt instruktionen för länsarkitekterna åligger det dessa — vilkas uppgift är att i fråga om byggnadsväsendet, däri inbegripet stadsplaneväsendet, bevaka det allmännas bästa i syfte att gällande bestämmelser efterlevas och en sund utveckling av byggnadsväsendet befordras — var inom sitt distrikt:

att närmast handhava tillsynen över kronans under byggnadsstyrelsens vård ställda byggnader;

att förrätta eller eljest närvara vid de årliga synerna å dessa byggnader samt upprätta och inom bestämd tid till byggnadsstyrelsen avlämna förslag rörande nästkommande års reparationsarbeten å byggnaderna ävensom att närvara och tillhandagå med uppgörande av kostnadsberäkningar vid av- och tillträdessyner å boställen inom nämnda byggnader;

att upprätta förslag till entreprenadkontrakt samt arbets- och leveransavtal beträffande förekommande arbeten å kronans under byggnadsstyrelsens vård ställda byggnader, leda och övervaka utförandet av dessa arbeten ävensom granska och attestera alla hithörande räkningar;

att jämväl i övrigt hos byggnadsstyrelsen eller annan vederbörlig myndighet i avseende å ifrågavarande byggnaders vård framställa de förslag och göra de andra framställningar, som kunna av omständigheterna påkallas;

att enligt byggnadsstyrelsens förordnande förrätta inspektioner å såväl statens byggnadsarbeten som kyrkobyggnadsarbeten;

att till byggnadsstyrelsen avgiva infordrade yttranden över förslag till stadsplaner och tomtindelningar samt rörande byggnadsfrågor i allmänhet ävensom själmant göra de framställningar i förevarande avseenden, vartill anledning förekommer;

att åt byggnadsstyrelsen insamla nödiga uppgifter för den inom styrelsen förda byggnadsstatistiken samt rörande gällande arbets- och materialpris;

att tillhandagå länsstyrelserna med råd, yttranden och förslag — grundade, om länsstyrelse så finner nödigt, på iakttagelser å platsen — i ärenden rörande byggnadsordningar, stadsplaner, byggnadsbestämmelser och tomtindelningar, vid prövning av ansökningar och besvär i fråga om byggnadsföretag samt vid handläggning av arkitektoniska och byggnadstekniska frågor i allmänhet;

att biträda länsstyrelserna vid övervakandet av efterlevnaden av de författningar och andra föreskrifter, som röra byggnadsväsendet; samt

att tillhandagå kommunala myndigheter med råd och upplysningar i byggnadsfrågor; dock att, innan resa för sådant ändamål av länsarkitekt företages, vederbörande länsstyrelsens bemyndigande därtill skall inhämtas.

Till dessa länsarkitekts åligganden enligt instruktionen kommer numera, bland annat, skyldighet att biträda länsstyrelserna med granskning av de i 19 kap. 1 § i lagen den 18 juni 1926 om delning av jord å landet omförmälda avstyckningsplanerna samt att avgiva yttrande beträffande sådana avstyckningar, som skola fastställas av länsstyrelserna.

I utredningsförslaget har härefter anförts bland annat följande beträffande länsarkitektsdistriktens storlek:

Av de tolv länsarkitektsdistrikten bestå för närvarande endast två distrikt vart och ett av ett län (Stockholms och Norrbottens), under det att av de övriga tio distrikten åtta distrikt bestå av två län och två distrikt av tre län vardera.

Redan vid institutionens tillblivelse sattes ifråga lämpligheten av att bilda distrikt om flera än ett län. Dessa farhågor, att länsarkitekten icke skulle kunna i önskvärd utsträckning utnyttjas inom det län, där han icke vore bosatt, hava visat sig synnerligen välgrundade.

Byggnadsstyrelsen uttalade i skrivelse den 29 april 1919 starka betänkligheter mot att länsarkitektsdistrikten gjordes för stora. Styrelsen förklarade sig därvid anse, att länsarkitektens uppgifter såsom styrelsens ombud i landsorten i och för sig möjligen skulle kunna nöjaktigt fyllas inom distrikt, omfattande flera län. Beträffande länsarkitekternas övriga och säkerligen mest tidsödande göromål dels såsom länsstyrelsernas sakkunniga rådgivare vid handläggningen av ärenden rörande städernas och de stadliknande samhällenas planläggande och bebyggande och dels såsom biträden vid övervakandet av gällande lagars efterlevnad vid husbyggnadsverksamheten skulle endast länsstyrelsen i det län, i vars residensstad länsarkitekt placerats, få den bekväma tillgång till honom, som för hans rätta utnyttjande vore behöfligt. Det ansågs därför otvivelaktigt, att ett-länsdistrikt vore det lämpligaste med hänsyn till institutionens effektiva utnyttjande och att detta sålunda måste för byggnadsstyrelsen framstå såsom önskemålet vid institutionens utveckling. Sedermera har byggnadsstyrelsen vid flera tillfällen givit uttryck för samma önskemål.

Den långsamhet, med vilken institutionen hittills utvecklats, kan, enligt den erfarenhet byggnadsstyrelsen vunnit, sägas hava varit i viss mån olycklig för samhällsbyggnaden i landet därigenom, att den kontroll och tillsyn, som enligt

1 kap. 41 och 42 §§ i lagen den 12 maj 1917 om fastighetsbildning i stad samt § 49 i byggnadsstadgan för rikets städer av den 8 maj 1874 skolat utövas av länsstyrelserna, på grund av bristen på sakkunnigt biträde antingen helt utblivit eller icke tillnärmelsevis varit av erforderlig omfattning.

I utredningsförslaget har vidare behandlats tjänstearbetets omfattning och ständiga ökning. Härom har bland annat anförts, att länsarkitekternas arbetsuppgifter under den tid, länsarkitektinstitutionen fungerat, vidgats och arbetsbördan ökats i en omfattning, som från början knappast varit förutsedd. Därigenom hade tjänsten snart nog kommit att icke allenast få karaktären av huvudsyssla utan efter hand utökats att omfatta större och flera arbetsuppgifter än vad en enda tjänsteman med normal arbetstid förmådde medhinna.

För att belysa nu angivna förhållanden har upprättats en i utredningsförslaget intagen tabell I: »Tabell över årligen handlagda tjänsteärenden sedan länsarkitektinstitutionens början.» Beträffande denna tabell ävensom de till densamma lämnade kommentarerna torde jag i huvudsak få hänvisa till handlingarna i ärendet.

Från år 1929, då länsarkitektinstitutionen omfattade 20 län, till och med år 1933 har antalet ärenden ökats på sätt framgår av efterföljande översiktstabell:

År	Antal ärenden
1929	5,578
1930	6,822
1931	7,712
1932	8,510
1933	10,388

I utredningsförslaget har närmare redogjorts för den ökning av länsarkitekternas arbetsbörda, som blivit en följd av den kraftiga stegringen av antalet ärenden, ävensom de olägenheter av olika slag, som blivit en följd härav icke blott för arkitekterna själva utan även för vederbörande myndigheter, främst länsstyrelserna, och för allmänheten. Vidare har meddelats, att länsarkitekterna i icke mindre än åtta distrikt på grund av den alltjämt ökade arbetsbördan under de senare åren varit nödsakade att på egen bekostnad låta sina privata biträden deltaga i tjänstearbetet för att detta över huvud taget skulle kunna medhinnas. Det vore emellertid, har det vidare anförts, icke blott såsom direkt hjälp i arbetet som biträden vore behövliga hos de flesta länsarkitekterna. Det framstode nämligen såsom en stor brist och vållade stora svårigheter, att icke på länsarkitektkontoren funnes tillgängliga biträden, som vid länsarkitekternas frånvaro antingen på grund av tjänstledighet eller de ofta förekommande tjänsteresorna kunde stå länsstyrelserna och allmänheten till tjänst och åtminstone nödortfigt sköta det löpande arbetet på kontoren.

I utredningsförslaget har härefter behandlats det förhållandet, att antalet ärenden är avsevärt mindre i de län, där länsarkitekten icke är stationerad. Härom har bland annat anförts:

Detta torde delvis bero på att dessa andra län oftast äro de mindre länen, men framför allt och till största delen synes anledningen härtill vara att söka i det förhållandet, att länsarkitekten icke är tillgänglig för vederbörande läns-

styrelse i önskvärd utsträckning. Länsarkitekterna hava ofta icke varit i tillfälle att besöka övriga till distriktet hörande residensstäder oftare än en gång i månaden. Detta gör att många ärenden, som länsstyrelsen anser vara av mera brådskande natur, icke underställas länsarkitekten för granskning. Länsarkitekternas hopade göromål och de ofta uppkommande svårigheterna att inom önskvärd tid hinna besvara länsstyrelsernas remisser bidraga också till att ett stort antal ärenden avgöras utan att länsarkitektens biträdes hjälp påkallas. Länsstyrelsernas författningen åliggande att dessutom öva tillsyn över länets stadsplane- och byggnadsväsende torde icke heller hava tillnärmelsevis kunnat utövas i erforderlig omfattning i särskilt de län, där länsarkitekt icke är stationerad.

Anledningen till att dessa »bilän» bliva mera försummade än »huvudlänen» är helt och hållet att söka i den nuvarande organisationens brister. De alltjämt ökade arbetsuppgifterna i huvudlänets, de stora distrikten samt de i många fall långa och tidsödande resorna till »bilänen» försvåra i hög grad tjänstgöringen inom dessa län och samarbetet med länsstyrelserna där. Härav föranledda missförhållanden torde icke heller kunna avhjälpas, med mindre varje länsstyrelse får direkt och ständig tillgång till biträde, bosatt i residensstaden.

Att en länsstyrelse icke begagnar sig av länsarkitekten i tillnärmelsevis samma omfattning, därest denne icke är bosatt i residensstaden, är uppenbart.

Härefter har i utredningsförslaget lämnats följande redogörelse för den av den nya stadsbyggnadslagstiftningen föranledda ytterligare ökningen av länsarkitekternas arbetsböda:

Den nya stadsplanelagen och byggnadsstadgan av år 1931 ställa avsevärt ökade krav på länsstyrelserna och därigenom även på länsarkitekterna. Länsstyrelsernas allmänna skyldigheter enligt den nya lagstiftningen finnas angivna i 124 § 2 mom. i byggnadsstadgan.

Genom det i stadsplanelagen utvidgade stadsplanebegreppet och genom tillkomsten av nya plan- och bestämmelseinstitut har särskilt länsstyrelsernas och alltså även länsarkitekternas arbetsböda i avsevärd mån ökats. Den i lagen uppställda fordran på att all kvartersmarks bebyggelse skall genom stadsplanebestämmelser fastslås i själva stadsplanen, kräver en avsevärt mera ingående fackmässig prövning av varje stadsplaneförslag än dessförinnan ansetts nödig, då ett stadsplaneförslags större eller mindre ofullständighet i sådant avseende tidigare ansetts i viss mån vara kompletterad genom motsvarande bestämmelser i då gällande byggnadsstadga och byggnadsordning. Länsstyrelsernas utvidgade befogenhet att själva fastställa byggnadsplaner (förut stadsplan enligt 1 kap. 42 § fastighetsbildningslagen) med tillhörande bestämmelser och byggnadsordningar samt utomplansbestämmelser ävensom att i avsevärt större omfattning än förut fastställa ändringar i gällande stadsplaner har även ökat behovet av sådana ärendens sakliga granskning och prövning. I detta avseende kan vidare påpekas, bland annat, de i stadsplanelagen intagna nyheterna med gatukostnadsbestämmelser, stomplaneinstitut med tillhörande stomplanebestämmelser samt länsstyrelsernas utvidgade befogenhet att ingripa och besluta i fråga om byggnadsförbud m. m.

Verkningarna av den nya lagstiftningen hava först under år 1933 på ett mera märkbart sätt börjat giva sig tillkänna. Antalet ärenden för samtliga distrikt har ökats med i medeltal 25 procent från år 1932. Det finnes emellertid all anledning att förvänta, att denna ökning kommer att avsevärt stegras under de kommande åren. I flera betydelsefulla avseenden hava den nya lagstiftningens verkningar ännu icke kommit till synes. Särskilt det så betydelsefulla och omfattande arbetet med revidering och utvidgning av äldre stadsplaner m. m., som direkt föranledes av nya stadsplanelagen och byggnads-

stadgan, synes ännu i förhållandevis liten omfattning hunnit påbörjas inom respektive städer och stadsliknande samhällen.

En direkt följd av den nya lagstiftningen måste bliva, att länsstyrelsernas arbete av här åsyftat slag, d. v. s. för vars handläggning biträde av länsarkitekt erfordras, kommer att ökas i sådan omfattning, att, utöver det redan nu förefintliga behovet av länsarkitekt i varje län, behov av biträde åt varje länsarkitekt i åtminstone de mest arbetstyngda länen kommer att göra sig gällande.

I en i utredningsförslaget intagen tabell II har lämnats en översikt över antalet städer och stadsliknande samhällen åren 1921 och 1933 samt över andra orter med befintlig eller erforderlig byggnadskontroll år 1933.

Av nämnda tabell framgår, att antalet städer, köpingar och municipalsamhällen från den 1 januari 1921 till den 1 januari 1933 vuxit från 284 till 339. Antalet andra orter med befintlig byggnadskontroll utgjorde den 31 december 1933 361, under det att antalet andra orter med erforderlig byggnadskontroll vid sistnämnda tidpunkt utgjorde 671.

I anslutning till nämnda siffror har i utredningsförslaget framhållits bland annat:

Om man betänker, att beträffande alla dessa städer och stadsliknande samhällen samt övriga orter, där byggnadsplaner, utomplansbestämmelser eller avstyckningsplaner finnas fastställda, länsarkitekten har att taga befattning med alla däri förekommande planer av olika slag samt däri ständigt återkommande ändringar, stomplaner, tomtindelningar, avstyckningar, byggnadsordningar m. m., så inses lätt, vilken betydande arbetsbörda, som innefattas i dessa delar av länsarkitektens uppgifter.

I utredningsförslaget hava härefter berörts vissa olägenheter, som blivit en följd av den stegrade arbetsbördan. Härvid har främst påtalats det oundvikliga fördröjandet av tjänsteärendenas handläggning, vilket framhållits i avsevärd mån bidra till att länsstyrelserna särskilt i de län, där länsarkitekt icke är stationerad, icke i önskvärd utsträckning begagna sig av länsarkitektens biträdeshjälp vid handläggningen av på hithörande områden förekommande ärenden. En annan påtaglig brist i den nuvarande organisationen har framhållits vara, att den icke inrymmer möjlighet för tjänst innehavaren att jämsides med den granskande och kontrollerande verksamheten i tjänsten — d. v. s. utan ersättning till länsarkitekten personligen — göra de positiva insatser i distriktets byggnads- och planlägningsfrågor, som han borde för att institutionen helt skall kunna fylla sin uppgift.

I utredningsförslaget har härefter lämnats följande sammanfattning av föreliggande reformkrav:

Vad ovan anförts torde tydligt giva vid handen, att snara och effektiva åtgärder äro nödvändiga för att råda bot på de föreliggande missförhållandena.

Krav härför har under senare år framkommit från skilda håll, icke minst från länsstyrelsernas sida, som helt naturligt funnit den nuvarande organisationen illa överensstämma med den nya stadsbyggnadslagstiftningens fordringar. Även från länsarkitekterna själva har betonats det trängande behovet av åtgärder till lindrande av arbetsbördan genom anställande av erforderliga biträden ävensom framställts önskemål om förbättring i deras löneställning. Härjämte har påpekats det oegentliga i länsarkitekternas nuvarande dubbelställ-

ning såsom å ena sidan praktiserande arkitekter och å andra sidan granskande tjänstemän inom samma verksamhetsområde.

Även inom riksdagen har av enskilda riksdagsmän framställts önskemål om en förändring av den nuvarande institutionen. Kritiken har därvid särskilt riktat sig mot länsarkitekternas ovanberörda dubbelställning.

För byggnadsstyrelsens del har det dessutom länge stått uppenbart, att länsarkitekternas arbetsförhållanden och tjänsteförmåner icke stå i rimligt förhållande till de alltjämt ökade krav, som ställas på dessa befattningshavare. I flertalet distrikt har arbetsbelastningen numera nått bristningsgränsen och det kan näppeligen längre så fortgå utan avsevärt men för tjänsternas behöriga skötande. Med hänsyn till de ofta betydande värden, som äro beroende på sättet för handhavandet av till stadsbyggnadsväsendet i landet hörande ärenden och kontrollen däröver, är det av utomordentlig vikt, att länsarkitektinstitutionen så organiseras, att verkan av den förbättrade lagstiftningen på ifrågavarande område icke försvagas därigenom att länsstyrelserna icke äro rustade att giva denna lagstiftning den rätta tillämpningen.

I kap. II i utredningsförslaget hava härefter uppdragits *riktlinjer för omorganisationen*.

Efter en erinran om de i departementschefsanförendet lämnade direktiven hava därvid till en början framförts följande *principiella synpunkter*:

Otvivelaktigt låge det närmast till hands att fortsätta med utbyggandet av den redan givna organisationen till erforderlig omfattning och därvid reglera länsarkitekternas löneförmåner, ordna pensionsfrågan m. m. i överensstämmelse med tjänstens beskaffenhet, varjämte lämpliga anordningar borde vidtagas till förebyggande av de med länsarkitekternas dubbelställning förenade olägenheter. Under förutsättning att länsarkitekten dessutom genom erforderlig biträdeshjälp bereddes möjlighet att göra mera positiva insatser i det granskande och kontrollerande tjänstearbetet, skulle en ur facklig synpunkt möjlig lösning av det föreliggande spörsmålet på denna väg kunna erhållas. En sålunda utbyggd och förstärkt organisation skulle emellertid givetvis draga avsevärt större kostnadsbelopp än de anslagsmedel, som för närvarande utgå till institutionen i dennas nuvarande, så att säga outvecklade organisationsform, och då nu i direktiven för utredningen uttalats såsom ett bestämt önskemål, att den nuvarande kostnadsramen i stort sett hålles, samt jämväl med hänsyn till andra önskemål, som i det följande framhållas, har man ansett sig böra söka en annan lösning av frågan.

Beträffande *de ekonomiska betingelserna* har härefter anförts:

En organisation, som — samtidigt med att den tillgodoser det föreliggande behovet av ökade arbetskrafter — icke medför ökade kostnader för staten, är icke möjlig att genomföra under andra förutsättningar än att de utgifter, som ovillkorligen måste föranledas av löneökningar och personalförstärkningar, bliva täckta.

Att kompensera de ökade utgifterna genom att av vederbörande samhälle, kommun eller enskild sökande uttaga en avgift — t. ex. i form av stämpel — för av länsarkitekten å tjänstens vägnar utförd granskning av underställda förslag, vore visserligen en utväg, men densamma synes knappast tilltalande. För övrigt kan det ifrågasättas, om dessa avgifter lämpligen skulle kunna sättas så höga att de tillnärmelsevis kunde täcka ifrågavarande utgifter.

Redan överintendentsämbetet hade i sitt för 1865—1866 årens riksdag framlagda förslag om inrättande av länsarkitektstjänster föreslagit, att landstingen

skulle bidraga till länsarkitekternas avlöning med hälften. Jämväl bostadskommissionen hade i sitt år 1917 avgivna yttrande över förslaget om inrättande av länsarkitektstjänster tänkt sig möjligheten av att bidrag till länsarkitekternas avlöning skulle kunna erhållas från landstingen. Även om dylika bidrag skulle kunna anses vara väl motiverade, synas sådana under nuvarande förhållanden likväl icke vara att påräkna vare sig från landstingen eller andra menigheter.

Härefter har upptagits frågan om *arkitektverksamhet i tjänsten*. Härom har anförts huvudsakligen följande:

Den påtalade bristen att länsarkitekten för närvarande icke i tjänsten kan göra de positiva insatser i distriktets byggnads- och planläggningsfrågor, som han borde, synes visserligen kunna undanröjas även om dessa insatser begränsas till att utgöra en komplettering av det nuvarande granskande och kontrollerande tjänstearbetet. Helt torde sagda olägenhet dock icke kunna undanröjas, om icke länsarkitekten även gives rätt och skyldighet att i tjänsten och inom lämpliga gränser stå till statens, kommuners och enskildas förfogande för uppgörande av förslag i husbyggnads- och planläggningsfrågor. Inkomsten härav skulle givetvis tillfalla statsverket.

Genom en dylik utökning av länsarkitektens tjänsteuppgift skulle, samtidigt med tillgodoseendet av det trängande behovet av att sakkunnig arkitekt hjälp tillhandahållas inom de olika distrikten, statsverket kunna beredas inkomster, som, enligt vad längre fram kommer att visas, synas kunna förväntas i stort sett täcka statens merutgifter för en omorganisation av tjänsten. På detta sätt skulle samtidigt som ovan påtalade brister i den nuvarande länsarkitektorganisationen undanröjas, det i statsrådets direktiv för utredningen uttalade önskemålet, att vid en omorganisation den nuvarande kostnadsramen i stort sett hålles, kunna tillfredsställas.

Länsarkitektens hittillsvarande rätt till privat arkitektverksamhet skulle under sådana förhållanden upphöra och den del av hans arbetstid, som icke toges i anspråk för det egentliga tjänstearbetet, ägnas åt i tjänsten givna arkitektuppdrag. Härigenom skulle även det önskemålet alltjämt bliva i huvudsak tillgodosett, att länsarkitekten icke bleve avstängd från fortsatt praktisk verksamhet.

Betydelsen av att länsarkitekten vid sidan av sitt granskningsarbete i tjänsten jämväl utövar praktisk arkitektverksamhet torde vara allmänt erkänd. Utan att själv syssla med de aktuella problemen och på sådant sätt hålla sig i nivå med utvecklingen på stadsplane- och byggnadsväsendets område, kan länsarkitekten icke väntas motsvara de krav, som måste ställas på honom i fyllandet av hans tjänsteuppgifter.

I den mån tjänstearbetet ökats inom de olika distrikten har den tid, länsarkitekten haft övrig för praktiskt arkitektarbete, reducerats, i regel medförande en minskning av den privata praktiken. Härtill bidrager även hans ömtåliga ställning såsom granskande tjänsteman och den hänsyn han på grund därav måste taga vid valet av erbjudna arkitektuppdrag. Länsarkitekterna torde även i allmänhet vara av den uppfattningen, att det vore lämpligare, om deras praktiska verksamhet utfördes för statens räkning och att de i stället erhöles mot arbetet svarande löneförmåner.

Mycket synes sålunda tala för att länsarkitekternas praktiska verksamhet borde kunna utövas för statsverkets räkning. Mot en dylik arkitektverksamhet kan den invändningen göras, att kontoret skulle uppträda såsom konkurrent till de på området verkamma enskilda fackmännen och att kontoret på grund av sin auktoritativa statliga ställning lätt skulle kunna lägga under sig arbete i sådan omfattning, att det hela tenderar mot monopolisering.

Det är givetvis av allra största vikt, att alla berättigade invändningar i detta hänseende undanröjas och att kontorets arbetsuppgifter till såväl art som omfattning redan från början begränsas.

Det gäller därför att noga undersöka, vilka olika slag av arbeten, som lämpligen kunna tillföras kontoret, och i vilken omfattning detta bör kunna ske, för att icke kontoret skall behöva betraktas såsom en besvärande konkurrent till de fria utövarna av facket. Det måste alltså tillses, att länsarkitektkontoret icke sväller ut i alltför stor omfattning utan begränsas så, att inkomsterna i stort sett endast täcka utgifterna för kontoret och distriktets tjänstepersonal. Givetvis bör den för kontorsarbetet erforderliga biträdeshjälpen i möjligaste mån inskränkas.

I första hand är det önskvärt, att länsarkitektkontoret kan bidra till att avhjälpa bristerna å för fastställelse ingivna mindervärdiga förslag i sådana fall, där av ekonomiska eller andra skäl svårighet möter att på annat sätt åstadkomma fullt godtagbara förslag. Emellertid är det med hänsyn till de ekonomiska betingelserna nödvändigt att kontoret även erhåller mera lönande uppdrag och bör kontoret därför stå till förfogande för statliga och ortsliga myndigheter samt i vissa fall för enskilda för uppgörande av förslag i byggnads- och planlägningsfrågor.

Beträffande det föreslagna *länsarkitektkontorets arbetsuppgifter* har anförts:

De arbeten, som borde kunna utföras å länsarkitektkontoret, synas i första hand vara förslag till planer för skilda slag av samhällelig bebyggelse, parkanläggningar och begravningsplatser ävensom erforderliga skissförslag till vägar inom områden, där enligt lag och författning hänsyn skola tagas till markens ändamålsenliga bebyggande. Vidare borde kontoret kunna anlitas för uppgörande av ritningar till statliga, kommunala och med allmänna medel understödda byggnadsföretag, företaga undersökningar och besiktningar samt utöva kontroll beträffande byggnader eller därmed sammanhängande företag. Undantagsvis torde kontoret även böra lämna sakkunnig biträdeshjälp åt byggnadsnämnder inom sådana samhällen och områden, där erforderlig dylik hjälp icke lämpligen kan erhållas på annat sätt.

De arbeten, som sålunda skulle tillföras kontoret, äro av den art, att huvudsakligen endast statliga eller kommunala myndigheter kunna förekomma såsom uppdragsgivare. Den ojämförligt största gruppen byggnadsföretag, nämligen av enskilda uppförda byggnader för bostadsändamål, skulle sålunda i stort sett ligga utanför kontorets verksamhetsområde. Icke heller några mera omfattande byggnadsföretag för allmänna ändamål böra tillföras kontoret, såsom exempelvis större sjukhus och liknande anläggningar, som skulle komma att alltför mycket inkräkta på kontorets övriga arbetsuppgifter.

Med nu angivna begränsning av arbetsuppgifternas art och omfattning torde skäligh hänsyn hava tagits till de enskilda utövarna inom ifrågavarande yrkesgrupper.

Härefter uppställer sig ovillkorligen spörsmålet om arbeten av ovan angivet slag kunna komma att tillföras det statliga kontoret i sådan omfattning, att ersättningarna härför svara mot de ökade statliga utgifterna för kontoret.

Här ligger frågan i viss mån annorlunda till än beträffande vägingenjörerna. Dels torde i allmänhet vägdistriktet och de skilda kommunerna av olika anledningar — icke minst med hänsyn till rådande arbetslöshet — vara särskilt intresserade att igångsätta nya allmänna vägföretag och dylika företag planeras också årtal i förväg, dels finnas för vägbyggnader avsevärda belopp tillgängliga och dels äro ifrågavarande arbeten förbehållna en trängre krets av fackmän, enär särskild statlig auktorisation erfordras för uppgörande av förslag till dylika vägföretag.

Länsarkitekten däremot skulle komma att intaga en mindre gynnad ställning i nu nämnda avseenden.

För att kunna bilda sig en uppfattning om möjligheten för kontoren att erhålla arkitektuppdrag i erforderlig omfattning har genom länsarkitekterna verkställt undersökning rörande omfattningen av de olika slag av arbetsuppgifter, som, enligt vad ovan nämnts, skulle kunna tillföras dessa kontor samt angående den bruttoinkomst, som kunde tänkas inflyta i arvode för sådana arbeten. Av denna undersökning synes framgå, att förutsättningar finnas för att dylika länsarkitektkontor skola kunna tillföras arbeten inom distriktet i sådan omfattning, att statens kostnader därigenom borde i stort sett kunna täckas.

Dylika arbeten utanför distriktet böra icke få mottagas åtminstone icke i annan mån än där detta kan visa sig önskvärt för erhållande av en jämnare fördelning av kontorsarbetena mellan närliggande distrikt. Skulle alltså svårigheter uppstå för visst kontor att erhålla arbete i erforderlig omfattning samtidigt som överflöd därav kunde påvisas i ett granndistrikt, skulle länsstyrelsen, efter medgivande av granndistriktets vederbörande länsstyrelse, som borde höra länsarkitekten, kunna medgiva eller förordna, att dylikt uppdrag av här åsyftat slag finge mottagas av kontoret.

Efter att sålunda riktlinjerna för en ny organisation av länsarkitektsinstitutionen uppdragits, har i utredningsförslaget behandlats frågorna om den erforderliga personalen, dennas tjänsteställning och avlöningsförhållanden m. m.

Härom har i förslaget anförts huvudsakligen följande:

Tjänsteställning.

Länsarkitektsinstitutionen har nu nått en sådan utveckling, att länsarkitekterna måste givas en fastare ställning. Redan de nuvarande arbetsuppgifterna synas fullt motivera, att länsarkitekterna placeras såsom ordinarie tjänstemän i en lönegrad, som ej gärna kan sättas lägre än B 30. Förutsättningarna för tjänsteställningen förändras emellertid, då länsarkitekterna, såsom här föreslås, skola jämsides med sina tjänsteuppgifter handhava och leda arbetet å länsarkitektkontoren. Innan man därför ingår i närmare prövning av frågan om lämpligaste tjänsteställning och avlöningsform, måste undersökas, vad detta ökade arbete innebär och vilka möjligheter, som därvid förefinnas att rekrytera dessa befattningar.

Inrättandet av länsarkitektkontor medför för staten vissa allmänna förpliktelser. Endast de högsta fordringar böra nämligen ställas på de arbeten, som utgå från ett sådant kontor, och dessa kontor böra i möjligaste mån även intaga en ledande ställning inom arkitektverksamheten på hithörande område. Icke blott ur sistnämnda synpunkt utan även med tanke på att länsarkitektkontoret skall vara väl rustat att i erforderlig omfattning mottaga uppdrag, är det av största vikt, att till föreståndare för dessa kontor förvärvas skickliga och erfarna arkitekter.

Det är givet, att länsarkitekten för arbetet med de rent statliga tjänsteärendena måste besitta ett icke ringa mått av administrativ duglighet, men icke mindre viktigt är att han, såsom chef för länsarkitektkontoret, har anseende såsom skicklig utövande arkitekt inom fackets olika områden. Det är vidare angeläget, att länsarkitekten ständigt håller sig fullt i nivå med utvecklingen inom sitt yrke, och att han, om han eftersätter detta eller eljest visar sig icke uppfylla de fordringar man ställer på honom, kan entledigas och ersättas med en ny kraft. Det torde under sådana förhållanden, då länsarkitektens person

spelar en så avgörande roll för arbetsresultatet, kunna starkt ifrågasättas, huruvida länsarkitekterna böra givas den stadigvarande anställning, som en fullmaktstjänst innebär.

Lämpligare synes vara, att länsarkitekterna tillsättas genom förordnande på viss tid, förslagsvis högst sex år, enligt 2 kap. avlöningsreglementet. Arvodets storlek måste under sådana förhållanden bliva beroende av möjligheterna att erhålla för dessa krävande befattningar fullt kvalificerade arkitekter.

Såsom arvode har därför ansetts icke kunna föreslås ett lägre belopp än 14,000 kronor. Även om detta arvode möjligen skulle kunna synas högt för en statstjänsteman i denna ställning, torde det i detta fall under inga förhållanden få sättas lägre, om tjänsterna skola kunna förväntas komma att sökas av arkitekter med de kvalifikationer, som här erfordras. Skulle arvodet bestämmas till ett lägre belopp, måste utsikterna att uppnå ett ur såväl teknisk som ekonomisk synpunkt tillfredsställande arbetsresultat anses bliva avsevärt förminskade.¹

Pension.

Såsom ordinarie tjänstemän skulle länsarkitekterna hava rätt till pension. De s. k. förordnandetjänstemännen hava i allmänhet efter vissa perioder av förordnanden rätt till pension, vilken, alltefter tjänstetidens längd, utgår hel eller avkortad. Ovan har framhållits såsom oundgängligen nödvändigt, att länsarkitekt skall kunna, där så visar sig erfordrerligt, ersättas med en ny kraft. Därest dylika utbyten skulle antagas komma att företagas i större utsträckning, kan emellertid den situationen inträffa, att statsverket får utbetala — förutom avlöning till de tjänstgörande länsarkitekterna — jämväl pensioner till ett flertal f. d. tjänstemän av nu ifrågasvarande slag.

Denna olägenhet synes dock kunna undvikas genom följande bestämmelser för rätten att åtnjuta pension.

Hel pension synes böra utgå med 6,000 kronor efter minst 24 års förordnande. Likaså bör hel pension utgå vid avgång till följd av olycksfall i tjänsten, oavsett tjänstetidens längd. Vid avgång från tjänsten på grund av att förordnandet upphör utan att efterföljas av förnyat förordnande, bör länsarkitekt efter minst 24 års förordnande erhålla full pension, efter 18 men före 24 års förordnande bör han erhålla avkortad pension på 4,500 kronor och efter kortare tids förordnande än 18 år, dock minst 12 år, bör han erhålla pension till ett belopp av 3,000 kronor. Vid avgång efter egen ansökan före 24 års förordnande bör pension icke utgå. På lämpligt sätt bör pensionsfrågan även ordnas för det fall, att länsarkitekt avgår från tjänsten på grund därav att han till följd av sjukdom, som ej föranletts av olycksfall i tjänsten, befunnits oförmögen till nöjaktig vidare tjänstgöring. Länsarkitekt, som pensionerats, bör vidkännas pensionsavdrag, till dess summan av tjänsteår och pensionsår uppgår till trettio.

Biträdande länsarkitekt.

Med de sålunda föreslagna arvodena skulle, om man inrättade ett länsarkitektkontor i varje län, enbart till avlöning åt länsarkitekter eller cheferna för dessa kontor åtgå betydande belopp. Varje länsstyrelse har emellertid behov av biträdeshjälp, direkt tillgänglig i residensstaden. Att detta behov bliver tillgodosett måste också nu vid en omorganisation uppställas såsom ett viktigt önskemål.

För att i möjligaste mån kunna inskränka de utgifter, som skulle bliva en

¹ I en vid utredningsförslaget fogad reservation har en av utredningsmännen, herr Nilsson i Hörby, anfört, att han ansåge att länsarkitekts arvode icke i något fall borde överstiga 12,000 kronor, dyrtidstillägget inberäknat samt att övriga befattningshavares löneförmåner borde bestämmas i förhållande härtill.

följd av en sådan anordning, har närmare övervägts möjligheten av att länsstyrelserna i de län, där länsarkitekt icke bleve stationerad, skulle tillsviðare betjäna sig av en billigare arbetskraft.

Det har därvid tillsviðare icke befunnits nödvändigt, att ett dylikt biträde till alla delar besitter en länsarkitekts kvalifikationer. En hel del ärenden, som remitteras till länsarkitekten, och som ofta kunna föranleda tjänsteresor, äro i allmänhet av sådan beskaffenhet, att ett hos länsarkitekten anställt arkitektutbildat biträde skulle kunna på egen hand sköta tjänsten i dessa delar. Så sker redan nu i Stockholms län, där länsarkitekten har tillgång till biträde.

Med en sådan anordning skulle även den nuvarande distriktsindelningen kunna tillsviðare bibehållas och länsarkitektkontor inrättas endast i distriktens huvudlän eller i den residensstad, där länsarkitekt nu är stationerad.

De nuvarande länsarkitekterna äro med vissa undantag bosatta i residensstaden i det största av de i respektive distrikt ingående länen. Denna placering synes även i fortsättningen böra bibehållas. Länsarkitekten i det distrikt, som omfattar Uppsala, Södermanlands och Gotlands län, vilken nu är bosatt i Stockholm, bör emellertid placeras i det största länets residensstad, Nyköping, och länsarkitekten i Skaraborgs och Älvsborgs läns distrikt, vilken nu är bosatt i Skövde, bör placeras i Vänersborg.

Inom de olika distriktens övriga län skulle alltså placeras en lägre avlönad tjänsteman — biträdande länsarkitekt — vilken skulle inom respektive län övertaga huvudsakliga delen av länsarkitektens hittillsvarande tjänstearbete. Den biträdande länsarkitekten skulle naturligtvis icke helt och hållet kunna ersätta länsarkitekten i dennes egenskap av rådgivare åt vederbörande länsstyrelser men kunde dock tillgodose dessas mest trängande behov av tillgång till biträdeshjälp. Även på den biträdande länsarkitekten måste ställas fordringar beträffande duglighet och praktisk erfarenhet. Denne bör jämväl verka för att uppdrag tillföras kontoret samt i mån av tid och övriga omständigheter biträda länsarkitekten med utförandet av ifrågavarande uppdrag. Inom det län, där tjänstearbetet ännu icke skulle taga den biträdande länsarkitektens hela arbetstid i anspråk, t. ex. i Uppsala och Gotlands län, skulle han sålunda i större omfattning kunna sysselsättas med dylika arbeten för kontoret.

I betraktande av att mindre ansvar och något lägre kvalifikationer krävas av den biträdande länsarkitekten än av kontorets föreståndare, synes lönen för den förre kunna bestämmas icke oväsentligt lägre, dock ej understigande lönegraden B 24 (extra stat).

Den biträdande länsarkitekten måste till sitt förfogande hava ett rit- och skrivkunnigt biträde eller åtminstone ett skrivbiträde.

Assistenter och övrig kontorspersonal.

För att länsarkitekten skall hava möjlighet att vid sidan av sitt krävande tjänstearbete utöva den ifrågasatta praktiska arkitektverksamheten måste han erhålla biträdeshjälp i erforderlig omfattning. Härför behöves först och främst en arkitektutbildad assistent. Dennes huvudsakliga uppgifter skulle bliva att biträda med det egentliga kontorsarbetet, och denne tjänsteman kan lämpligen givas samma löneställning som de biträdande arkitekterna hos byggnadsstyrelsen, d. v. s. såsom e. o. tjänsteman i en lönegrad 21, omfattande löneklasserna 19—23.

För kontoret erfordras därjämte rit- och skrivbiträden.

Befattningshavarnas ställning till byggnadsstyrelsen och länsstyrelserna.

Länsarkitekten synes i organisatoriskt hänseende böra vara byggnadsstyrelsens tjänsteman. Detta betingas icke minst av hans egenskap av byggnads-

styrelsens ortsliga representant vid tillsynen över kronans under styrelsens vård och förvaltning ställda byggnader. Länsarkitekten är även byggnadsstyrelsens lokala organ för den allmänna uppsikt över stadsplane- och byggnadsväsendet, som enligt 124 § i byggnadsstadgan tillkommer byggnadsstyrelsen. Länsarkitektens egenskap av teknisk tjänsteman föranleder även att han bör knytas fastare till byggnadsstyrelsen. Av särskild vikt är, att byggnadsstyrelsen kan direkt till länsarkitekten lämna anvisningar och råd i till tjänsten hörande frågor. Jämväl de biträdande länsarkitekterna och assistenterna böra vara byggnadsstyrelsens tjänstemän.

Såsom länsstyrelsens sakkunniga biträde bör länsarkitekten emellertid stå till länsstyrelsens förfogande och bör kontoret därför om möjligt förläggas inom länsstyrelsens lokaler. Beträffande daglig tjänstgöring och även i övrigt bör kontoret likställas med länsstyrelsens tjänstemän.

I detta hänseende råder ingen skillnad beträffande länsarkitekterna och de övriga arkitektutbildade tjänstemännen.

Beträffande rit- och skrivbiträdena synes det däremot vara praktiskt lämpligt, att dessa bliva länsstyrelsernas befattningshavare, särskilt av det skälet att kontoret som oftast kan bliva i behov av extra biträdeshjälp, som då lämpligen bör tillhandahållas genom länsstyrelsens bemedling.

Tillfällig biträdeshjälp.

Det torde kunna förutsättas, att tillfälliga utökningar av kontorens i förslaget knappt tillmätta biträdespersonal måste bliva nödvändiga med hänsyn till kontorens uppdrag. Ett uppdrag exempelvis kan även visa sig vara så omfattande, att ökad arbetshjälp erfordras för arbetets rationella bedrivande. Länsstyrelserna måste då hava möjlighet att tillhandahålla extra arbetshjälp. Denna möjlighet kan visserligen tillgodoses genom anslag till extra befattningshavare m. m. Behovet av dylik extra personal torde emellertid icke kunna på förhand tillnärmelsevis beräknas och det skulle understundom bliva nödvändigt att betydligt överskrida ett anslag av angivet slag.

Det måste därvid tagas i betraktande, att nu ifrågavarande kontorsarbete måste skötas efter i huvudsak samma principer som ett privat arkitektkontor. Därför måste kontoret i och för ett visst arbete omedelbart kunna tillföras extra biträdeshjälp. Därest icke ett anslag av ovan angivet slag beräknas med en avsevärd marginal, kan det bliva omöjligt eller i varje fall förenat med omgång och tidsutdräkt att erhålla dylik hjälp.

Under sådana förhållanden skulle möjligheterna för kontoret att åtaga sig vissa lönande uppdrag bliva synnerligen starkt begränsade. Då den i varje fall erforderliga ökade biträdespersonalen avser att bereda kontoret inkomster, vilka skulle täcka icke blott kostnaderna för denna biträdeshjälp utan även en del av kostnaden för kontorets fasta personal m. m., synas några betänkligheter icke böra möta mot att medgiva länsstyrelserna rätt att i ovan angivna särskilda fall tillhandahålla länsarkitekterna extra biträdeshjälp. För sådana ändamål böra länsstyrelserna beredas möjlighet att disponera erforderliga medel antingen förskottsvis eller från ett särskilt anvisat anslag, vilket sedermera skall tillgodoföras, vad som utgivits, av till länsarkitektkontoren för uppdragen i fråga inflytande ersättningar. För dylika ändamål kan för varje distrikt beräknas ett belopp av förslagsvis 5,000 kronor.

Från de i det föregående angivna utgångspunkterna har i kap. III i utredningsförslaget framlagts ett *förslag till omorganisation*. I en i utredningsförslaget intagen tabell III, vartill jag här i huvudsak torde få hänvisa, har lämnats en allmän översikt av förslaget. Tabellen upptager de olika länen, ordnade distriktsvis, ävensom distriktens olika befattningshavare, länsarkitekter,

biträdande länsarkitekter och assistenter samt rit- och skrivbiträden, jämte dessa befattningshavares lön och tjänsteställning. Lönebeloppen äro beräknade för biträdande länsarkitekt enligt 26 löneklassen, för assistent enligt 20 löneklassen samt för rit- och skrivbiträden enligt 6 respektive 3 löneklasserna. Kallortstillägg hava i förekommande fall medräknats. Tabellen utvisar därjämte beräknade expenskostnader, inklusive ökade hyreskostnader för kontorslokaler.

Enligt nyss angivna grunder hava avlöningarna beräknats skola uppgå till för 12 länsarkitekter 168,000 kronor, för 12 biträdande länsarkitekter 90,996 kronor, för 14 assistenter 80,907 kronor, för 18 rit- och skrivbiträden i 7 lönegraden för icke-ordinarie befattningshavare 45,063 kronor och för 9 skrivbiträden i 4 lönegraden för icke-ordinarie befattningshavare 18,780 kronor, d. v. s. till sammanlagt 403,746 kronor, oberäknat kostnader för provisoriskt dyrortstillägg och dyrtidstillägg. För ökade hyreskostnader hava beräknats 24,500 kronor samt för övriga expenser 40,640 kronor eller tillhopa för omkostnader 65,140 kronor. Kostnaderna för omorganisationen hava således enligt utredningsförslaget beräknats till sammanlagt (403,746 + 65,140) 468,886 kronor.

Härtill komma emellertid kostnader för provisoriskt dyrortstillägg — vilka synas bära upptagas till i runt tal 2,000 kronor — och för dyrtidstillägg, omkring 30,000 kronor, samt rese- och traktamentsersättningar, senare i utredningsförslaget beräknade till 28,000 kronor. Den årliga totalkostnaden för en organisation enligt utredningsförslaget synes sålunda bära beräknas till (468,886 + 2,000 + 30,000 + 28,000) 528,886 kronor eller i avrundat tal 529,000 kronor.

I berörda tabell III hava vidare upptagits de beräknade bruttoinkomsterna från kontorens praktiska arkitektverksamhet. Härtill torde jag emellertid få återkomma i det följande.

Å sid. 49—58 i utredningsförslaget har härefter lämnats följande sammanfattning av den avsedda utformningen av den föreslagna organisationen:

Länsarkitektsdistrikt.

Den nuvarande indelningen i tolv länsarkitektsdistrikt bibehålles oförändrad.

I varje länsarkitektsdistrikt skall finnas ett länsarkitektkontor, som förestås av en länsarkitekt. Detta kontor skall vara beläget i länets residensstad eller, där distriktet omfattar flera län, i den residensstad, som på förslag av byggnadsstyrelsen och efter vederbörande länsstyrelsers hörande Kungl. Maj:t bestämmer.

Länsarkitekt.

Länsarkitekten skall förordnas av Kungl. Maj:t för en tid av högst sex år.

Då länsarkitektstjänst skall tillsättas, synes det lämpligt, att tjänsten kungöres till ansökan, varefter byggnadsstyrelsen, efter samråd med vederbörande länsstyrelse eller länsstyrelser, avgiver förslag till Kungl. Maj:t.

Länsarkitekts arvode skall utgöra 14,000 kronor för år. Full pension skall utgöra 6,000 kronor. Rörande rätten att åtnjuta pension hänvisas till vad ovan anförts därom.

Länsarkitekternas allmänna uppgift skall såsom hittills vara att i fråga om byggnads- och stadsplaneväsendet bevaka det allmännas bästa i syfte att gäl-

lande bestämmelser efterlevas och en sund utveckling av byggnadsväsendet befordras. Hans uppgifter i vad de avse hans rådgivande, granskande och kontrollerande verksamhet bliva i stort sett desamma, som för närvarande åligga honom enligt länsarkitekternas nu gällande instruktion, med den utökning dock, som följer av den nya stadsplanelagstiftningen. Länsarkitekten skall alltså

dels biträda byggnadsstyrelsen och länsstyrelse vid utövandet av den uppsikt och tillsyn över stadsplane- och byggnadsväsendet i städer, samhällen och andra orter med samhällelig bebyggelse, som enligt 124 § i byggnadsstadgan den 20 november 1931 åvila dessa myndigheter,

dels biträda länsstyrelse vid granskning av ärenden rörande byggnads- och stadsplaneväsendet,

dels närmast handhava tillsynen över kronans under byggnadsstyrelsens förvaltning ställda byggnader,

dels biträda byggnadsstyrelsen i ärenden rörande byggnadsminnesvården, dels ock för statsverkets räkning utöva arkitekturverksamhet i viss omfattning.

Länsarkitektens rådgivande och granskande tjänstearbete hos länsstyrelse skall bestå i att avgiva yttrande i ärenden angående stadsplaner, stomplaner, utomplansbestämmelser, byggnadsplaner, avstyckningsplaner, gatukostnadsbestämmelser, byggnadsordningar, allmänna vägar inom dylika plan- och bestämmelseområden, tomtindelningar, avstyckningar, besvärsmål rörande byggnadsföretag m. m., förbud mot nybyggnad samt undantag från sådant förbud, ävensom biträda vid handläggning av arkitektoniska och byggnadstekniska frågor i allmänhet,

att till länsstyrelse inkomma med anmälningar och förslag rörande tillämpning beträffande nya områden av stadsplanelagen eller av vad i samma lag och i byggnadsstadgan är föreskrivet om byggnadsverksamhetens ordnande i stad och på landsbygden, samt

att verka för att nödiga förbättringar av gällande stadsplaner och byggnadsordningar bliva vidtagna.

Med avseende å de under byggnadsstyrelsens förvaltning ställda byggnader skall det särskilt åligga länsarkitekten:

att förrätta eller eljest närvara vid de årliga synerna å dessa byggnader samt att upprätta och inom bestämd tid till byggnadsstyrelsen avlämna förslag rörande nästkommande års reparationsarbeten å sådana byggnader ävensom att närvara vid av- och tillträdessyner å boställen inom nämnda byggnader och därvid tillhandagå med uppgörande av kostnadsberäkningar,

att upprätta förslag till entreprenadkontrakt samt arbets- och leveransavtal beträffande förekommande arbeten å dessa byggnader samt att leda och övervaka utförandet av dessa arbeten ävensom granska och attestera hithörande räkningar, samt

att jämväl i övrigt hos byggnadsstyrelsen eller annan vederbörlig myndighet i avseende å ifrågakvarande byggnaders vård framställa de förslag och göra de andra framställningar, som kunna av omständigheterna påkallas.

I den mån länsarkitektkontoren anlitas av byggnadsstyrelsen för uppgifter av olika slag rörande vården av under styrelsens förvaltning ställda byggnader i landsorten, böra kontoren härför åtnjuta ersättning från anslaget till byggnader och reparationer på sätt för närvarande sker i de fall, då privata fackmän anlitas för dylika uppgifter.

För såvitt granskning av särskilt ärende kräver personliga iakttagelser på platsen eller där uppsikten och tillsynen över distriktets byggnads- och stadsplaneväsen sådant påkallar, skall länsarkitekten efter förordnande av byggnadsstyrelsen eller länsstyrelse vidtaga tjänsteresor.

Vidare skall länsarkitekten, i den mån tjänsten i övrigt medgiver, enligt

länsstyrelsens förordnande eller medgivande för länsarkitektkontorets räkning från statliga, kommunala eller andra ortsliga myndigheter eller enskilda mottaga uppdrag inom distriktet att uppgöra förslag till planer för skilda slag av samhällelig bebyggelse och till begravningsplatser, att verkställa utredningar ur planläggningssynpunkt angående ifrågasatta vägar inom områden, där enligt lag och författning hänsyn skall tagas till markens ändamålsenliga bebyggande, samt att utföra arkitektuppdrag för statliga, kommunala eller med allmänna medel understödda byggnadsföretag ävensom att företaga undersökningar, utöva kontroll samt verkställa besiktningar beträffande sådana byggnadsföretag eller därmed sammanhängande anläggningar.

Länsarkitekten skall dessutom tillhandagå nyssnämnda myndigheter samt enskilda med råd och upplysningar i alla frågor rörande stadsplane- och byggnadsväsendet.

Biträdande länsarkitekt.

Inom de distrikt, som omfatta mer än ett län, skall vara stationerad en biträdande länsarkitekt i varje län, där länsarkitekt icke är stationerad. Biträdande länsarkitekt skall vara stationerad i länets residensstad.

Biträdande länsarkitekt, som skall vara placerad å extra stat i lönegrad B 24, skall tillsättas av byggnadsstyrelsen efter hörande av länsstyrelsen i det län, där denne tjänsteman skall placeras.

Biträdande länsarkitekt skall åligga att biträda länsarkitekten i dennes tjänstearbete, företrädesvis inom det län, där han är placerad. Vidare skall han självständigt fullgöra vissa länsarkitektens tjänsteåligganden. Närmare bestämmelser härom skola meddelas i särskild arbetsordning. Den biträdande länsarkitekten bör jämväl verka för att uppdrag tillföras länsarkitektkontoret och han skall vara skyldig att i den mån tid och övriga omständigheter det medgiva biträda länsarkitekten med utförande av kontorets arbeten.

Assistent.

Länsarkitekten skall hava tillgång till arkitektutbildat biträde, assistent.

Assistent, som förordnas av byggnadsstyrelsen, skall vara icke-ordinarie tjänsteman med lön efter en lönegrad 21, omfattande löneklasserna 19—23. Han skall vara placerad å länsarkitektkontoret.

Såväl länsarkitekterna som de biträdande länsarkitekterna och assistenterna skola vara byggnadsstyrelsens tjänstemän.

Rit- och skrivbiträden.

Länsstyrelserna skola tillhandagå länsarkitekterna och de biträdande länsarkitekterna med erforderliga rit- och skrivbiträden. Dessa skola vara befattningshavare hos respektive länsstyrelser.

Allmänna kompetensfordringar.

Länsarkitekt bör hava fullständig arkitektutbildning, varmed för närvarande avses avgångsexamen från tekniska högskolans fackavdelning för arkitektur (4 års kurs) samt att hava genomgått konsthögskolans byggnadsskola (2 års kurs). Därjämte bör han hava under längre tid idkat praktisk arkitektverksamhet inom såväl husbyggnads- som stadsplaneväsendets område antingen såsom självständig utövare eller på arkitektkontor. Länsarkitekt bör vidare hava förvärvat grundliga insikter i husbyggnads- och stadsplanelagstiftningen.

Biträdande länsarkitekt bör hava fullständig arkitektutbildning eller åtminstone genomgått tekniska högskolans fackavdelning för arkitektur eller ock på annat sätt förvärvat likvärdig utbildning. I övrigt skall gälla vad ovan sagts beträffande länsarkitekt.

Assistent — där två finnas den ene av dem — bör hava genomgått tekniska högskolans fackavdelning för arkitektur eller motsvarande avdelning vid Chalmers tekniska institut eller ock på annat sätt förvärvat likvärdig utbildning.

Semester, vikariat m. m.

Fördelningen av semester mellan länsarkitekt, biträdande länsarkitekt och assistent bestämmes av byggnadsstyrelsen efter samråd med vederbörande länsstyrelser.

Personalens rätt till privat arkitektverksamhet.

Länsarkitekt må ej utan Kungl. Maj:ts särskilda tillstånd åtaga sig enskilda arkitektuppdrag, som äro av beskaffenhet att kunna bliva föremål för länsarkitekts handläggning i tjänsten eller befinnas inverka hinderligt för tjänstgöringen.

Biträdande länsarkitekten och assistenten må icke heller åtaga sig dylika enskilda arkitektuppdrag i annan mån än vad vederbörande länsstyrelse för särskilt fall och efter tillstyrkan av länsarkitekten med hänsyn till tjänstearbetet prövar skäligt medgiva.

Uppdrag av ovan angivet slag, vilka ifrågavarande befattningshavare emottagit före första förordnandet till befattningen, böra helt naturligt få slutföras. Arbetet härmed bör emellertid icke få bedrivas så att det inkräktar på tjänstearbetet.

Remisser m. m.

Genom att samtliga länsstyrelser få omedelbar tillgång till biträde antingen av länsarkitekt eller av biträdande länsarkitekt synes det nu tillämpligt remissförfarandet kunna avsevärt förenklas och i många fall ersättas genom personligt samarbete mellan vederbörande föredragande och arkitekten.

Länsarkitekten och den biträdande länsarkitekten böra, där så lämpligen kan ske, närvara vid föredragningen av ifrågakommande tjänsteärenden. Då dessa tjänstemän hava att till länsstyrelsen avgiva yttrande i ärenden, som skola underställas Kungl. Maj:ts prövning, exempelvis förslag till stadsplaner m. m., böra yttrandena avfattas skriftligen med fullständig motivering. Eljest torde dylika yttranden kunna undvikas, om arkitekten är närvarande vid föredragningen, och de böra ifrågakomma endast om länsstyrelsens beslut icke överensstämmer med hans mening, i vilket sistnämnda fall han lämpligen må avfatta ett eget yttrande.

Beträffande de praktiska arkitektarbeten, som må utföras å länsarkitektkontoren, är tidigare redogjort. Dylika uppdrag få utföras endast efter förordnande eller medgivande av länsstyrelsen i det län, varifrån uppdraget erhållits. Ofta torde det väl dock bliva länsarkitekten själv, som gör framställning om dylikt medgivande.

För att tjäna till ledning vid slutandet av avtal om dylika arbeten synes byggnadsstyrelsen lämpligen böra uppgöra normalkontrakt för olika typer av förekommande uppdrag.

Ersättningsens storlek bör bestämmas enligt taxa, som av Kungl. Maj:t fastställles.

Därest ett på länsstyrelsens fastställelseprövning beroende förslag till byggnadsplan eller dylikt uppgjorts av länsarkitekten, skall länsstyrelsen, om ägare av mark, som beröres av förslaget, eller annan rättsägare det begär, inhämta byggnadsstyrelsens yttrande över förslaget.

Kontorslokaler.

Det är synnerligen angeläget, att såväl länsarkitekternas som biträdande länsarkitekternas tjänstelokaler inrymmas hos vederbörande länsstyrelser. Det är nämligen önskvärt, att dessa tjänstemän ständigt äro i tillfälle att personligen närvara vid föredragningar inför länsstyrelsen av ärenden, som röra deras tjänster, och de hava dessutom behov av bekväm tillgång till länsstyrelsens arkiv.

För närvarande tillhandahålla länsstyrelserna åt länsarkitekt i allmänhet ett eller två rum, med eller utan arkiv. Dessa utrymmen komma att för länsarkitektkontoren bliva otillräckliga. För närvarande torde det i de flesta fall

vara omöjligt att inom länsstyrelsernas lokaler disponera erforderligt antal rum. I avvaktan på att lokalutrymmen bliva tillgängliga inom länsstyrelserna torde det därför bliva nödvändigt att tillsvidare förhyra för ändamålet lämpliga lokaler i länsstyrelsens närhet.

Reseersättningar.

Av det i riksstaten för budgetåret 1933/1934 upptagna anslagsbeloppet till länsarkitekter har ett belopp av 13,000 kronor avsetts för dessas rese- och traktamentskostnader. I dylika ersättningar utbetalades, i avrundade tal, under budgetåret 1930/1931 15,800 kronor, 1931/1932 17,500 kronor och 1932/1933 19,300 kronor.

Rese- och traktamentskostnader synas nu böra beräknas förslagsvis till 28,000 kronor.

Rese- och traktamentsersättning bör utgå till länsarkitekt enligt klass I B och till biträdande länsarkitekt enligt klass II C. Det torde ofta befinnas lämpligt, att assistenten företager undersökningar på platsen. Han bör därvid äga rätt till reseersättning enligt klass II D.

Dagbok m. m.

Såväl länsarkitekt som biträdande länsarkitekt böra föra dagbok över samtliga ärenden, uppdrag, förättningar m. m., och bör länsarkitekt dessutom årligen före mars månads utgång till byggnadsstyrelsen avgiva berättelse över kontorets verksamhet under nästföregående år. Där distriktet består av flera län, bör berättelsen uppställas länsvis.

Enligt hittills gällande instruktion skola länsarkitekterna före januari månads utgång till byggnadsstyrelsen för granskning insända föregående års dagböcker. Denna anordning har emellertid visat sig medföra avsevärda olägenheter, och det torde vara tillfyllest med en berättelse av ovan angivet slag.

Kartor, ritningar och övriga handlingar, som förvaras å länsarkitektkontor, böra registreras samt väl handhavas och vårdas. Närmare bestämmelser härom synas böra givas i arbetsordningen.

Inbetalningar av ersättningar för av länsarkitektkontoren fullgjorda arkitektuppdrag m. m. böra ske till vederbörande länsstyrelse, som jämväl har att verkställa utbetalningar av avlöningar och därmed sammanhängande ersättningar. Det synes även mest praktiskt, att reseräkningar från länsarkitekterna och övriga befattningshavare vid länsarkitektkontoren betalas av länsstyrelserna och icke av byggnadsstyrelsen, såsom nu är föreskrivet i instruktionen för länsarkitekterna.

I utredningsförslaget har härefter behandlats frågan om de ekonomiska möjligheterna för den föreslagna organisationen. I förut omförmälda tabell III hava angivits de beräknade bruttoinkomsterna från kontorens praktiska arkitektverksamhet. De av länsarkitekterna själva beräknade beloppen uppgå till 538,250 kronor. I utredningsförslaget hava däremot dessa belopp beräknats till 399,300 kronor. Härtill har emellertid anmärkts, att byggnadsstyrelsen i viss utsträckning årligen anlidade privata fackmän för arbetsuppgifter av olika slag beträffande underhållet och vården av kronans under styrelsens förvaltning ställda byggnader i landsorten. I de fall, där så lämpligen kunde ske, borde länsarkitektkontoren mot ersättning anlitas för dylika uppgifter. Då härför kunde beräknas ett årligt kostnadsbelopp av 5,000 kronor, skulle alltså nyssnämnda inkomstsumma kunna angivas till 404,300 kronor.

Härefter har i utredningsförslaget anförts:

Enligt dessa beräkningar komma alltså utgifterna att överstiga inkomsterna med 92,586 kronor. Då anslaget till länsarkitekterna för närvarande utgår med

80,000 kronor, skulle således uppstå en merkostnad av i runt tal 12,500 kronor.

Vad utgiftsberäkningen beträffar är att märka, att därvid icke medräknats dyrtidstillägg, vikariatsersättningar och provisoriskt dyrortstillägg. Det är vidare att påpeka, att såsom hyreskostnader endast upptagits den beräknade ökade kostnad, som belöper på det ökade lokalutrymmet.

Även om denna beräkning icke kan anses fullt riktig, därest lokal måste förhyras utom länsstyrelserna, torde likväl den ökade hyreskostnaden i viss mån anses kompenserad genom att länsstyrelsen kan disponera de gamla lokalerna för andra ändamål.

Det måste helt naturligt te sig vanskligt att på förhand beräkna inkomsterna från länsarkitektkontorens praktiska arkitektverksamhet. Länsarkitekternas egna inkomstberäkningar äro själfallet av synnerligen approximativ natur. De grunda sig dels på av länsarkitekterna verkställda undersökningar rörande behovet av sådana arbeten, som här skulle komma ifråga, och dels på länsarkitekternas hittillsvarande inkomster av dylika arbeten.

Beträffande vissa erforderliga engångsutgifter har i utredningsförslaget anförts:

Ovan har påvisats, att tidvis uppkommande behov av tillfälliga förstärkningar av arbetskrafterna på länsarkitektkontoren äro att förutse. För dylika ändamål erforderliga medel hava avsetts kunna antingen av länsstyrelserna förskottas eller, för den händelse detta icke låte sig göra, bestridas av ett för ändamålet särskilt anvisat anslag, till vilket emellertid skulle återbäras vad som därifrån utgivits, i den mån ersättningar inflyta för fullgjorda arkitektuppdrag, som föranlett förstärkningen av arbetskrafter. Någon direkt utgift skulle alltså icke åsamkas statsverket.

Organisationen kräver emellertid en annan kostnad, som har karaktär av engångsutgift och som därför icke upptagits i tabellen III, vilken endast avser årligen återkommande utgifter, nämligen för anskaffande av inventarier vid länsarkitektkontorens första inrättande, såsom kontorsmöbler, ritbord, skriv- och räknemaskiner m. m. För detta ändamål synes kunna beräknas ett belopp av 4,000 kronor för varje »huvudlän» och 2,000 kronor för varje »bilän».

Härefter har i utredningsförslaget erinrats, hurusom i de av departementschefen givna direktiven jämväl inginge att tillse, huruvida och i vad mån den för länsarkitekterna gällande förrättningstaxan kunde erfordra revision. Här om har i utredningsförslaget anförts huvudsakligen följande:

Denna av byggnadsstyrelsen den 28 februari 1922 fastställda taxa avser ersättning för tjänsteuppdrag och tjänsteförrättning, varigenom länsarkitekt tillhandagår kommunal myndighet med råd och upplysningar, och är beräknad med hänsyn till den tid, som därvid tillsättes, enligt följande grunder.

För konsultationer, uppdrag av annat slag och förrättningar, som ej äro förbundna med särskilt omfattande eller krävande arbete från länsarkitektens sida, utgår ersättning med 10 kronor för hel timme eller del därav.

För särskilt omfattande eller krävande uppdrag med eller utan förrättning äger länsarkitekt uppbära den ersättning, som, med hänsyn till därvid tillsatt tid, erforderlig sakkunskap och medföljande ansvar, kan bliva med den kommunala myndigheten överenskommen.

Företages resa för konsultation eller för utförande av uppdrag eller förrättning för kommunal myndighets räkning, äger länsarkitekt uppbära, förutom ersättning enligt vad ovan angivits, särskild ersättning för den tid, som tillsättes för resa till och åter från förrättningsorten, med 5 kronor för varje påbörjad timme; dock må denna ersättning icke överstiga 30 kronor per dygn ej heller utgå för tid mellan klockan 12 på natten och 6 förmiddagen.

Härjämte äger länsarkitekt åtjutata resekostnads- och traktamentsersättning.

Denna taxa upptager alltså inga andra regler för beräkning av länsarkitekts arbete än bestämmande av viss ersättning för den tid, som åtgår för konsultationer och i samband med resor företagna förättningar m. m. Taxan måste alltså nu kompletteras med att omfatta alla de slag av arbeten och uppdrag, som kunna mottagas på länsarkitektkontoret. För husbyggnadsarbeten torde de av Kungl. Maj:t den 26 november 1926 fastställda regler för beräkning av ersättning till arkitekter, vilka, utan att vara fast statsanställda, anlitas vid statliga husbyggnadsföretag, fortfarande, eventuellt efter komplettering, kunna vara gällande. För stadsplaner eller övriga planarbeten finnes däremot ingen auktoriserad taxa. Viss praxis har dock utvecklats sig beträffande stadsplaner, så till vida att ett visst å-pris per hektar har fixerats eller varierats med hänsyn till planområdets storlek och graden av de svårigheter, som terrängförhållanden, fastighetsindelning, bebyggelse m. m. förorsaka planarbetet. De enhetspriser, som därvid tillämpats, synas också med vissa detaljkompletteringar kunna ligga till grund för en ny taxa med avseende å stadsplanearbetena. Däremot måste helt nya regler uppställas beträffande de yngre planinstitutens, stomplaner, byggnadsplaner och avstyckningsplaner, ävensom för vissa slag av plandetaljer, såsom parkanläggningar, kyrkogårdar m. m.

Under utredningen har även upprättats ett preliminärt förslag till en dylik taxa för länsarkitektkontoren, men då det är angeläget, att denna taxa göres så allmängiltig som möjligt för att även kunna användas och tillämpas för de fria utövarna inom ifrågavarande verksamhetsområden, har det ansetts erforderligt att rådgöra med vissa på området sakkunniga personer och föreningar samt länsarkitekterna själva. Då den korta tiden för utredningsarbetets slutförande icke medgivit utarbetandet av ett slutligt taxeförslag, kommer ett dylikt att framdeles av byggnadsstyrelsen överlämnas till Kungl. Maj:ts prövning.

I kap. IV i utredningsförslaget har behandlats frågan om *organisationens första utbyggnad*. Härom har anförts huvudsakligen följande:

I det föregående har framhållits de svåra olägenheter, som äro förknippade med den nuvarande organisationen på grund av bland annat de alltför arbetsstyngda distrikten och länsarkitekternas alltjämt ökade arbetsbörda, och att en snar förbättring av förhållandena framstår såsom ett oavvisligt krav. Den mest effektiva åtgärden härför vore givetvis att snarast möjligt och i ett sammanhang nu genomföra den sålunda föreslagna omorganisationen för samtliga distrikt eller för åtminstone de mest arbetstyngda distrikten.

Med hänsyn emellertid till angelägenheten av att de nya länsarkitektstjänsterna besättas med fackmän av den framstående kompetens, som i förslaget avses, vartill möjligheten givetvis skulle försvåras, om ett större antal av dessa tjänster jämte biträdestjänster skulle tillsättas omedelbart och i ett sammanhang, synes till en början endast ett mindre antal distrikt, förslagsvis tre, böra bliva föremål för tillämpningen av den nya organisationsformen. Härigenom skulle också för den fortsatta utbyggnaden vinnas erfarenhet beträffande organisationens detaljutformning och icke minst i ekonomiskt avseende.

Att nu förekomma vid denna första utbyggnad föreslås i första hand de båda distrikt, Göteborgs och Bohus samt Hallands län ävensom Malmöhus och Kristianstads län, som byggnadsstyrelsen tidigare och senast i skrivelse den 19 september 1933 framhållit såsom särskilt arbetstyngda och vilka styrelsen därvid åsyftade borde beredas lättnad genom anställande av en ny länsarkitekt, varigenom såväl Göteborgs och Bohus som Malmöhus län skulle kunna var för sig bilda ett distrikt. Såsom det tredje distriktet i den första utbyggnaden föreslås det genom sin stora omfattning svårskötta och betungande Norrbottens län, som jämväl visar en stark ökning i ärendenas antal.

Av de återstående nio distrikten äro flera, beträffande vilka behovet av åtgärder för lättande av vederbörande länsarkitekters arbetsbörda är i hög grad trängande, och lärer byggnadsstyrelsen, så snart omständigheterna det lämpligen medgiva, komma att hos Kungl. Maj:t föreslå fortsatt utbyggnad av institutionen.

Slutligen har i kap. V i utredningsförslaget upptagits frågan om *erforderliga författningsändringar*. Härvid har framhållits, att för den föreslagna organisationen komme att erfordras åtskilliga i författningsväg givna föreskrifter och bestämmelser, vilka, såvitt man kunnat finna, till huvudsaklig del torde komma att på ett eller annat sätt böra inarbetas i byggnadsstyrelsens instruktion. Uppgörandet av fullständiga förslag till dylika föreskrifter och bestämmelser hade emellertid visat sig vara ett omfattande arbete, som tiden efter organisationsförslagets utarbetande icke medgivit. Det hade dock ansetts lämpligt att på grundval av förslaget göra en sammanställning av sådana föreskrifter, som huvudsakligen hade instruktions natur.

I anslutning härtill hava vid utredningsförslaget såsom bilagor fogats *dels* »Sammanställning av instruktionsbestämmelser beträffande länsarkitektinstitutionen», *dels ock* »Sammanställning av åligganden, som enligt organisationsförslaget skulle i huvudsak tillkomma länsstyrelserna». Beträffande dessa sammanställningar torde jag få hänvisa till utredningsförslaget.

IV. Utlåtanden över utredningsförslaget.

Över utredningsförslaget avgåvos utlåtanden av samtliga länsstyrelser och länsarkitekter ävensom av statskontoret, riksräkenskapsverket, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, i vad angick styrelsens verksamhetsområde, lantmäteristyrelsen, allmänna civilförvaltningens lönenämnd och statens organisationsnämnd, varjämte svenska arkitektföreningen, svenska landstingsförbundet, svenska landskommunernas förbund och svenska stadsförbundet bereddess tillfälle att yttra sig. Därjämte inkommo Stockholms byggnadsingenjörsförening och svenska kommunaltekniska föreningen med yttranden.

Beträffande de sålunda avgivna utlåtandena torde jag i huvudsak få hänvisa till handlingarna i ärendet. I den redogörelse, som jag nu går att lämna, har jag endast för avsikt att beröra sådana frågor, där större meningsskiljaktigheter yppat sig eller där vad i utlåtandena anförts blivit av särskild betydelse för ärendets fortsatta handläggning.

Vad till en början den nuvarande organisationen beträffar, framhölls i utlåtandena så gott som enhälligt densammans otillräcklighet och nödvändigheten av en utvidgning. Särskilt underströks från flera håll behovet av att länsarkitekternas nuvarande dubbelställning måtte upphöra.

Utlåtanden, vilka innebära ett tillstyrkande i princip av det framlagda organisationsförslaget, avgåvos av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, länsstyrelserna i Stockholms, Kronobergs, Kalmar, Gotlands, Blekinge, Kristianstads, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Kopparbergs och Norrbottens län, länsarkitekterna i Uppsala, Södermanlands och Gotlands län, i Jönköpings och Östergötlands län, i Kronobergs, Kalmar och Blekinge län, i Göteborgs och Bohus

samt Hallands län, i Värmlands och Örebro län, i Västmanlands och Kopparbergs län, i Gävleborgs och Jämtlands län, i Västerbottens och Västernorrlands län samt i Norrbottens län, svenska arkitektföreningen, svenska landskommunernas förbund och svenska stadsförbundet.

Mera tveksamma utlåtanden avgåvos av länsstyrelserna i Jönköpings, Älvsborgs, Gävleborgs och Västernorrlands län samt av länsarkitekterna i Stockholms samt i Malmöhus och Kristianstads län.

Avstyrkande utlåtanden avgåvos av statskontoret, statens organisationsnämnd, allmänna civilförvaltningens lönenämnd, lantmäteristyrelsen, länsstyrelserna i Uppsala, Östergötlands, Hallands, Skaraborgs, Värmlands, Västmanlands, Örebro, Jämtlands och Västerbottens län samt svenska kommunaltekniska föreningen.

Jag anser mig böra i detta sammanhang lämna ett referat för de av statskontoret, statens organisationsnämnd och allmänna civilförvaltningens lönenämnd avgivna utlåtandena. I dessa hava nämligen i stort sett sammanfattats de principiella erinringar, som framförts mot utredningsförslaget och som varit av betydelse vid ärendets fortsatta handläggning.

Statskontoret framhöll, att utredningen givit till resultat att länsarkitekterna, oaktat de skulle erhålla ställning såsom statstjänstemän med full tjänstgöring, i stor utsträckning även framdeles skulle äga åtaga sig vissa arbeten. Dubbelställningen skulle alltså bestå. Vidare skulle skapas en ganska stor kår av statsavlönade tjänstemän, vilka icke skulle hava att fullgöra arbete utslutande för statens eget behov utan skulle vara hänvisade till att mottaga uppdrag i främsta rummet av kommuner och andra samfälligheter för att därigenom erhålla full sysselsättning. Det vore icke lämpligt att i statens tjänst anställa personer, vilkas huvudsakliga sysselsättning, åtminstone av de ekonomiska beräkningarna att döma, skulle falla utom det statliga verksamhetsfältet.

Organisationsnämnden framhöll huvudsakligen följande: Enligt förslaget skulle länsarkitekterna i stor utsträckning även framdeles äga att åtaga sig arbeten i fråga om kommunala och andra byggnadsföretag samt beträffande planläggande av samhällsbyggnader. Förslaget innefattade till och med möjlighet för länsarkitekterna m. fl. att få åtaga sig enskilda uppdrag, som befunnits inverka hinderligt för vederbörandes tjänstgöring. Länsstyrelserna skulle enligt förslaget åläggas att verka för att kontoren tillfördes uppdrag i sådan omfattning, att ersättningarna härför såvitt möjligt icke understeg statsverkets omkostnader för kontoren och deras personal. Länsarkitekternas dubbelställning skulle sålunda icke undanröjas utan i något ändrad form alljämt bibehållas; även länsstyrelserna skulle indragas i denna vanskliga dubbelställning. Önskemålet att dubbelställningen skulle avskaffas eller åtminstone begränsas hade således icke i någon mån blivit tillgodosett genom förslaget. Beräkningen av det belopp, som genom uppdragen skulle komma att tillföras statsverket, torde vila på mycket osäker grund. En del av de arbeten, som länsarkitekterna under de närmaste åren kunde beräknas få utföra, föranleddes av nyligen genomförda författningsbestämmelser, och det vore tvivelaktigt, om dessa författningsbestämmelser längre fram kunde bereda länsarkitekterna samma arbetsmängd som för närvarande och under den närmaste framtiden. Vidare torde omfattningen av de uppdrag en länsarkitekt kunde beräknas få utföra till väsentlig del vara beroende på hans individuella egenskaper och det förtroende han genom dem lyckades tillvinna sig. I viss mån torde även länsarkitekternas

och deras medhjälparens möjligheter att erhålla uppdrag komma att röna inverkan av de personliga kvalifikationerna hos de privata konkurrenter, med vilka de finge att göra. Slutligen torde beloppet av de ersättningar, som skulle komma att tillföras statsverket för av länsarkitekter utförda uppdrag, komma att avsevärt påverkas av de taxebelopp, som komme att bliva gällande för dylika uppdrag. Det vore således åtskilliga okända och svarberäkneliga faktorer, som komme att öva avgörande inflytande på hållbarheten av de beräkningar, det remitterade förslaget innehölle med avseende på statsverkets inkomster genom länsarkitekternas och deras medhjälparens icke-statliga uppdrag. Enligt organisationsnämndens mening måste man räkna med att ifrågavarande inkomster komme att uppgå till en summa, som vore väsentligt lägre än den i förslaget antagna. Enligt förslaget skulle statsverket emellertid vara bundet att oavsett de nämnda inkomsternas storlek utbetala det belopp av inemot 500,000 kronor om året, som skulle åtgå för den nya länsarkitektsinstitutionens finansiering. Detta belopp vore det enda säkra i den uppgjorda kalkylen. Ett genomförande av det remitterade förslaget skulle alltså medföra, att statsverket löpte risken att ådraga sig en mångdubbelt större kostnad för länsarkitektsinstitutionen än vad som avsetts och beräknats. En sådan anordning kunde organisationsnämnden för sin del icke tillstyrka. Enligt nämndens mening borde det icke komma i fråga att upprätta en organisation som vore av sådan struktur, att det verkliga beloppet av dess administrationskostnader undandrog sig en tillförlitlig uppskattning. Det syntes organisationsnämnden vara avgjort att föredraga, att länsarkitektsinstitutionens effektivitet förbättrades i erforderlig grad genom skäliga arvodeshöjningar och genom inrättandet av behöfliga nya befattningar, utan hänsyn till ett bibehållande av den nuvarande kostnadsramen. Ett sådant förfarande medförde åtminstone den fördelen, att man visste vilka merkostnader man ålade statsverket.

Allmänna civiltjänstverks lönenämnd anförde, att det föreliggande förslaget ej kunde anses fullt och helt undanröja de påtalade olägenheterna med dubbelställningen. Det vore förenat med vissa svårigheter att enbart med stöd av föreliggande material bedöma storleken av det behov av arkitektutbildade biträden, som förefunnes hos de olika länsstyrelserna. Det vore därför knappast möjligt att uttala ett omdöme om den föreslagna utvidgningen av länsarkitektsinstitutionen i denna del. Det vore tvivel underkastat, huruvida förslaget kunde anses motsvara ett verkligt behov av en dylik omfattande organisation och om ett dylikt försök kunde vara tillrädligt. Förslaget kunde med hänsyn till de högst avsevärda kostnaderna för avlöningar och till osäkerheten ifråga om inkomsterna för statsverket medföra större kostnadsökning än vad som skulle bliva fallet, därest en länsarkitekt enligt den nuvarande organisationen anställdes i varje län. Något avgjort företräde ur den i direktiven angivna synpunkten om bibehållande i stort sett av nuvarande kostnadsram kunde förslaget ej anses äga framför en utökning av den nuvarande länsarkitektsinstitutionen.

I flera yttranden framfördes förslag till andra lösningar av det föreliggande organisationsproblemet.

Statskontoret anförde exempelvis, att ämbetsverket icke ville förneka behovet av en utvidgning men hölle före, att denna icke borde genomföras i ett slag utan borde ske efter hand, allteftersom institutionens arbetsuppgifter växte fram och kunde klart fastställas. En dylik successiv utbyggnad syntes för närvarande närmast böra avse att — med bibehållande åtminstone tills vidare av tolv distrikt — i mera arbetstyngda distrikt viss arbetshjälp lämnades vederbörande länsarkitekt. Detta torde kunna förverkligas därigenom, att hos byggnadsstyrelsen anställdes lämpligt antal arkitektutbildade personer, vilka såsom assistenter kunde utsändas för tjänstgöring under erforderlig tid inom de sär-

skilda länsarkitektsdistrikten. Statskontoret ville icke heller motsätta sig, att åtminstone i vissa distrikt arvodet till länsarkitekterna ökades, men ansåge, att ökningen borde kunna begränsas till mindre betydande belopp, förslagsvis 2,000 kronor. En större arvodesökning vore dock måhända på sin plats, därest länsarkitekternas rätt att åtaga sig privata uppdrag avskaffades eller väsentligen beskures. Vidare hölle statskontoret före, att i betraktande av den vidgade omfattning av länsarkitekternas verksamhet, som av utredningen att döma ifrågasattes, en undersökning borde ske för preciserande av vilka uppgifter verkligen vore av den art, att länsarkitekts biträde erfordrades, samt att därvid samtidigt borde prövas, huruvida icke i vissa hänseenden en inskränkning i verksamheten och en jämkning av de fastställda kontrollföreskrifterna kunde åvägbringas. Statskontoret funne sig för närvarande icke böra tillstyrka anställandet av biträdande länsarkitekter. Förutom till avlönande av assistenter borde dock medel ställas till byggnadsstyrelsens föfogande för beredande av även annan biträdeshjälp åt vissa länsarkitekter. Fördelningen av anslagsmedlen till dessa arbetskrafter torde böra ankomma på byggnadsstyrelsen och icke, såsom beträffande rit- och skrivbiträden ifrågasatts, på länsstyrelserna. Expensmedel borde beredas arkitekterna. En utbyggnad av den nuvarande institutionen i enlighet med dessa antydningar skulle enligt approximativ beräkning draga en kostnad, icke överstigande 30,000 kronor per år. Det syntes förtjänt att tagas under övervägande, huruvida icke bidrag till täckande av denna merkostnad liksom av kostnaderna överhuvud för länsarkitektsinstitutionen kunde erhållas genom uttagande av avgifter enligt fastställd taxa för länsarkitekternas granskning å tjänstens vägnar av förslag, som underställdes dem för sådant ändamål.

Organisationsnämnden anförde bland annat att, då behov av en viss utvidgning av länsarkitektsinstitutionen otvivelaktigt föreläge, det syntes nämnden lämpligt att en ny utredning i ämnet verkställdes. Vid denna utredning borde enligt nämndens mening i första hand undersökas, vilka uppgifter, som verkligen vore av den art, att länsarkitekts biträde erfordrades. Den skiftande utsträckning, i vilken de olika länsstyrelserna anlitat länsarkitekt, torde icke utslutande bero på om länsarkitekten vore stationerad i vederbörande länsstyrelses residensstad eller icke, utan torde i viss mån också härröra från växlande praxis hos respektive länsstyrelser, och det syntes icke uteslutet, att vissa länsstyrelser anlitat länsarkitekt i större omfattning än som vore oundgängligen erforderligt. I samband med nyssnämnda undersökning torde jämväl böra prövas, huruvida några förändringar i de fastställda kontrollföreskrifterna kunde genomföras i syfte att åstadkomma någon inskränkning i länsarkitekternas verksamhet. Genom en undersökning av sålunda angiven art skulle man vinna en fast grundval för bedömande av frågan, huru stor tjänstemannastab länsarkitektsinstitutionen verkligen vore i behov av. Vid den fortsatta utredningen syntes man enligt nämndens mening böra inrikta sig på att effektivt undanröja länsarkitekternas dubbelställning genom att göra arkitekterna i fråga till helt statsavlönade tjänstemän, uteslutande sysselsatta med statlig kontroll- och granskningsverksamhet och avstängda från icke-statliga uppdrag och arbeten. Farhågan för att länsarkitekterna genom en dylik avstängning skulle förlora kontakten med den nyare utvecklingen på de områden de hade att syssla med vore enligt nämndens uppfattning övedriven. Därest länsarkitekternas distrikt och arbetsuppgifter så avvägdes, att de hade full sysselsättning med sin statliga gransknings- och kontrollverksamhet, torde de genom denna verksamhet komma att hållas i vederbörlig kontakt med den utveckling, som försigginge inom deras områden. Nämnden vore medveten om att ett organiserande av länsarkitektsinstitutionen i enlighet med de riktlinjer nämnden sålunda skisserat icke torde kunna genomföras inom den nuvarande kostnadsramen för ifrågavarande institution. Nämnden hölle emellertid för troligt, att den merkostnad för

statsverket, som en omorganisation i den riktning nämnden angivit skulle för-
anleda, kunde hållas inom jämförelsevis måttliga gränser, och i varje fall hade
en omorganisation av sådan art det företrädet framför det remitterade förslaget,
att merkostnaden kunde på förhand beräknas, så att man visste vilka krav den
nya organisationen komme att ställa på statskassan.

Även från flera andra håll, exempelvis från länsstyrelserna i Skaraborgs och
Värmlands län, förordades en utbyggnad av den nuvarande organisationen.

Allmänna civilförvaltningens lönenämnd framhöll, att det icke vore uteslutet
att genom ett fullföljande av det i utredningen framförda förslaget att uttaga
en avgift — eventuellt i form av stämpel — för av länsarkitekt å tjänstens
vägnar utförd granskning av underställda förslag ett avsevärt bidrag till av-
löande av länsarkitekterna skulle kunna erhållas.

Samma förslag om uttagande av granskningsavgifter för täckande, åt-
minstone delvis, av merkostnaderna för en omorganisation framfördes exempelvis
av — förutom, såsom tidigare nämnts, av statskontoret — länsstyrelserna i
Gotlands, i Göteborg och Bohus samt i Jämtlands län ävensom av svenska
arkitektföreningen.

Förslaget om den statliga arkitektverksamheten tillstyrktes från åtskilliga
håll, men möttes också på vissa håll av betänkligheter. Dessa gällde såväl
sakens principiella sida — att, såsom länsarkitekten i Malmöhus och Kristian-
stads län anförde, länsarkitekterna nu för statens räkning skulle tillämpa det
system, som de ej finge tillämpa för egen räkning — som det förhållandet, att
den föreslagna länsarkitektsorganisationen härigenom ansågs hava erhållit en
större omfattning än vad eljest skulle varit erforderligt. Beräkningarna rörande
de belopp, som genom arkitektkontorens verksamhet skulle tillföras statsverket,
ansågos av åtskilliga myndigheter, exempelvis riksräkenskapsverket samt läns-
styrelserna i Stockholms, Jönköpings, Hallands, Skaraborgs, Örebro, Västman-
lands och Norrbottens län, väl optimistiska. Från flera länsstyrelser uttalades
betänkligheter mot förslaget, att länsstyrelserna skulle verka för att arbete till-
fördes kontoren. Vidare uttalades farhågor för att den omfattande statliga
arkitektverksamheten skulle medföra en besvärande konkurrens för den fria
yrkesutövningen.

I fråga om rätt för länsarkitekterna att åtaga sig enskilda uppdrag gjorde
sig delade meningar gällande. Statskontoret framhöll, att enskilda uppdrag —
därest de icke ansåges kunna helt förbjudas — endast borde få ifrågakomma,
sedan byggnadsstyrelsen efter granskning funnit att uppdragen icke utgjorde
hinder för tjänsteutövningen eller föranledde konflikt med länsarkitektens ställ-
ning såsom det allmännas representant inom distriktet. I möjligaste mån borde
därvid eftersträvas, att uppdrag vid sidan av tjänsten inskränktes till sådana,
som icke kunde bli föremål för handläggning i tjänsten. Allmänna civilför-
valtningens lönenämnd — som utgick från att länsarkitekterna icke skulle få
åtaga sig enskilda uppdrag, som invercade hinderligt på tjänsteutövningen —
fann Kungl. Maj:ts prövning kunna inskränkas till att avse sådana uppdrag,
som kunde bli föremål för länsarkitekts prövning i tjänsten. Övriga privat-
uppdrag borde underställas byggnadsstyrelsens prövning, så att man finge

möjlighet att övervaka, i vad mån konflikt kunde förefinnas mellan tjänsten och privatuppdragen. Därigenom vunnos också möjlighet att tillse, att länsarkitekterna ej åtog sig enskilda uppdrag i större utsträckning än som kunde anses lämpligt. Länsstyrelserna i Hallands, Älvsborgs och Örebro län uttalade betänkligheter mot länsarkitekternas privatuppdrag. I vart fall måste, framhöll länsstyrelsen i Örebro län, krävas, att de enskilda uppdragen icke finge sådan omfattning, att den rent statliga verksamheten komme i fara att efter sättas.

Beträffande den föreslagna löneställningen för länsarkitekterna voro meningarna delade. Från flera håll, exempelvis av länsstyrelserna i Stockholms, Kristianstads, Malmöhus, Göteborgs och Bohus samt Norrbottens län, de länsarkitekter som yttrade sig i ärendet ävensom svenska arkitektföreningen, framhölls, att de föreslagna löneförmånerna ej vore för högt tilltagna med hänsyn till de krav, som skulle ställas på de blivande länsarkitekterna, ävensom till nödvändigheten att för dessa befattningar erhålla en god rekrytering. Från åtskilliga andra håll ansågos emellertid arvodesbeloppen för höga. Allmänna civilförvaltningens lönenämnd anförde sålunda — under erinran om vad som förekommit beträffande vägingenjörerna — att nämnden ej kunde tillstyrka högre arvodesbelopp än 12,000 kronor. Mot detta förslag anmäldes avvikande mening av nämndens ledamot, t. f. byråchefen S. G. Almgren, som i enlighet med utredningsförslaget tillstyrkte ett arvode av 14,000 kronor. Från flera håll angavs såsom lämplig jämförelsepunkt de för vägingenjörerna beslutade avlöningsförmånerna.

Frågan om särskilda pensionsbestämmelser ansåg allmänna civilförvaltningens lönenämnd böra upptagas först i samband med ett slutligt fastställande av organisationen.

Förslaget om tillsättande på viss tid av länsarkitekterna förordades av samtliga de myndigheter, som yttrade sig i ämnet. Såväl statskontoret som allmänna civilförvaltningens lönenämnd och länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län tillstyrkte emellertid, att förordnande endast borde meddelas för en tid av tre år.

Såväl statskontoret som riksräkenskapsverket tillstyrkte vidare i fråga om resekostnads- och traktamentsersättning, att särskilt besparingsreglemente måtte utfärdas. I fråga om länsarkitekternas ersättning förordade nämnda myndigheter en placering i rese- och traktamentsklass II C.

Utredningsförslaget, i vad detsamma avser personalorganisationen i övrigt, biträdades i huvudsak av de myndigheter, som yttrade sig härom. Från flera länsarkitekter framhölls emellertid, att de föreslagna befattningarna måste anses vara beräknade i underkant. Allmänna civilförvaltningens lönenämnd anförde däremot, att det vore svårt att avgöra, huruvida verkligt behov kunde anses förefinnas av den föreslagna utökningen av arkitektutbildade biträden. Om det befunnos nödvändigt, syntes, under förutsättning att full sysselsättning kunde beredas dem, intet vara att erinra mot att biträdande länsarkitekter i allmänhet placerades å extra stat i lönegraden B 24. Emellertid syntes exempelvis lönegraden B 22 tillsvidare vara påkallad för de biträdande länsarkitekterna i vissa mindre län, i första hand Gotlands.

Beträffande organisationens genomförande framfördes från åtskilliga håll betänkligheter mot förslaget om en successiv utbyggnad, exempelvis av länsstyrelserna i Kronobergs och Blekinge län samt av flera länsarkitekter. Flera länsstyrelser, som icke ville motsätta sig det gradvisa genomförandet, påyrkade emellertid att den nya organisationen redan från början skulle omfatta jämväl det länsarkitektsdistrikt, till vilket vederbörande län vore avsett att hänföras. Från andra håll åter tillstyrktes förslaget om ett successivt utbyggande. Sålunda anförde exempelvis allmänna civilförvaltningens lönenämnd, att det i anseende till den rätt osäkra finansiella grundvalen även av ekonomiska skäl torde vara nödvändigt att till en början genomföra organisationen endast i några få distrikt och därefter i fortsättningen endast i den mån erfarenheten kunde komma att visa, att de gjorda beräkningarna vore hållbara.

V. Förnyad utredning rörande länsarkitektsinstitutionens omorganisation.

Den 20 juli 1934 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsrådet A. G. Linden att inom kommunikationsdepartementet — med anledning av vad i de i kap. IV omförmälda remissyrkandena förekommit — verkställa överarbetning av den utav byggnadsstyrelsen och de förut omnämnda utredningsmännen gjorda utredningen rörande länsarkitektsinstitutionens lämpliga organisation m. m.

Den 22 november 1934 inkom byggnadsrådet Linden med »P. M. med förnyad utredning rörande länsarkitektsinstitutionens omorganisation. Utredningar och förslag till vissa ändringar i byggnadsstyrelsens med biträde av vissa sakkunniga uppgjorda förslag till länsarkitektsinstitutionens lämpliga organisation.» Jag anhåller nu att få lämna en redogörelse för det huvudsakliga innehållet i ifrågavarande utredning, i det följande benämnd »*promemorian*».

I kap. I, *Inledning*, har till en början erinrats om att i de utlåtanden, som avgivits över utredningsförslaget, i flertalet fall behovet av en mer eller mindre genomgripande revidering av den nuvarande länsarkitektsorganisationen vitsordats. Särskilt hava länsstyrelserna i de län, där länsarkitekternas arbetsbörda uppnått en alltför stor omfattning, betonat nödvändigheten av att åtgärder vidtagas för att i bland annat sådant hänseende snarast möjligt avhjälpa de nuvarande missförhållandena.

Från dessa och flera håll har det föreliggande utredningsförslaget i allmänhet tillstyrkts.

På andra håll åter har utredningsförslaget väckt betänkligheter och i vissa fall föranlett avstyrkanden. Det har nämligen ansetts principiellt oriktigt att, såsom i förslaget avses, länsarkitekterna skulle sysselsättas med i tjänsten utövande arkitektverksamhet vid sidan av det granskande tjänstearbetet. I stället för inrättandet av dylika, delvis praktiserande länsarkitektkontor, ifrågasättes, huruvida det icke vore lämpligare att utbygga den nuvarande organisationen till erforderlig omfattning och i enlighet därmed reglera länsarkitekternas löneförmåner och pensionsförhållanden m. m.

Tvivelsmål har jämväl uttalats, huruvida den föreslagna organisationen skulle kunna anses betingad av ett verkligt behov.

För belysande av den arbetsmängd, som åvilar länsarkitekterna, har härefter till en början hänvisats till de i utredningsförslaget intagna tabellerna I och II med uppgifter om årliga antalet förekommande tjänsteärenden, respektive växande samhällsbildningar m. m. inom de olika länsarkitektsdistrikten samt de härtill gjorda förklaringarna angående den arbetstid, som granskningen av olika slag förekommande ärenden i medeltal krävde.

Härefter har i promemorian beträffande länsarkitekternas nuvarande arbetsuppgifter anförts huvudsakligen följande:

Genom de närmare utredningar, som i förenämnda hänseende vidtagits, har uttrönts, att om granskningen av olika slag av förekommande tjänsteärenden sker så som den bör, d. v. s. med tillräcklig grundlighet, innefattande nödiga undersökningar och resor till orten, där sådant påkallas, samt med lämnande av erforderliga råd och anvisningar i övrigt, kan det årsarbete som en tjänsteman bör anses medhinna, uppskattas till omkring 400 ärenden.

Givetvis kan detta tal ökas med ett eller annat hundratal ärenden per år, om länsarkitekterna, såsom nu är förhållandet, bliva nödsakade att ägna åtskilligt mera än vad som kan anses utgöra daglig arbetstid åt tjänstearbetet. Däremot är det fullkomligt orimligt att den stora arbetsbördan av omkring 1,000 ärenden och därutöver, som nu uppstått i de flesta distrikten, skall kunna medhinnas utan erforderlig biträdes hjälp. Tillföres icke sådan arbetshjälp måste ett efterstående av granskningens kvalitet bliva den oundvikliga följden.

Länsarkitekterna själva hava under senare år sett sig nödsakade att på egen bekostnad förskaffa sig biträdes hjälp. Detta har i mer eller mindre omfattning förekommit i åtta av de nio mest betungade distrikten — Stockholms län är nämligen det enda distrikt, där även statlig biträdes hjälp hittills tillhandahållits.

Det har tyvärr icke kunnat undvikas, att de nuvarande förhållandena i många fall nödvändiggjort expediering av ärenden utan att dessa hunnit underkastas saklig granskning i önskvärd omfattning. Då tid och krafter icke räcka till att lämna vederbörande samhälle eller förslagsställare mera utförliga anvisningar — varken skriftliga sådana eller egna skissförslag, vilka oftast äro erforderliga för åstadkommande av rättelse i mindre fullgoda förslag — ligger det nära till hands att resignera inför svårigheterna och välja den enklare utvägen, nämligen att helt avstå från de sakliga anmärkningarna.

Ur det allmännas synpunkt kan det emellertid icke anses vara tillfredsställande att granskningen av ett underställt förslag på så sätt inskränkes till att bliva av uteslutande formell art.

Vidare har i promemorian erinrats, att det för att uppnå lindringar i länsarkitekternas arbetsbördan och därigenom minska behovet av den nuvarande organisationens utbyggande i vissa utlåtanden ifrågasatts, huruvida icke vissa inskränkningar i hittillsvarande tjänsteuppgifter lämpligen kunde göras. Härom har anförts följande:

Det är att märka, att en sådan inskränkning redan skett under år 1934 beträffande förslag till begravningsplatser. Sedan byggnadsstyrelsen, jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 26 januari 1934, övertagit länsstyrelsernas tidigare skyldighet att fastställa sådana förslag, har nämligen länsarkitekternas biträde med granskningen därav icke påkallats.

Övriga slag av ärenden, vilka nu höra till länsarkitekternas arbetsuppgifter,

synas emellertid icke vara av beskaffenhet att böra undantagas från deras granskning. Däremot kan det ifrågasättas, huruvida icke omfattningen av länsarkitekternas granskningsarbete kunde i vissa fall begränsas. Detta gäller särskilt beträffande sådana förslag, som avses att fastställas av Kungl. Maj:t, i första hand då stadsplaneärenden. Dylika ärenden komma ju ändock alltid att underkastas slutlig granskning inom byggnadsstyrelsen, varför länsarkitektens befattning därmed torde utan större olägenheter kunna inskränkas till att bli av uteslutande formell art.

Emellertid synas sådana eftergifter icke innebära så betydande lindringar i granskningsarbetet att de i och för sig kunna nämnvärt inverka på kontorspersonalens storlek och sammansättning. Så mycket mindre torde detta bli förhållandet som vissa länsarkitekter redan sett sig nödsakade att med hänsyn till arbetsbördan tillämpa ett enklare granskningsförfarande beträffande åsyftade slag av ärenden. Vid bedömandet av ifrågavarande spörsmål bör man emellertid utgå ifrån vad som kan anses vara bäst och lämpligast med hänsyn till det allmänna.

Under inga förhållanden kan ett sådant tillvägagångssätt förordas, att ärenden, som avgöras av länsstyrelsen och äro av beskaffenhet att böra granskas av länsarkitekten, undandragas den sistnämndes granskning uteslutande i syfte att minska länsarkitektens arbetsbördan. De ävenledes framhållna olägenheterna med ärendenas icke nog snabba handläggning kunna icke heller få inverka på frågan, huruvida ett ärende skall remitteras till länsarkitekten eller icke.

Vid den organisation, som nu förestår, måste — oavsett huru den i övrigt kommer att gestaltas — givetvis förutsättas, att åt länsarkitekterna beredes möjlighet att mottaga och sakligt handlägga alla de slag av ärenden, som anses höra till deras arbetsuppgifter, och att allt granskningsarbete utföres på skyndsammast möjliga sätt.

Härefter har i promemorian erinrats, att de senare årens kraftiga stegring av länsarkitekternas tjänstearbete även givit anledning till den förmodan, att en del av detta och under närmaste åren kommande arbete hänförde sig till vissa relativt nya författningsbestämmelser, vilka framdeles endast i mindre omfattning skulle komma att föranleda åtgärder från länsarkitektens sida. Beträffande nämnda förmodanden har i promemorian anförts huvudsakligen följande:

Vid en i nämnda hänseende inom byggnadsstyrelsens stadsplanebyrå företagen utredning har framgått att ifrågavarande arbetsökning hittills i mycket ringa mån varit beroende av åsyftade slag av ärenden av mera tillfällig art. Den ytterligare större ökning av ärendenas antal, som förväntas bli en följd av nya stadsplanelagen och byggnadsstadgan, har ännu icke hunnit avsätta några nämnvärda spår i länsarkitekternas diariéböcker.

Det stora allmänna revideringsarbete, som blir en direkt följd av stadsplanelagens och byggnadsstadgans föreskrifter, att varje planområdes olika användningssätt och bebyggelse hädanefter skola fastslås i stadsplanen medelst härför lämpade stadsplanebestämmelser, förväntas komma att i avsevärd utsträckning öka länsarkitekternas tjänstearbete. Med några få undantag har detta arbete ännu knappast hunnit påbörjas ute i landet. Icke heller sådana av de nya författningsbestämmelserna föranledda åtgärder som antagandet av provisoriska byggnadsföreskrifter, gatukostnadsbestämmelser m. m. — vilka emellertid kunna anses vara av mera tillfällig och övergående art — synas ännu i nämnvärd omfattning hava påbörjats.

Den ytterligare ökning av antalet ärenden, som blir en följd av den nya byggnadslagstiftningen, har alltså ännu icke hunnit påverka länsarkitekternas tjänstearbete i någon större omfattning. Läger man härtill den icke oväsentliga

ökning av tjänsteuppgifterna, som med all sannolikhet är att påräkna i de län, där länsarkitekt hittills icke varit stationerad, torde därav tydligt framgå att någon större minskning av den i organisationsförslaget angivna tjänstepersonalen icke synes vara tillräddig.

I detta sammanhang torde även böra erinras om den ökade skyldighet, som enligt nya byggnadsstadgans 124 § åvilar länsstyrelserna vid utövandet av tillsynen över stadsplane- och byggnadsväsendet ute i landet, och om att till följd därav större krav komma att ställas på länsarkitekten.

I promemorian har härefter upptagits frågan om länsarkitektkontorens arkitektverksamhet. Härvid har erinrats, att den grundläggande principen i hela utredningsförslaget vore, att i länsarkitekternas tjänsteuppgifter jämväl skulle i viss begränsad omfattning ingå utövande arkitektverksamhet för statens räkning. Detta hade ansetts önskvärt dels för att därigenom erhålla medel för finansiering av statsverkets ökade utgifter för organisationen, dels, och icke minst, därför att länsarkitekterna skulle beredas möjligheter att bättre följa byggnadskonstens allmänna utveckling och därigenom göras mera dugande som tjänstemän. Ävenså hade det ansetts vara till fördel för det allmänna att dylika arkitektkontor funnes att tillgå. Praktiskt taget bleve enligt utredningsförslaget en privat arkitektverksamhet förbjuden såväl länsarkitekterna som deras biträden. Undantag från förbudet kunde visserligen medgivas av Kungl. Maj:ts respektive länsstyrelsen, men det torde böra förutsättas, att dylika medgivanden ytterst sparsamt ifrågakomme och endast där inga olägenheter vore att befara.

Beträffande den ifrågasatta statliga arkitektverksamheten hade, erinras vidare i promemorian, meningar framförts både för och emot. Det vore givetvis angeläget, att anledningen till den uppfattningen nu undanröjdes, att länsarkitektens behandling av andra praktiserande fackmäns arbeten icke skulle bli fullt opartisk. Man måste emellertid beakta den stora skillnad, som i detta hänseende låge däruti, att ifrågavarande arkitektverksamhet nu avsåges att ingå i själva tjänstearbetet och utövas för statsverkets räkning. Det vore ju särskilt beträffande länsarkitekternas privata verksamhet, som farhågor i berörda avseende hittills blivit framförda. Det vore därvid även att märka att länsarkitekternas ifrågavarande privata verksamhet hittills bedrivits i avsevärt större omfattning än vad som nu avsåges för statsverkets räkning. Därtill komme att berättigade skäl till anmärkningar i förenämnda hänseende icke kunnat påvisas under länsarkitektsinstitutionens hittills trettonåriga tillvaro. Länsarkitekternas hittillsvarande rätt till oinskränkt privat verksamhet hade vid institutionens tillkomst ansetts vara en fördel för det allmänna. Fördelarna för samhällen och enskilda att hava tillgång till länsarkitektens sakkunskap icke blott vid granskning av förslag utan även vid upprättande av sådana hade då till fullo uppskattats. Det hade särskilt framhållits, hurusom man därigenom skulle erhålla värdefulla bidrag till höjandet av byggnadskulturen i särskilt de landsdelar, där erforderlig tillgång till skolad arkitekthjälp saknades. Att sådana behov allt fortfarande förefunnes, och att det måste anses vara ur det allmännas synpunkt önskvärt att länsarkitekten, på sätt enligt förslaget skedde genom den statliga arkitektverksamheten, bereddes möjlighet att ställa sina praktiska kunskaper i det allmännas tjänst, även beträffande utarbetandet av

förslag, hade vitsordats från åtskilliga länsstyrelser och även från svenska stadsförbundet samt svenska arkitektföreningen. En på lämpligt sätt begränsad och i tjänstearbetet ingående arkitektverksamhet torde, har slutligen anförts i promemorian, icke kunna anses vara ägnad att föranleda några olägenheter, vare sig med hänsyn till dubbelställningen eller ur konkurrenssynpunkt. Utginge man från den uppfattningen att viss praktisk arkitektverksamhet å länsarkitektkontoren alltid måste vara till fördel för det allmänna och dessutom nödvändig för att göra tjänst innehavarna själva bättre skickade att på ett sakligt och framgångsrikt sätt sköta sina övriga tjänsteuppgifter, syntes icke några principiella betänkligheter behöva resas mot att i viss utsträckning finansiera utbyggandet av länsarkitektorganisationen genom för statens räkning bedriven verksamhet av ifrågakvarande art.

I promemorian har vidare erinrats, att de av byggnadsstyrelsen gjorda beräkningarna för omorganisationens finansiering från vissa håll ansetts vara alltför optimistiska. Det hade ansetts tvivelaktigt, huruvida de högst betydande årliga utgifter, som komme att åsamkas statsverket, verkligen komme att motsvaras av ett lika rikligt inkomstillflöde. Härom har i promemorian anförts huvudsakligen följande:

Vid de under utredningsarbetet företagna beräkningarna angående de inkomster, som genom arkitektverksamhet kunde tänkas komma att tillföras länsarkitektkontoren, lät byggnadsstyrelsen genom länsarkitekterna själva noga undersöka de arbetsmöjligheter, som för närvarande inom varje distrikt under de närmast kommande åren kunde anses vara till finnandes, och vilka av dessa som kunde vara av beskaffenhet att lämpligen böra tillföras länsarkitektkontoren. Såsom av tabellen III i utredningsförslaget närmare framgår hade länsarkitekterna därvid i allmänhet uppgivit avsevärt större inkomstsummor än vad som sedan ansågs lämpligt att räkna med. Endast hos vissa av de i de större städerna stationerade länsarkitekterna kunde tveksamhet förmärkas angående kontorens förmåga att bliva så att säga självförsörjande. Det torde icke behöva råda något tvivel om att icke arbetsuppgifter av hithörande slag erbjöde sig i större omfattning än att tillgängliga kvalificerade arbetskrafter försloge till deras lösning. De uttalade farhågorna för att länsarkitektkontoren icke skulle kunna finansieras enbart genom inkomster av arkitektverksamheten torde därför — under förutsättningar i övrigt som i det följande berördes — sakna grund.

Det hade, har vidare erinrats, även framhållits, att det i viss mån vore beroende på personliga kvalifikationer hos länsarkitekten själv, om det sålunda angivna arbetsresultatet skulle kunna utvinnas. Detta vore givetvis riktigt, och i utredningsförslaget hade uttryckligen framhållits nödvändigheten av att de nya tjänsterna komme att besättas med framstående fackmän på området. Med denna utgångspunkt vore helt naturligt inkomstberäkningarna gjorda. I vad mån arkitektverksamhet skulle kunna medhinnas vid sidan om det övriga tjänstearbetet bleve givetvis även beroende av om erforderlig biträdeshjälp tillhandahölles länsarkitekten. Relativt obetydligt tillskott till den i övrigt erforderliga biträdeshjälpen erfordrades för att länsarkitekten skulle kunna sättas i tillfälle att jämväl utöva sådan förvärvsverksamhet. Länsarkitekten borde i alla händelser vara rustad att i tjänsten och i samband med granskningsarbetet

utföra vissa ritarbeten m. m. Ty även om man utginge ifrån att det icke vore önskvärt att arkitektverksamhet bedreves för statsverkets räkning kunde man aldrig komma ifrån att det icke vore både nyttigt och nödvändigt att länsarkitektkontoret jämväl vore organiserat för utförandet av vissa sådana utredningsförslag, som ofta visade sig erforderliga och direkt sammanhängde med ett rationellt bedrivande av själva granskningsarbetet.

Sammanfattningsvis har i promemorian anförts, att en fullt tillfredsställande utvidgning av den nuvarande organisationen icke torde vara möjlig utan alltför stora kostnader för statsverket, därest icke länsarkitektkontorens verksamhet i viss mån gjordes inkomstbringande. De mot utredningsförslaget framförda anmärkningarna hade väsentligen riktat sig mot den ifrågasatta statliga arkitektverksamheten och de olägenheter en sådan verksamhet ansetts medföra, särskilt med hänsyn till den avsedda omfattningen därav och de fordringar på statlig inkomst, som blivit ställda därpå. Med anledning härav hade undersökningar nu vidtagits i syfte att vid sidan av arkitektverksamheten utfinna andra utvägar för täckande i huvudsak av statsverkets ökade utgifter, varigenom bland annat arkitektverksamheten kunde nedbringas till sådan mindre omfattning, att några olägenheter i förut åsyftade hänseenden icke kunde anses vara att befara. Av dessa undersökningar, vilka förelåge i följande utredningar och förslag, hade framgått, att en stor del av de ökade kostnaderna lämpligen kunde täckas genom särskilda avgifter för av länsarkitekterna granskade tjänsteärenden.

I kap. II i promemorian har redogjorts för *verkställd utredning angående ersättning till länsarkitektkontoren för granskning av tjänsteärenden m. m.*

I nämnda kapitel har till en början erinrats, att i utredningsförslaget antydningensvis omnämnts utvägen att kompensera de ökade utgifterna genom att av vederbörande samhälle, kommun eller enskild sökande uttaga en avgift — t. ex. i form av stämpel — för av länsarkitekten å tjänstens vägnar utförd granskning av underställda förslag. Samtidigt hade dock bland annat ifrågasatts, huruvida dylika avgifter lämpligen kunde sättas så höga, att de tillnärmelsevis kunde täcka ifrågavarande utgifter.

Vidare har i promemorian erinrats, att i vissa av de över utredningsförslaget avgivna yttrandena — exempelvis av statskontoret, allmänna civilförvaltningens lönenämnd, länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län samt svenska arkitektföreningen — framhållits, att frågan om eventuell uttagande av granskningsavgifter borde bliva föremål för närmare utredning.

Efter en redogörelse för det huvudsakliga innehållet i nyssnämnda yttranden har i promemorian meddelats, att i anslutning till nämnda yttranden och förslag samt med hänsyn till den kritik, som riktats mot att täcka den nya organisationens ökade utgifter enbart med de inkomster, som kunde inflyta av i tjänsten utförda arkitektuppdrag, efter företagen utredning förslag till lämpligt avpassade taxesatser uppgjorts och undersökning vidtagits angående storleken av de summor, som på detta sätt kunde beräknas inkomma. Beträffande de grunder, som legat till grund för berörda förslag, har i promemorian anförts huvudsakligen följande:

Såsom av länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län framhållits böra givetvis avgifterna sättas relativt låga. Ty även om man utgår ifrån att länsarkitektens granskning av ett till länsstyrelsen för fastställelse ingivet förslag i och för sig måste innebära en garanti för att förslaget vid fastställelsen befunnits kvalitativt tillfredsställande, och några principiella invändningar alltså icke behövde göras mot att det granskningsarbete ersattes, som sålunda kan sägas komma vederbörande samhälle eller enskilda sökande till nytta, kan man givetvis icke lämpligen räkna med sådana avgiftsbelopp, att den granskande tjänstemannens arbete kan anses helt ersatt därmed. De särskilda taxesatsernas å-priser skulle då sannolikt i de flesta fall komma att te sig alltför höga.

Svårigheten är att på förhand kunna beräkna den tid, som kan komma att åtgå för granskning av varje särskilt ärende. Många omständigheter kunna därvid bidraga att öka granskningstiden. Rätt vanligt är t. ex. att de överlämnade förslagen ej åtföljas av fullständiga handlingar eller att erforderligt utredningsmaterial icke förebragts. I sådana fall kan granskningsarbetet medföra mer eller mindre tidsödande undersökningar. Särskilt betungande äro sådana fall, i vilka de underställda förslagen på grund av sakliga eller formella brister icke kunna förordas till fastställelse. Länsarkitekten blir därvid oftast nödsakad att lämna utförliga anvisningar till förslagets rättande eller omarbetande. Ej sällan måste — eller åtminstone borde — länsarkitekten närmare åskådliggöra sina anvisningar genom särskilda skisser.

Det är givet, att om full ersättning för sistnämnda granskningsarbete skulle uttagas, avgifterna därför skulle komma att synas oproportionerligt höga i förhållande till omfattningen och beskaffenheten i övrigt av det granskade förslaget.

I och för sig vore väl intet att invända mot att det ökade granskningsarbete, som föranledes av ett förslags ofullständighet eller mindre goda beskaffenhet, ersattes av vederbörande sökande, då ju länsarkitektens insats härvidlag måste för sökandens vidkommande anses vara av större kvalitativt värde än när det gäller den mindre besvärliga granskningen av ett från början fullgott förslag. Särskilt torde detta klart framträda i de fall, då länsarkitekten vid granskningen utarbetat mer eller mindre kostsamma förslagsskisser. Med hänsyn till länsarkitektens vid sådana tillfällen ofta grannliga och ömtåliga ställning synes det emellertid vara lämpligast att han helt befrias från skyldigheten att utkräva särskild ersättning för dylika tilläggsarbeten. Han kunde i motsatt fall lätt bliva utsatt för den misstanken, att anmärkningarna icke enbart vore sakligt grundade utan även föranledda av en strävan att uppnå högre granskningsarvoden, låt vara att detta skulle tillfalla statsverket.

I viss mån torde man likväl böra räkna med förhållandevis högre utgifter för granskning av mindre fullgoda förslag. Erfarenheten har nämligen visat, att granskningen av sådana förslag oftare än eljest påkallar särskilda resor till orten. Ersättning för dessa resor, däri inräknat även tidsspillan, bör givetvis bekostas av sökanden.

Vid bestämmandet av lämpliga granskningsarvoden eller taxesatser för varje särskilt slag av ärenden synes man alltså endast böra utgå ifrån en på erfarenhet grundad tidsuppskattning av det arbete, som under olika förhållanden erfordras för förslagets granskning, under förutsättning att detta alltid är utfört på ett sakligt och riktigt sätt.

Men även under sådana förutsättningar kan det vara vanskligt att angiva bestämda normer, efter vilka granskningsarbetet skall kunna på förhand rättvisligen värderas. Ett visst mått av tid och arbete — olika allt efter förslagets omfattning och beskaffenhet — åtgår ju alltid för en saklig granskning av varje förslag, även om förslaget är aldrig så väl genomarbetat och granskningen därför resulterar i ett enbart konstaterande av förslagets godtagbarhet.

I anslutning till de sålunda anförda synpunkterna hade, meddelas vidare i promemorian, uppgjorts ett preliminärt förslag till taxa för berörda granskningsavgifter.

Detta preliminära förslag är såsom bilaga (Bl. a) fogat till promemorian, och torde jag beträffande detsamma få hänvisa till promemorian. Här torde jag endast behöva återgiva följande i promemorian intagna kortfattade redogörelse för dess huvudsakliga innehåll:

Förslaget, vilket uppställts i tabellform, upptager i stort sett alla de slag av ärenden, som genom länsstyrelserna remitteras eller skola remitteras till länsarkitekterna, nämligen förslag till stadsplaner, byggnadsplaner, stomplaner, avstyckningsplaner, utomplansbestämmelser, allmänna vägar, tomtindelningar, avstyckningar och byggnadsordningar samt ärenden angående byggnadstillstånd — byggnadslov eller dispens från rådande byggnadsförbud — samt besvärsmål m. m.

För varje slag av ärenden har angivits en minsta taxesats (grundavgift) av i allmänhet 20 kronor. Undantag härifrån har dock gjorts för sådana mindre ärenden som tomtindelningar och avstyckningar, där grundavgiften satts lägre nämligen till 10, respektive 5 och 2 kronor. När det gäller stadsplaner, byggnadsplaner eller dylikt är det givetvis i allmänhet mera tidsödande att granska ett större förslag än ett mindre. Taxesatserna i fråga hava därför angivits i relation till planområdets areal, i överensstämmelse med förfarandet vid bestämmande av arvoden för upprättandet av planförslag. För tomtindelningar och avstyckningar hava avgiftshöjningarna räknats per tomt, respektive tomtplats.

För utredningens fullständigande hade, har härefter meddelats i promemorian, underhandsförfrågningar gjorts hos samtliga länsarkitekter angående deras synpunkter på bland annat det sålunda upprättade taxeförslaget. I kap. III i promemorian (sid. 16—22) har lämnats en sammanfattning av de sålunda framkomna synpunkterna, till vilken jag här torde få hänvisa. I detta sammanhang har vidare meddelats, att samtliga länsarkitekter under hand överlämnat uppgifter om de ungefärliga avgiftssummor, som med tillämpning av det ifrågavarande preliminära förslaget kunde influtit under år 1933. Av dessa uppgifter framgår, att sammanlagda inkomsten skulle uppgått till omkring 132,000 kronor.

I kap. IV i promemorian har härefter framlagts ett av byggnadsrådet Linden uppgjort *förnyat förslag till taxa å granskningsavgifter (Taxa C)*.

Inledningsvis har därvid erinrats, att vad länsarkitekterna själva beträffade flertalet icke syntes hysa några principiella betänkligheter mot införandet av granskningsavgifter. Beträffande den föreslagna taxan hade emellertid en del erinringar och uppslag framställts. I allmänhet hade yrkats på en större differentiering i taxebeloppet mellan mindre och större granskningsärenden. Särskilt hade taxesatserna beträffande större och mera besvärliga planförslag ansetts för låga. Ävenså hade önskemål framställts om höjningar av de föreslagna granskningsarvodena för byggnadsordningar.

I det förnyade förslaget hade, har härefter meddelats i promemorian, i möjligaste mån beaktats de gjorda erinringarna. Emellertid hade det icke ansetts lämpligt att göra några större höjningar i de förut föreslagna taxesatserna.

Beträffande det sålunda framlagda förnyade taxeförslaget torde jag få hänvisa till promemorian. Den föreslagna taxa C har här intagits som »Bl. b», av vilken närmare framgå de olika taxesatserna och huru dessa äro avsedda att beräknas. Grunderna för beräkningar av avgifterna för granskning av planförslag hava åskådliggjorts å ett till taxeförslaget hörande diagram (Bl. c). Här torde jag endast behöva lämna följande i promemorian intagna redogörelse för förslagets huvudsakliga innehåll:

En minimiavgift, grundavgift — olika för olika slag av ärenden — skall alltid utgå för varje av länsstyrelsen till länsarkitekten remitterat ärende. För mera omfattande ärenden, såsom större planförslag eller byggnadsföretag, skulle därjämte utgå granskningsavgifter angivna i förhållande till planområdets eller byggnadsföretagets ökade omfattning och storlek. För byggnadsplanförslag, vilka dels på grund av befintlig bebyggelse, dels föreslagen tätare och högre bebyggelse kräva en mera tidsödande granskning, föreslås dessutom procentuella höjningar av granskningsavgifterna.

Anledningen till att beträffande stadsplaner liknande arvodesökningar icke föreslagits för andra än sådana mindre ändringsförslag, som kunna fastställas av länsstyrelsen, är den att man icke längre skulle ställa samma fordringar på länsarkitekternas granskning av dessa andra stadsplaneförslag. Därmed skulle man även tillmötesgå ett från bland andra länsarkitekterna framställt önskemål att, med hänsyn till den stora arbetsbördan, befria dem från annan än rent formell granskning av förslag, som avses att fastställas av Kungl. Maj:t och alltså komma att granskas hos byggnadsstyrelsen. Länsarkitektens granskning hos länsstyrelsen av sådana förslag skulle därvid inskränkas till en undersökning angående ärendets formella behandling, såsom bland annat frågan huruvida av förslaget berörda markägare blivit i vederbörlig ordning underrättade.

Samma förfaringssätt avses att tillämpas beträffande granskning av stomplaneförslag. I den mån arealberäkning här kan tillämpas med avseende å sådana förslag, som kunna fastställas av länsstyrelsen, föreslås avgifterna till 50 procent av avgifterna för stadsplaner eller byggnadsplaner.

Ersättning för granskning av de enklare styckningsplanerna föreslås att utgå med ungefär hälften av avgifterna för byggnadsplaner.

Förslag till utomplansbestämmelser följa i regel vissa normal- eller standardförslag. Den på grund därav genomsnittligt enklare granskningen av dylika ärenden har därför icke ansetts böra ersättas med högre belopp än en grundavgift av 20 kronor.

För sådana förslag till allmänna vägar, som skola granskas av länsarkitekt, samt för förslag till tomtindelningar och avstyckningar hava, med hänsyn till dylika ärendens ofta enklare beskaffenhet, endast relativt låga taxesatser angivits.

Granskningen av nya byggnadsordningsförslag har i allmänhet visat sig vara förenad med ganska tidsödande arbete. De föreslagna avgifterna kunna därför — även om de förefalla höga — endast anses utgöra en ringa ersättning för det därmed förenade arbetet.

För granskning av förslag till nybyggnader inom sådana områden, där byggnadsnämnd ej finnes utan länsstyrelse är fastställelsemyndighet, föreslås samma taxesatser, vilka angivits i det normalförslag till taxa för bland andra stadsarkitekt, som finnes intaget i bilagorna till normalförslag till byggnadsordningar m. m. Del IV (Statens offentliga utredningar, 1932: 9).

Erfordras förutom länsstyrelsens dispens från gällande byggnadsförbud jämväl byggnadslov av byggnadsnämnd, och komma förslagsritningar att i samband därmed underkastas saklig granskning, minskas avgiften för länsarkitektens granskning till hälften.

För besvärärenden samt andra slag av ärenden, som kunna bli föremål för länsarkitektens granskning, föreslås en grundavgift av 20 kronor.

Sedan de nuvarande samhällena fått sina byggnadsordningar reviderade i enlighet med de nya bestämmelserna i byggnadslagstiftningen, torde antalet ärenden angående fastställande av byggnadsordningar alltmer komma att minskas. Motsvarande torde förhållandet i stort sett bli i fråga om gatu- kostnadsbestämmelserna. De provisoriska byggnadsföreskrifterna torde givetvis icke heller böra tagas med i beräkningen härvidlag. Ovannämnda slag av ärenden hava icke specificerats i förslaget och äro sålunda att hänföra till taxetabellens sista grupp. Även om dessa ärenden kunna anses höra till de mera besvärliga ur granskningssynpunkt, så torde dock härvidlag samma förfarings- sätt som beträffande stadsplaner böra tillämpas, nämligen att endast en enklare preliminär granskning verkställas av länsarkitekten.

Härefter har i promemorian meddelats, att särskild undersökning verkställdt rörande beloppet av de avgifter, som med tillämpning av ifrågavarande taxeförslag skulle hava kunnat uttagas för de under år 1933 och de tre första kvar- talen av år 1934 granskade ärendena. Det härvid framkomna resultatet har sammanställts i en vid promemorian fogad tabell (Bl. d), vartill jag här torde få hänvisa. Av berörda tabell framgår, att dessa granskningsavgifter jämte be- räknade avgifter för tidsspillan vid konsultationer, besiktningar, resor m. m. för åren 1933 och 1934 kunna antagas hava uppgått till 138,603 kronor, respektive 187,120 kronor. Då emellertid, har härefter anförts i promemorian, för vissa distrikt icke inberäknats tjänsteresor (dagtraktamenten och reseersättningar) men vissa sådana företagna resor måste anses hava varit av beskaffenhet att utgifter och ersättningar härför borde hava inbetalts till länsarkitektkontoret, torde ovan angivna summa 187,120 kronor lämpligen kunna ökas med några tusental kronor eller till ett avrundat tal av omkring 190,000 kronor. De så- lunda uppgivna arvodessummorna torde kunna betraktas såsom sannolika. De hade hämtats från motsvarande ärenden i länsarkitekternas diaries för år 1933 samt för 1934 års tre första kvartal. För det återstående fjärde kvartalet hade ökningen beräknats till en tredjedel. Erfarenheten från tidigare år hade näm- ligen visat, att en ökning av ärendenas antal inträffade under årets sista månader. Den stora ökningen av de beräknade avgifterna under 1934 i förhållande till motsvarande avgifter för år 1933 berodde givetvis på det ökade antalet ärenden under år 1934. Ärenden angående byggnadsordningar utvisade en stor avgifts- post. Det vore emellertid såsom nämnts att förvänta, att denna post komme att minska efter ett eller annat år för att slutligen praktiskt taget helt upphöra. Dock torde icke detta förhållande i och för sig föranleda minskning i det sam- manlagda avgiftsbeloppet, då ytterligare stegring av antalet ärenden av mera varaktig natur vore att förvänta på grund av den nya byggnadslagstiftningen.

I kap. V i promemorian hava framlagts *förslag till taxor för ersättning för särskilda uppdrag, förrättningar och tjänsteresor.*

Härvid har till en början erinrats, att den av byggnadsstyrelsen den 28 februari 1922 fastställda taxan angående ersättning för tjänsteuppdrag och tjänsteförrättning, varigenom länsarkitekt tillhandagår kommunal myndighet

med råd och upplysningar, vore beräknad med hänsyn till den tid, som därvid tillsattes, enligt följande grunder:

För konsultationer, uppdrag av annat slag och förrättningar, som ej äro förbundna med särskilt omfattande eller krävande arbete från länsarkitektens sida, utgår ersättning med 10 kronor för hel timme eller del därav. För särskilt omfattande eller krävande uppdrag med eller utan förrättning äger länsarkitekt uppbara den ersättning som, med hänsyn till därvid tillsatt tid, erforderlig sakkunskap och medföljande ansvar, kan bliva med den kommunala myndigheten överenskommen.

Företages resa för konsultation eller för utförande av uppdrag eller förrättning för kommunal myndighets räkning, äger länsarkitekt uppbara, förutom ersättning enligt vad ovan angivits, särskild ersättning för den tid, som tillsättes för resa till och åter från förrättningsorten, med 5 kronor för varje påbörjad timme; dock må denna ersättning icke överstiga 30 kronor per dygn, ej heller utgå för tid mellan klockan 12 på natten och 6 förmiddagen.

Härjämte äger länsarkitekt åtujuta resekostnads- och traktamentsersättning.

I promemorian har härefter erinrats, att ersättningarna för motsvarande tjänsteuppgifter nu avsåges skola tillfalla statsverket. Två taxeförslag (taxorna D och E) hade uppgjorts, avseende det ena ersättning till länsarkitektkontor för särskilda förrättningar och uppdrag och det andra ersättningar för tjänste- och förrättningsresor.

Beträffande taxa D har anförts bland annat följande:

Taxa D — angående ersättning till länsarkitektkontor för särskilda uppdrag och förrättningar — avser sådana arbeten, vilka icke lämpligen kunna ersättas med tillämpning varken av taxan angående arvoden för uppgörande av stadsplaner och andra liknande planförslag eller av den s. k. statliga arkitekttaxan. Sistnämnda taxa — här benämnd taxa B — är av Kungl. Maj:t fastställd den 26 november 1926 och innehåller regler för ersättning till arkitekter, vilka utan att vara fast statsanställda anlitas vid statliga husbyggnadsföretag. Den torde även kunna tillämpas för de motsvarande slag av arbeten, som avses att utföras å länsarkitektkontoren. Taxan angående arvoden för uppgörande av planarbeten — här benämnd taxa A — är under utarbetande och förslag härtill kommer att senare överlämnas till Kungl. Maj:t.

Ifrågavarande *taxa D* ansluter sig till förenämnda år 1922 fastställda taxa för länsarkitekterna, med de kompletteringar däri som numera ansetts böra tillkomma. Såsom av denna taxa närmare framgår avser den sådana mindre uppdrag och förrättningar, konsultationer, rådfrågningar och dylikt, där någon annan beräkningsgrund icke lämpligen kan komma i fråga än direkt ersättning för tidsspillan, räknad i timmar eller delar därav.

Med hänsyn till de svårigheter, som alltid måste vara förknippade med uttagande av ersättning för mindre konsultationer, såsom rena rådfrågningar och dylikt, föreslås nu att sådana upplysningar skulle lämnas utan ersättning, därest förfrågningarna göras under länsarkitektens mottagningstid.

Ifrågavarande taxa D har föreslagits skola erhålla följande lydelse:

1. För särskilda uppdrag och förrättningar, varigenom länsarkitekt, biträdande länsarkitekt och assistent tillhandagå myndigheter och enskilda med utredningar, råd och upplysningar, vilka icke lämpligen kunna ersättas med tillämpning av taxorna A och B, och icke heller direkt sammanhänga med sådant tjänstearbete, där byggnadsstyrelsen eller länsstyrelse äro uppdragsgivare, äger

länsarkitektkontoret uppbära ersättning, beräknad med hänsyn till den tid, som därvid tillsättes, enligt nedan angivna grunder.

2. För konsultationer, korrespondens, mindre besiktningar eller uppdrag av annat slag ävensom förrättningar, som ej äro förbundna med omfattande eller krävande arbete från tjänstemannens sida, utgår ersättning med 5 kronor för varje halvtimme eller del därav.

3. För särskilt krävande uppdrag, såsom utlåtanden med eller utan specialutredningar, programuttalanden angående områdes planläggning, exploatering och bebyggelse samt mera omfattande besiktningar och förrättningar i övrigt, äger länsarkitektkontoret uppbära det tillägg till ovan angivna ersättning, som med hänsyn till därvid tillsatt tid, erforderlig sakkunskap och medföljande ansvar kan bliva med vederbörande uppdragsgivare överenskommen.

Sådana tilläggsavgifter må dock icke uttagas av statliga eller kommunala myndigheter och icke heller av enskilda, därest uppdraget sammanhänger med till länsstyrelse eller annan statlig myndighet inkommet ärende, som är under handläggning eller avses att handläggas av länsarkitekten.

4. Ersättning utgår ej för upplysningar, som på förfrågan lämnas under kungjord mottagningstid vid sådana fall, då de avse ärende eller sammanhånga med ärende, som underställts eller avses att underställas länsstyrelsens eller annan statlig myndighets prövning och därvid granskas av länsarkitekten.

I promemorian har vidare föreslagits, att resa, som erfordras i och för utförande av uppdrag enligt taxorna A, B eller D, skall, efter överenskommelse med uppdragsgivaren och på dennes bekostnad, företagas av länsarkitekten. Länsarkitekten skulle jämväl äga att i sitt ställe för särskilda fall förordna biträdande länsarkitekten eller assistenten att företaga sådan resa. Ersättning för rese- och traktamentskostnader ävensom för tidsspillan under resa och uppehåll på förrättningsorten har föreslagits skola inbetalas till länsarkitektkontoret. De i *taxa E* angivna grunderna för beräkning av ersättning för tidsspillan, 5 och 10 kronor för respektive rese- och förrättningstimme, vore, har härefter i promemorian framhållits, huvudsakligen desamma som i nu gällande, år 1922 fastställda taxa. De arvoden, som därav uppkomme, torde kunna anses vara skälig ersättning för här ifrågavarande resebesvär. Någon anledning hade icke nu ansetts förefinnas att i berörda hänseende frångå gällande taxa, även om densamma måste anses vara något lägre än vad som i allmänhet tillämpades av de på hithörande områden verksamma enskilda fackmännen. Någon annan betydelsefull ändring från gällande taxa avsåges alltså icke med förevarande taxa E — lika litet som med taxan D — än att ifrågavarande inkomster hädanefter skulle uppbäras av länsarkitektkontoret i stället för av länsarkitekterna själva. Erforderades besök å orten i och för granskning av ärende av sådant slag, att granskningsarvode enligt taxa C skulle utgå, skulle länsarkitekten, biträdande länsarkitekten eller assistenten, efter förordnande av länsstyrelsen företaga sådan resa. Ersättning för resekostnader och tidsspillan samt dagtraktamente skulle uttagas av sökanden och tillföras länsarkitektkontoret.

Såsom motivering för vad i taxa E föreslagits har härefter i promemorian anförts bland annat:

Dylika nödvändiga tjänsteresor betraktas ofta såsom tidsödande och besvärliga avbrott i länsarkitektens strängt upptagna dagliga arbetstid. Det har därför icke kunnat undvikas att sådana resor under senare år förekommit i mindre

omfattning än vad som i vissa fall torde kunna anses hava varit lämpligt. Det är givetvis ur det allmännas synpunkt önskvärt att, då den sakliga granskningen av ett förslag nödvändiggör undersökning på platsen, länsarkitekten även blir satt i tillfälle att företaga härför erforderlig resa. Det är också endast i sin ordning, att länsarkitektkontorets utgifter och besvär härför ersättas av dem som hava nytta och intresse därav, d. v. s. av sökandena själva.

Även om sådana särskilda reseutgifter kunna te sig tämligen höga i förhållande till de avgifter, som skola utgå för granskning av hithörande förslag, torde nog detta i allmänhet icke behöva betraktas såsom någon särskilt betungande utgift för sökanden. Dylika tjänsteresor komma emellertid huvudsakligen i fråga vid större eller mera komplicerade plan- och byggnadsärenden, d. v. s. vid sådana fall då sökanden själv lätt torde komma att inse besökets värde. Länsarkitekten bör givetvis tillse att sökanden icke i berörda avseende drabbas av högre utgifter än vad som kan anses vara nödigt. Han bör även söka ordna så, att erforderliga besök å skilda, närliggande orter kunna företagas under samma resa samt att uppehållet på respektive förrättningsorter icke onödigtvis förlänges.

Vid bestämmandet av de ersättningar, som för dylika slag av tjänsteresor skola utgå, torde man även böra räkna med sådana sökande, som måhända icke alltid kunna bliva övertygade om behovet av länsarkitektens tjänstebesök, och för vilka ersättningen därför av denna anledning lätt skulle komma att uppfattas såsom en onödig merutgift till granskningsavgiften.

I anslutning härtill har i promemorian föreslagits, att det förut angivna arvodet för tidsspillan av 10 kronor per timme måtte sänkas till hälften, eller till samma belopp som angivits för tidsspillan under restiden. Vidare har föreslagits, att den sammanlagda ersättningen för tidsspillan per dygn skall begränsas till högst 60 kronor.

I enlighet härmed har ifrågasvarande resetaxa, taxa E, föreslagits skola erhålla följande lydelse:

1. Företages resa för konsultation eller för utförande av i taxa D åsyftade uppdrag eller förrättningar eller för uppdrag enligt taxa A eller B, äger länsarkitektkontoret uppbära, förutom ersättning enligt vad i taxa D angivits, för uppehållstiden å förrättningsorten, särskild ersättning för den tid, som tillsättes för resan fram och åter, med 5 kronor för varje påbörjad timme; dock må denna senare ersättning icke överstiga 30 kronor per dygn ej heller utgå för tid mellan klockan 12 på natten och 6 förmiddagen.

2. Företages efter förordnande av länsstyrelsen eller byggnadsstyrelsen resa för granskning av ärenden, som omhandlas i taxa C, gäller vad ovan stadgats, dock må ersättning för uppehållstiden på orten icke sättas högre än för resetiden, 5 kronor för varje påbörjad timme, och den sammanlagda ersättningen per dygn icke överstiga 60 kronor.

3. Länsarkitektkontoret äger därjämte uppbära ersättning för vederbörande tjänstemans resekostnader.

I kap. VI i promemorian har härefter behandlats frågan om *länsarkitektsdistriktens storlek och antal*. Härvid har inledningsvis erinrats, att flera länsstyrelser och övriga myndigheter — oberoende av deras inställning till frågan om omfattningen av nyorganisationen — förordat ett utbyggande av den nuvarande organisationen därhän, att man erhöle länsarkitekt i varje län.

I anslutning härtill har i promemorian anförts bland annat:

Givetvis vore det ur flera synpunkter och med hänsyn till tjänstens rationella skötande lämpligast om de nuvarande, i flera avseenden allt för stora länsarkitektsdistrikten kunde minskas till ett-länsdistrikt, med alltså en länsarkitekt i varje län. Det syntes vara av uteslutande ekonomiska skäl som den nu i utredningsförslaget angivna anordningen förordats, nämligen med nuvarande distriktsindelningen bibehållen och med biträdande länsarkitekt i de län, där länsarkitekt icke vore stationerad. Åtminstone såsom en övergångsform torde också denna anordning vara att föredraga. Skulle emellertid tjänstarbetet framdeles komma att ökas i samma omfattning som skett under senare år, torde måhända även inom de län, där tjänstarbetet hittills varit av ringa omfattning, detta komma att ökas i sådan grad, att utbyttandet av biträdande länsarkitekt mot länsarkitekt komme att visa sig erforderligt.

Härefter har i promemorian erinrats, att länsstyrelsen i Västerbottens län kraftigt understrukit behovet av egen länsarkitekt för länet. Länsstyrelsen hade erinrat om att detta även förutsatts av 1917 års riksdag vid antagandet av förslaget till länsarkitektsinstitutionens införande.

Med hänsyn till den ytterligare stegring av arbetsuppgifterna, som skett under år 1934 — inom vissa mindre län hade ärendenas antal ökats med 30 procent och mera — torde det, har vidare anförts i promemorian, nu få anses vara av behovet påkallat, att åtminstone ett par av de största norrlandsdistrikten uppdelades, först och främst då distriktet Västernorrlands och Västerbottens län. Såsom av länsstyrelsen i Västerbottens län framhållits, torde, om en länsarkitekt stationerades i Umeå, arbetsuppgifterna i detta län sannolikt bliva lika stora och omfattande som inom Norrbottensdistriktet, vilket sistnämnda distrikt dock alltid visat sig vara ett av de mera arbetstyngda. Länsarkitektens arbetsuppgifter i Västernorrlands län vore av sådan art och omfattning att det måste anses önskvärt att erhålla ett särskilt länsarkitektkontor för sistnämnda län. Länsarkitekten kunde därigenom beredas tillfälle att i större omfattning och mera odelat än vad hittills varit möjligt ägna sig åt bland annat de svårlösta frågorna rörande samhällsbyggnaden inom länets industridistrikt. Distriktet ifråga har alltså föreslagits till delning i två.

Vidare har i promemorian anförts, att de ytterligare förändringar i distriktsindelningen syntes böra göras, att Jämtlands län bildade ett särskilt distrikt, att Gävleborgs län förenades med Uppsala län till ett distrikt samt att Södermanlands och Gotlands län bildade ett distrikt för sig. Till stöd för detta förslag har i promemorian anförts följande:

Den nuvarande kombinationen mellan Gävleborgs län och Jämtlands län kan icke anses vara fullt tillfredsställande. Länsstyrelsen i Gävleborgs län har nu och vid tidigare tillfällen uttryckligen framhållit detta. De stora avstånden göra särskilt resorna mycket besvärliga. Även om samhällsbyggnaderna inom Jämtlands län icke uppnått någon större omfattning, jämfört med angränsande län, torde dock övriga arbetsuppgifter för en länsarkitekt förefinnas i sådan omfattning, att dessa i och för sig motivera ett särskilt kontors inrättande i Östersund. Icke minst det av länsstyrelsen i Jämtlands län påpekade förhållandet, att i länet råder brist på arkitektutbildad sakkunskap, motiverar behovet av ett särskilt länsarkitektkontor med uppgift att även utföra praktiskt arkitektarbete.

Om Jämtlands län sålunda göres till ett särskilt distrikt och Gävleborgs och

Uppsala län sammanföras till ett distrikt, undanröjes därmed jämväl den påtagliga olägenheten med den nuvarande sammankopplingen av Uppsala län med Södermanlands och Gotlands län. Sammanslagningen av ej mindre än tre län till ett distrikt har varit en nödfallsåtgärd, som icke visat sig vara lycklig. Förutom det nyss berörda finnes ytterligare ett trelänsdistrikt, nämligen Kronobergs, Kalmar och Blekinge län. Detta distrikt har dock på grund av det relativt ringa avståndet mellan residensstäderna icke behövt vidkännas samma olägenheter som i detta hänseende framträtt i distriktet Uppsala, Södermanlands och Gotlands län. I sistnämnda distrikt har det med hänsyn till tjänsteresorna ansetts lämpligast att placera länsarkitekten i Stockholm. Följden därav har blivit att ingen av länsstyrelserna i detta distrikt har möjlighet till daglig kontakt med länsarkitekten.

Vid bifall till vad sålunda föreslagits skulle de nuvarande tolv distrikten sålunda ökas från tolv till fjorton. Någon annan förändring beträffande distriktsindelningen har icke för närvarande syntts vara erforderlig, under förutsättning att förslaget med biträdande länsarkitekter i de residensstäder, där länsarkitekten icke vore stationerad, komme att genomföras.

I kap. VII av utredningsförslaget har verkställts en undersökning angående möjligheterna för en effektiv förbättring av nuvarande organisation utan statlig arkitektverksamhet:

Därvid har inledningsvis erinrats, att vissa länsstyrelser och andra myndigheter anmärkt mot att länsarkitekterna skulle vid sidan av det egentliga tjänstarbetet i viss omfattning jämväl utöva arkitektverksamhet för statsverkets räkning. Det hade framhållits, att länsarkitektens tjänstearbete — liksom hittills — borde vara av uteslutande granskande och rådgivande art. I stället borde den nuvarande organisationen på lämpligt sätt utbyggas, varvid länsarkitekternas löneförmåner skulle regleras och erforderlig biträdeshjälp tillhandahållas dem. För att icke alltför mycket behöva öka statsverkets utgifter för reglering av länsarkitekternas löneförmåner hade jämväl från en del håll förutsatts, att länsarkitekterna fortfarande skulle få utöva enskild praktik i viss omfattning.

Häremot har i promemorian anförts att de som uttalat sig för en sådan mindre utbyggnad i allmänhet syntes vara av den uppfattningen, att länsarkitekternas nuvarande arbetsbörda icke vore av sådan omfattning, att den skulle i och för sig motivera en tillnärmelsevis så vidlyftig och kostsam organisation som den i utredningsförslaget angivna.

Med anledning härav hade nu, har vidare meddelats i promemorian, undersökts, huru en sålunda ifrågasatt enklare organisation skulle gestalta sig samt vilka utökningar i bland annat biträdespersonal, som för varje distrikt skulle anses vara erforderliga för att länsarkitekten skulle kunna medhinna det löpande tjänstearbetet. Vid denna undersökning hade tillika beaktats vad av exempelvis organisationsnämnden ifrågasatts beträffande möjligheterna till inskränkning i viss mån av länsarkitekternas nuvarande arbetsuppgifter. Beträffande den sålunda vidtagna undersökningen har i promemorian anförts bland annat:

Tidigare hade framhållits, att några andra eller mera betydelsefulla inskränkningar i länsarkitekternas hittillsvarande arbetsuppgifter icke lämpligen syntes kunna göras än beträffande deras befattning med sådana ärenden, vilka ändock komme att underkastas saklig granskning hos byggnadsstyrelsen och för vilka de nuvarande förhållandena redan nödvändiggjort vissa förenklingar i granskningsarbetet. Oavsett detta omfattade det ständigt ökade tjänstearbetet inom de skilda distrikten för närvarande avsevärt mera än vad länsarkitekten ensam förmådde medhinna — inom flera distrikt ända upp till tre à fyra gånger så mycket.

Avstode man från fordran på att länsarkitekterna jämväl skulle bedriva viss statlig arkitektverksamhet, kunde givetvis utgifterna för en nyorganisation minskas. Några i alla avseenden tillfredsställande förbättringar kunde dock icke i de nuvarande förhållandena vinnas med mindre statsverket iklädde sig betydligt ökade kostnader.

Det skulle visserligen kunna förefalla, som om den i tabell III i utredningsförslaget upptagna biträdespersonalen beräknats med tanke särskilt på de större arbetsuppgifter, den statliga arkitektverksamheten skulle medföra. Jämförde man ifrågavarande tabell III med tabell I i samma förslag, vilken senare visade länsarkitekternas årliga antal ärenden — under år 1934 ytterligare avsevärt ökat — framginge emellertid, att antalet biträden inom de skilda distrikten icke kunde sägas vara nämnvärt större än vad som måste anses erforderligt för uppnåendet av en önskvärd effektivitet vid den sakliga granskningen av förekommande tjänsteärenden. Anledningen härtill vore givetvis — såsom även i förslaget framhållits — främst den, att den föreslagna biträdespersonalen tilltagits i knappaste laget. Det vore att märka att i utredningsförslaget förutsetts, att vid en ytterligare stegring av ärendenas antal inom vissa distrikt den beräknade biträdeshjälpen skulle komma att visa sig otillräcklig. För att möta sådana eventualiteter hade föreslagits en särskild anslagspost för tillfällig arbetshjälp. Medel till avlönande av dylik extra biträdeshjälp skulle emellertid icke tillhandahållas under annan förutsättning än att detta visade sig vara till gagn för kontorets förvärvsverksamhet och skulle alltså icke i och för sig vara ägnat att innebära några ökade utgifter för statsverket.

Vid utredningsförslagets upprättande hade man vidare utgått från att en lämplig organisation av länsarkitektkontoren för utövande jämväl av viss begränsad statlig arkitektverksamhet endast skulle kräva en förhållandevis obetydlig ökning av den i övrigt erforderliga biträdeshjälpen.

I promemorian har härefter lämnats en redogörelse för de kostnader, som kunna beräknas bli ofrånkomliga vid genomförandet av en länsarkitektinstitution, avsedd endast för granskande verksamhet och icke för statlig arkitektverksamhet. Avlöningsbeloppen hava härvid beräknats efter samma grunder som i utredningsförslaget. Beträffande de i kostnadsberäkningarna gjorda jämförelserna med kostnaderna för en organisation *med* begränsad statlig arkitektverksamhet torde jag få hänvisa till den redogörelse, jag senare kommer att lämna för kap. X i promemorian.

I huvudsak torde jag beträffande berörda kostnadsberäkningar kunna inskränka mig till att hänvisa till promemorian. Här torde jag endast behöva lämna följande sammanfattning:

Länsarkitekterna hava föreslagits skola erhålla fullmaktstjänster med avlöning i lönegraden B 30. Detta har beräknats innebära en minskning i förhållande till en organisation med statlig arkitektverksamhet med 48,745 kronor.

De biträdande länsarkitekternas avlöningsförmåner hava icke ansetts kunna undergå någon minskning.

Antalet assistenter har ansetts kunna minskas från fjorton till tio, innebärande en kostnadsminskning av 22,410 kronor.

Antalet rit- och skrivbiträden har föreslagits skola bli 14 i sjunde och 7 i fjärde lönegraden för icke-ordinarie befattningshavare mot tidigare föreslagna 17 i sjunde och 10 i fjärde lönegraden. För de med hänsyn till hittillsvarande arbetsuppgifter mindre betungade länen — Blekinge, Kristianstads, Hallands och Västmanlands — har i stället för en särskild befattning föreslagits skola anslås ett belopp av 1,000 kronor för län för beredande av erforderlig biträdes-hjälp. Här föreslagna anordningar hava beräknats innebära en kostnadsminskning av 9,590 kronor.

Expenskostnaderna hava beräknats kunna minskas med 3,200 kronor. Där- emot hava för hyreskostnader samt för rese- och traktamentskostnader oför- ändrade belopp beräknats bli erforderliga.

Den större organisationen, *med* statlig arkitektverksamhet, har — frånsatt kostnader för provisoriskt dyrortstillägg och dyrtidstillägg ävensom erforderliga engångsutgifter — i promemorian beräknats draga en kostnad av 503,338 kronor. Kostnaderna för den mindre organisationen, *utan* statlig arkitektverk- samhet, hava uppskattats till 419,393 kronor, likaledes oavsett kostnader för provisoriskt dyrortstillägg och dyrtidstillägg samt erforderliga engångsutgifter. Besparingen å utgiftssidan har sålunda vid ett genomförande av det mindre för- slaget beräknats till 83,945 kronor.

I promemorian har härefter erinrats, att inkomsterna av granskningsavgifter enligt av länsarkitekterna lämnade uppgifter beräknats uppgå till sammanlagt 187,120 kronor, vilket belopp dock, med hänsyn till att däri icke inräknats samtliga kostnader för vissa tjänsteresor, ansetts kunna avrundas uppåt till omkring 190,000 kronor.

Härefter har beträffande statsverkets nettoutgifter vid ett genomförande av det mindre organisationsförslaget i promemorian anförts huvudsakligen föl- jande:

Det belopp, 5,000 kronor, som byggnadsstyrelsen årligen disponerar för anlåtande av privata fackmän för arbetsuppgifter avseende underhållet och vården av kronans byggnader i landsorten, torde även i fortsättningen, sedan dessa arbetsuppgifter överlämnats åt länsarkitektkontoren, böra bestridas av anslaget till byggnader och reparationer eller, för den händelse en statens fastighetsfond bildas, av denna fonds inkomster. På samma sätt torde böra bestridas kostnaderna för de arbetsuppgifter av samma art, som för närvarande utföras av länsarkitekterna. Efter en ungefärlig beräkning, delvis baserad på uppgifter från länsarkitekterna, skulle för ovannämnda två grupper av arbets- uppgifter ett belopp av tillsammans 30,000 kronor vara erforderligt.

Kostnaderna för den nuvarande länsarkitektinstitutionen uppgå — obe- räknat kostnader för dyrtidstillägg — till 88,000 kronor, under det att kost- naderna för den i här förevarande sammanhang behandlade mindre organisa- tionen beräknats till 419,393 kronor, oavsett kostnader för provisoriskt dyr- ortstillägg och dyrtidstillägg samt erforderliga engångsutgifter. Om från sist- nämnda belopp, 419,393 kronor, dragas dels det nuvarande anslaget, 88,000 kronor, dels de beräknade inkomsterna av granskningsavgifter, 190,000 kronor, dels och ovanberörda ersättningsbelopp å 30,000 kronor eller tillhoppa 308,000 kronor, återstår ett belopp av 111,393 kronor, vilket skulle angiva de å budgeten synliga merutgifterna för en länsarkitektinstitution av nu ifrågasatt omfatt- ning. Härtill böra emellertid läggas ökade kostnader för dyrtidstillägg, vilka

torde kunna beräknas till omkring 12,000 kronor, ävensom kostnader för provisoriskt dyrortstillägg och engångskostnader.

I kap. VIII i promemorian har framlagts ett *förslag till omorganisation*, och har därvid anförts huvudsakligen följande:

I utredningsförslaget förutsattes, att de årliga inkomsterna från den statliga arkitektverksamheten skulle komma att uppgå till ungefär 400,000 kronor.

En omorganisation i den ungefärliga omfattning, som i utredningsförslaget avses, synes kunna åstadkommas utan några alltför stora merutgifter för statsverket, även om de förut uppställda fordringarna på inkomster från länsarkitektkontoren bliva avsevärt nedsatta — ungefär hälften av den i utredningsförslaget angivna summan skulle sålunda behöva intjänas. En ytterligare minskning av denna summa, eller några tiotal tusen kronors ökning av statsverkets merutgifter, torde även få anses vara skälig. Ställer man icke fordringarna på årliga inkomster från den statliga arkitektverksamheten högre än till sammanlagt exempelvis 180,000 kronor — en medeltalssumma alltså av 7,500 kronor per län — torde icke heller någon rimlig anledning längre förefinnas för den invändningen, att den ifrågavarande arkitektverksamheten skulle anses alltför omfattande. Den skulle i detta fall bliva mindre än vad svenska arkitektföreningen i sitt yttrande i ärendet uttalat såsom önskvärt, nämligen att ifrågavarande inkomster nedbringades till i genomsnitt 9,000 kronor per län.

Vill man helt och hållet bortse från det statliga ekonomiska intresset, nämligen att länsarkitektsinstitutionens utbyggande icke skulle bliva alltför ekonomiskt betungande för det allmänna, har denna angelägenhet även en rent ideell sida av icke mindre betydelse för det allmänna. Det torde under alla förhållanden få anses självfallet, att länsarkitekten och hans biträde bättre skulle kunna följa byggnadskonstens allmänna utveckling och därigenom även göras mera kvalificerade för tjänsten, därest de sattes i tillfälle att vid sidan av det övriga tjänstearbetet utöva viss praktisk arkitektverksamhet inom olika grenar av länsarkitektens verksamhetsområde.

Sett från denna synpunkt måste den nu ifrågasatta begränsade omfattningen av det statliga arkitektarbetet vara att betrakta såsom ett minimum.

Med utgångspunkt alltså från att det även rent principiellt måste anses vara lämpligare med en kombination av granskande verksamhet och viss begränsad produktiv arkitektverksamhet har utredning nu jämväl verkställts angående bland annat huru en sålunda ifrågasatt minskad produktiv arkitektverksamhet skulle inverka på kontoren och deras sammansättning samt huruvida och i vad mån det skulle kunna anses lämpligt att tillmötesgå vissa länsstyrelsers uttalade önskemål att minska några av de nuvarande, i flera avseenden stora och svårskötta flerlänsdistrikten.

Såsom förut framhållits synas mycket starka skäl tala för att göra de tre stora Norrlandslänen, Västerbottens, Västernorrlands och Jämtlands län till ett-länsdistrikt. De nuvarande tolv distrikten skulle alltså utökas till fjorton.

Då, såsom förut framhållits, biträdespersonalen blivit mycket knappt tillmätt i utredningsförslaget, har icke några minskningar i personalens antal kunnat göras — endast ett par smärre jämkningar. Sålunda har en biträdesbefattning i Malmö-distriktet nedflyttats från sjunde till fjärde lönegraden och den ena av de två assistentbefattningarna i Göteborgsdistriktet har slopats. Å andra sidan har en ny assistentbefattning ansetts böra tillkomma i Västerbottens län, samtidigt som de biträdande länsarkitektsbefattningarna i detta län och i Jämtlands län nu föreslås att utbytas mot länsarkitektsbefattningar.

Genom att de för större arkitektverksamhet förut beräknade expenskostnaderna nu torde kunna nedbringas med ungefär en fjärdedel, kommer den före-

slagna ökningen av antalet länsarkitektsdistrikt icke att innebära några ökade utgifter. De sammanlagda utgifterna för löner och expenser enligt här ifrågasvarande, något modifierade förslag uppgå — fränsett utgifter för ersättningar åt vikarier för länsarkitekterna, provisoriskt dyrortstillägg och dyrtidstillägg — till 466,938 kronor och understiga alltså motsvarande utgifter enligt utredningsförslaget, 468,386 kronor, med 1,448 kronor eller i avrundat tal 1,500 kronor.

Härefter har i kap. IX i promemorian behandlats frågan om *omorganisationens genomförande*. Härvid har till en början erinrats om att i utredningsförslaget förordats, att den nya organisationen till en början skulle genomföras endast i tre mera arbetstyngda och i skilda delar av landet belägna distrikt, men att det i de över berörda förslag avgivna utlåtandena i allmänhet ansetts lämpligast, om den nya organisationen kunde i sin helhet genomföras i ett sammanhang. I anslutning härtill har i promemorian anförts bland annat, att av de sålunda gjorda uttalandena samt av utredningarna i övrigt tydligt torde framgå, att samtliga distrikt vore i starkt behov av åtgärder för lättande av vederbörande länsarkitekters arbetsbörda. Ett till en början partiellt genomförande av den nya organisationen för vissa distrikt skulle i varje fall göra rätt så omfattande tillfälliga förbättringsåtgärder erforderliga för jämväl de övriga distrikten. Med hänsyn till den föreslagna anordningen med införande av granskningsavgifter och den säkrare grund för de ekonomiska kalkylerna, som därigenom vunnes, syntes icke heller några ekonomiska invändningar behöva göras mot genomförandet av den nya ordningen i dess helhet. Den sålunda föreslagna omorganisationen syntes därför böra antagas och genomföras i ett sammanhang för hela landet. Möjligen torde det därvid komma att visa sig, att viss hänsyn måste tagas till de i utredningsförslaget framhållna synpunkterna, att det kunde vara förenat med vissa svårigheter att vid ett omedelbart tillsättande i ett sammanhang av så många nya befattningar erhålla tillräckligt många sökande med den framstående kompetens, som i förslaget avsåges. Det torde emellertid kunna förväntas att byggnadsstyrelsen företoge en undersökning i denna angelägenhet, och skulle förhållandena därtill föranleda, torde åt Kungl. Maj:t böra förbehållas rätten att meddela något års anstånd med omorganisationens hela eller delvisa genomförande.

Slutligen hava i kap. X å sid. 47—55 i promemorian framlagts beräkningar rörande de kostnader, som uppkomma vid ett genomförande av den i promemorian förordade länsarkitektsinstitutionen med begränsad statlig arkitektverksamhet.

Härvid har anförts huvudsakligen följande:

1. *Arvodet till länsarkitekter, vikariatsersättningar m. m.*

För en var av de fjorton länsarkitekterna har föreslagits ett arvode av 14,000 kronor, tillhoppa 196,000 kronor. Detta belopp torde böra uppföras såsom en särskild anslagspost, som icke skulle få överskridas.

Härjämte torde medel böra beräknas för bestridande av lön och vikariatsersättning vid vikariat å länsarkitektstjänst samt kostnaderna för sådana särskilda förmåner, som författningsenligt böra utgå, såsom ersättning för olycksfall i tjänsten, begravningshjälp o. s. v. Härvid torde observeras, att ersätt-

ningar vid vikariat å länsarkitektbefattningarna synas böra bestämmas av Kungl. Maj:t i särskild ordning.

Här förevarande kostnader kunna icke på förhand exakt beräknas. Ett belopp av 8,400 kronor, motsvarande 600 kronor för varje befattning, synes dock i de flesta fall kunna anses tillräckligt. För ändamålet torde alltså böra uppföras en förslagsvis beräknad anslagspost å 8,400 kronor.

2. *Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m.*

I förslaget ingår, att i ett vart av de tio län, där länsarkitekt icke skall vara stationerad, skall finnas en biträdande länsarkitekt, för vilken föreslagits en placering i lönegraden B 24 å extra stat. Enligt den i utredningsförslaget tillämpade beräkningsgrunden för dessa befattningshavare — 25 löneklassen — skulle kostnaderna härför uppgå till 74,922 kronor.

Enligt förslaget skulle Stockholmsdistriktet förses med två assistenter och de övriga, med undantag för Jämtlandsdistriktet, med vart och ett en assistent. Sammanlagda antalet assistenter skulle alltså bliva 14, för vilka föreslagits en placering i en lönegrad 21 för icke-ordinarie befattningshavare med begynnelse-lön i 19 löneklassen. Kostnaderna härför hava beräknats till 80,769 kronor.

Förslaget innebär vidare anställandet av ett antal rit- och skrivbiträden, 17 med placering i 7 och 10 med placering i 4 lönegraden för icke-ordinarie befattningshavare. Kostnaderna härför hava beräknats till respektive 42,771 kronor och 20,676 kronor eller tillhopa 63,447 kronor.

Summan av nu angivna kostnader är 219,138 eller i avrundat tal 219,100 kronor. Av detta belopp avser 201,468 kronor grundlöner, under det att återstoden, 17,670 kronor, avsetts för avlöningsförhöjningar m. m. Anslagsposten synes böra uppdelas i två särskilda poster, den ena, som icke skulle få över-skridas, till grundavlöningar till icke-ordinarie tjänstemän med ett till 201,500 kronor avrundat belopp, och den andra, förslagsvis beräknad, till avlöningsförhöjningar m. m. med ett till 17,600 kronor avrundat belopp.

Vid beräkning av sistnämnda post har hänsyn icke tagits till vikariatsersättningar och särskilda förmåner, då man torde kunna räkna med att avlöningsförhöjningar under de närmaste åren icke komma att erfordras i någon större utsträckning. Man har emellertid utgått från att från denna anslagspost jämväl skulle bestridas de med anställande av vikarie förenade kostnader, lön och vikariatsersättning, för tid då icke-ordinarie befattningshavare åtnjuta semester eller sjukledighet, samt därutöver vad som erfordras till bestridande av kostnader för de särskilda förmåner, vilka enligt gällande bestämmelser skola tillkomma ifrågavarande befattningshavare.

3. *Rese- och traktamentskostnader.*

För innevarande budgetår utgår, såsom tidigare erinrats, ett förslagsvis till 15,000 kronor beräknat belopp till rese- och traktamentskostnader. Av skäl, som i utredningsförslaget angivits, bör nu detta belopp höjas till 28,000 kronor, förslagsvis beräknat.

4. *Kostnader för länsarkitektkontoren.*

Hyreskostnader upptagas enligt tabell III i utredningsförslaget med vissa på grund av numera ändrade förhållanden betingade jämkningar. Det tidigare föreslagna beloppet uppgick till 24,100 kronor; för närvarande beräknas 21,600 kronor bliva erforderliga. De för expenser beräknade beloppen hava — med hänsyn till den nu föreslagna minskade arkitektverksamheten — ansetts kunna minskas med omkring en fjärdedel eller från 40,600 kronor till 30,200 kronor.

Här ifrågavarande belopp torde böra upptagas som två särskilda anslagsposter, båda med bestämt angivet belopp.

5. Provisoriskt dyrortstillägg.

Till de icke-ordinarie befattningshavarna vid länsarkitektkontoren i Stockholm och Luleå skall enligt gällande bestämmelser utgå provisoriskt dyrortstillägg. Härför torde ett belopp av omkring 1,500 kronor bliva erforderligt. Detta belopp torde upptagas under en särskild, förslagsvis beräknad anslagspost.

6. Dyrtdistillägg.

Till länsarkitekterna utgår för närvarande dyrtidstillägg enligt de för oreglerade verk gällande grunderna. Kostnaderna härför uppgå till omkring 18,000 kronor.

I samband med omorganisationen skola givetvis dyrtidstilläggen å samtliga avlöningar och arvoden utgå efter de för nyreglerade verk gällande grunderna. Kostnaderna härför hava beräknats till omkring 30,000 kronor, innebärande en kostnadsökning med omkring 12,000 kronor.

De härför erforderliga medlen böra upptagas under sjätte huvudtitelns anslag till dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst.

7. Avlöningar åt extra befattningshavare m. fl.

I utredningsförslaget har framhållits, att man måste förutsätta att behov kan uppstå av tillfällig utökning av den biträdande personalen å länsarkitektkontoren, samt att länsstyrelserna för sådant ändamål borde beredas möjlighet att disponera erforderliga medel antingen förskottsvis eller från ett särskilt anslag. Lämpligast synes vara, att länsstyrelserna bemyndigas att förskottera dylika utgifter. Sådana förskott böra sedermera ersättas av till länsarkitektkontoren för uppdragen ifråga inflytande ersättningar. För ändamålet har ett belopp av tillhoppa 72,000 kronor eller i genomsnitt 3,000 kronor för varje län beräknats bliva erforderligt, vilket belopp synes böra äskas såsom engångsanslag vid organisationens genomförande. Det sålunda till buds stående anslaget torde icke böra fördelas lika mellan de olika länen utan med hänsyn tagen till behovet inom varje distrikt. De för varje distrikt till förfogande ställda medlen böra disponeras av länsstyrelsen i det län, där länsarkitekten är bosatt.

8. Kontorsinventarier m. m.

I samband med omorganisationen blir det nödvändigt, att medel beredas för anskaffande av kontorsinventarier, möbler, skriv- och räknemaskiner och dylikt. För här ifrågavarande ändamål har beräknats bliva erforderligt för Jämtlands län 2,000 kronor, för varje län i övrigt, där länsarkitekt skall vara bosatt — »huvudlän» — 3,500 kronor och för varje »bilän» 2,000 kronor. För samtliga distrikt skulle alltså erfordras ett engångsanslag av tillhoppa (13 × 3,500 + 11 × 2,000) 67,500 kronor.

9. Förslag till stat.

I anslutning till vad nu föreslagits kan för länsarkitektsinstitutionen följande förslag till

	Stat:	Kronor.
1. Arvoden till länsarkitekter, vikariatsersättningar m. m., <i>förslagsvis</i>		204,400
a) Arvoden till länsarkitekter	kronor	196,000
b) Vikariatsersättningar m. m., <i>förslagsvis</i>	»	8,400
2. Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., <i>förslagsvis</i> ..		219,100
a) Grundavlöningar till icke-ordinarie tjänstemän ..	kronor	201,500
b) Avlöningsförhöjningar m. m., <i>förslagsvis</i>	»	17,600
3. Rese- och traktamentskostnader, <i>förslagsvis</i>		28,000
4. Hyreskostnader för länsarkitektkontoren		21,600
5. Expenser för länsarkitektkontoren		30,200
6. Provisoriskt dyrortstillägg, <i>förslagsvis</i>		1,500

Summa *förslagsanslag* kronor 504,800

10. *Jämförelse mellan statsverkets kostnader för den nuvarande och den föreslagna länsarkitektsinstitutionen.*

De årliga kostnaderna för en länsarkitektsinstitution enligt de nu uppdragna riktlinjerna kunna alltså, fränsett engångskostnader, beräknas på följande sätt:

	Kronor.
Stat enligt ovanstående	504,800
Dyrtidstillägg	30,000
	Summa kronor 534,800

Inkomsterna av granskningsavgifter från samtliga distrikt hava beräknats till 187,120 kronor, vilken summa dock på närmare angivna skäl ansetts kunna avrundas till 190,000 kronor. Med hänsyn till bland annat den alltjämt fortsatta ökningen av länsarkitekternas tjänstearbete torde ifrågavarande inkomstsumma kunna betraktas såsom tämligen säker. Även om man ett eller annat år kan få räkna med vissa minskningar — på grund av exempelvis svårigheter för länsstyrelserna att erhålla samtliga granskningsavgifter — torde man dock i det stora hela hava större anledning att räkna med ökning än minskning av nämnda summa.

Såsom tidigare framhållits, torde vidare ett belopp av förslagsvis 30,000 kronor böra utgå såsom ersättningar från byggnadsstyrelsen till länsarkitektkontoren för dessas biträde med underhållet och vården av kronans byggnader i landsorten.

Från de på länsarkitektkontoren mottagna arkitektuppdragen komma vidare vissa inkomster att inflyta. Under förutsättning att förutnämnda avgifter och ersättning uppgå till $(190,000 + 30,000)$ 220,000 kronor, skulle — under den i utredningsförslaget gjorda förutsättningen, att det utanför sjätte huvudtiteln erforderliga beloppet skulle vara 400,000 kronor — inkomsterna av länsarkitektkontorens arkitektverksamhet endast behöva beräknas till 180,000 kronor eller i genomsnitt 7,500 kronor för varje län.

Samtliga inflytande granskningsavgifter ävensom nyssberörda ersättning samt inkomsterna av arkitektverksamheten synas böra tillgodoföras anslaget till länsarkitekter, vilket då i budgeten skulle uppföras med ett nettobelopp av $(504,800 - 400,000)$ 104,800 kronor. Om härtill läggas de för dyrtidstillägg beräknade kostnaderna, 30,000 kronor, erhålles ett belopp av 134,800 kronor. Kostnaderna för länsarkitektsinstitutionen under innevarande budgetår uppgå, såsom tidigare erinrats, till 106,000 kronor. Skillnaden mellan nu angivna båda summor, d. v. s. $(134,800 - 106,000)$ 28,800 kronor, utgör alltså det belopp, med vilket riksstatens sjätte huvudtitel skulle behöva ökas vid ett genomförande av den föreslagna omorganisationen.

Härtill komma dock de båda i det föregående berörda engångsanslagen å 72,000 kronor och 67,500 kronor.

VI. Utlåtanden över promemorian.

Över byggnadsrådet Lindens promemoria hava utlåtanden avgivits av statskontoret, riksräkenskapsverket, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, byggnadsstyrelsen, lantmäteristyrelsen, allmänna civilförvaltningens lönenämnd och länsstyrelserna i samtliga län, efter hörande av vederbörande länsarkitekt, varjämte svenska landskommunernas förbund, svenska stadsförbundet och svenska arkitektföreningen beretts tillfälle att yttra sig. Därjämte hava Stockholms bygg-

nadsingenjörsförening och svenska teknologföreningens avdelning för väg- och vattenbyggnadskonst inkommit med yttranden. Beträffande de sålunda avgivna utlåtandena torde jag i allt väsentligt kunna hänvisa till handlingarna i ärendet; här torde jag endast böra lämna ett kortfattat sammandrag.

I åtskilliga utlåtanden hava framhållits fördelarna av det i promemorian framförda förslaget framför utredningsförslaget. Särskilt har härvidlag understrukits betydelsen av den minskade statliga arkitektverksamheten, varigenom å ena sidan de ekonomiska kalkylerna ansetts erhålla större säkerhet och å andra sidan farhågorna för en fortsatt dubbelställning för länsarkitekterna och för en besvärande konkurrens för de privata yrkesutövarna väsentligt minskats. Från andra håll, exempelvis av riksräkenskapsverket, allmänna civilförvaltningens lönenämnd och lantmäteristyrelsen, vissa länsstyrelser samt svenska teknologföreningens avdelning för väg- och vattenbyggnadskonst, har emellertid framhållits, att det mest önskvärda hade varit, om organisationen kunnat begränsas till att avse det egentliga syftemålet utan sammanblandning med arkitektverksamhet. I andra utlåtanden har förordats en utveckling på den nuvarande organisationens grund.

Det i promemorian behandlade uppslaget att genom minskning av länsarkitekternas arbetsuppgifter möjliggöra en mindre organisation har berörts i flera av de avgivna utlåtandena. Byggnadsstyrelsen har sålunda anfört, att någon betydande lindring i granskningsarbetet ej stode att vinna. Statskontoret har framhållit, att det vore önskvärt att i görligaste mån förlägga den tekniska granskningen av stadsplaneärenden till byggnadsstyrelsen. Sådana arbetsuppgifter, som berörde lantmäteriväsendet och som utan olägenhet kunde helt anförtros åt lantmäterikontoren i länen, borde undantagas från länsarkitekternas handläggning. I detta sammanhang har statskontoret framhållit, att en bestämd gränsdragning borde ske mellan de ärendesgrupper, som skulle behandlas å lantmäterikontoren och å länsarkitektkontoren, enär eljest lätt dubbelarbete och slitningar i arbetet kunde bliva följden.

Förslaget om ersättning till arkitektkontoren för granskning av tjänsteärenden har tillstyrkts i flertalet av de statliga myndigheternas utlåtanden. Riksräkenskapsverket har sålunda funnit förslaget om införande av granskningsavgifter principiellt riktigt. Lantmäteristyrelsen har — med framhållande av vissa principiella betänkligheter och under erinran att statsmakterna vidtagit åtgärder för att hålla kostnaderna för jorddelningsförrättningar nere — framhållit, att vissa skäl dock minskade betänkligheterna; granskningen av olika slag av planer medförde nämligen ofta en avsevärd förbättring av ingivna förslag, som komme vederbörande till godo. Styrelsen biträdde därför förslaget om avgifter, särskilt som dessa torde vara ofrånkomliga för att överhuvudtaget en ändamålsenlig omorganisation skulle komma till stånd. Sistnämnda synpunkt har ytterligare understrukits i flera utlåtanden. Byggnadsstyrelsen har förklarat, att styrelsen numera — efter den gjorda utredningen — vore beredd att godtaga förslaget om granskningsavgifter. Från flera håll hava emellertid framförts principiella betänkligheter mot upptagandet av granskningsavgifter

ävensom att detta skulle vara förenat med betydande svårigheter. I sistnämnda hänseende har länsstyrelsen i Örebro län framhållit, att allmänheten ändock hade svårt nog att uppskatta länsarkitektens kritiska granskning. En avgiftsbelagd granskning komme från vederbörandes sida att vara förknippad med krav, att det granskade förslaget skulle vara både i sak och form godtagbart. Det finnes ej större anledning att utkräva ersättning för granskning av byggnadsordningar än för det fall att förste provinsialläkare finge i uppdrag att i tjänsten granska hälsovårdsordningar. Länsstyrelsen i Kopparbergs län har funnit det tveksamt såväl principiellt som med hänsyn till länsarkitektens ställning till de sökande, om det vore lämpligt att betunga allmänheten med de föreslagna granskningsavgifterna. Svenska teknologföreningens avdelning för väg- och vattenbyggnadskonst har anfört, att statsverket helst borde påtaga sig hela kostnaden för den nya förbättrade organisationen lika väl som statsverket finge vidkännas samtliga kostnader för den nuvarande föråldrade organisationen. Om detta av statsekonomiska skäl icke läte sig göra, borde åtminstone viss del av kostnaderna täckas genom avgifter för granskningsarbetet. Organisationens omfattning syntes dock kunna avpassas så, att kostnaderna för densamma med avdrag av dels påräknade inkomster genom nämnda granskningsavgifter, dels ersättningarna för länsarkitekternas arbete med kronans byggnader icke bleve större än att statsverket kunde påtaga sig desamma. Svenska stadsförbundet har bringat förslaget till kännedom av byggnadsnämnderna i städer med över 5,000 invånare. Av 74 tillfrågade hava 29 avgivit svar. Av dessa äro 5 tillstyrkande, under det att återstoden är mer eller mindre avstyrkande. Sålunda har framhållits, exempelvis av byggnadsnämnderna i Göteborg och Uppsala, att den ifrågasatta granskningen för landets större städer, där förslag upprättades av högt kvalificerade tjänstemän, väsentligen komme att bliva en formell prövning. Stadsingenjör- och stadsarkitektkontoren i Malmö hava framhållit, att ämbetsåtgärder inom detta förvaltningsområde hittills varit avgiftsfria samt att kostnaderna för länsarkitektsinstitutionen närmast vore av den natur, att de borde täckas med allmänna skattemedel. För egen del har svenska stadsförbundet framhållit, att styrelsen intet hade att erinra mot att en del av kostnaderna för den erforderliga utbyggnaden av länsarkitektsinstitutionen finansierades med avgifter för arbeten, som länsarkitekterna utförde vid sidan av sitt granskningsarbete. Men därifrån till uttagande av granskningsavgifter vore steget långt. Sloge man en gång in på denna väg vore det fara värt att granskningsavgifterna återkomme även på andra områden. Ett skäl att motsätta sig de föreslagna avgifterna läge i den pågående utvecklingen av stadsarkitektsinstitutionen.

I fråga om omfattningen av de ärenden, för vilka granskningsavgifter böra uttagas, hava i de utlåtanden, vari detta berörts, i allmänhet inga större erinringar framförts. Endast beträffande sådana ärenden, vilka genom besvär dragits under länsstyrelses prövning, har av åtskilliga myndigheter — exempelvis av statskontoret och lantmåteristyrelsen — ifrågasatts, att för dylika granskningsavgifter icke skola utgå.

Från några håll har framhållits, att genom de föreslagna granskningsavgif-

terna Stockholms stad, som ej är inordnad i länsarkitektsorganisationen, skulle komma i en gynnad undantagsställning.

Mot de framlagda taxeförslagen hava i allmänhet inga större erinringar framkommit. I några utlåtanden hava avgifterna ansetts väl lågt beräknade — så exempelvis av riksräkenskapsverket och byggnadsstyrelsen — i andra däremot hava sänkningar på en eller annan punkt ansetts av behovet påkallade. Särskilt har framhållits, att resekostnaderna understundom kunna bliva väl betungande. Vidare hava i vissa utlåtanden påyrkats omformuleringar av taxeförslagen i förtydligande riktning.

De tidigare framförda erinringarna mot arkitekternas dubbelställning hava nu på flera håll ansetts i viss mån försvagade på grund av den föreslagna reduktionen av arkitektverksamhetens omfång. Beträffande denna har byggnadsstyrelsen framhållit, att det belopp av 7,500 kronor per år och län, som i promemorian beräknats skola intjänas av arkitektkontoren, borde betraktas som en genomsnitts-, ej som en maximisiffra. Kontoren borde nämligen vara oförhindrade att åtaga sig uppdrag i den mån arbetet i övrigt så medgåve.

Den i promemorian föreslagna distriktsindelningen har i allmänhet vunnit gillande i de utlåtanden, vari densamma berörts. Statskontoret har sålunda framhållit, att ämbetsverket icke hade något att erinra mot att länsarkitektsdistrikten utökades med ett i Jämtlands och ett i Västerbottens län. Från flera håll har emellertid understrukits, att det nu framlagda förslaget vore att betrakta som en övergångsform och att målet vore att erhålla en länsarkitekt i varje län.

Beträffande de i promemorian föreslagna avlöningsförmånerna hava i de utlåtanden, vari denna fråga berörts, framförts ungefär enahanda synpunkter som framkommo i utlåtandena över utredningsförslaget. Statskontoret har framhållit, att ingen rit- och skrivbiträdesbefattning i sjunde lönegraden för icke-ordinarie befattningshavare borde inrättas inom de län, där endast ett biträde föreslagits; i sådana fall borde man, åtminstone tills vidare, inskränka sig till fjärde lönegraden.

Beträffande den nya organisationens genomförande hava fortfarande olika uppfattningar gjort sig gällande. Statskontoret har exempelvis förklarat sig förutsätta, att utbyggnaden sker successivt. Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län har däremot förklarat sig icke hava något att erinra mot att organisationen antages och genomföres i ett sammanhang för hela landet, särskilt som enligt det i promemorian framlagda förslaget åt Kungl. Maj:t skulle förbehållas rätt att meddela erforderligt anstånd. Svenska stadsförbundet har anført, att det visserligen vore önskvärt med ett raskt utbyggande men att man ej borde överskatta möjligheterna att inom en begränsad tidrymd med fullt kompetent folk besätta en rad stads- och länsarkitektjänster och samtidigt anställa kvalificerade biträden på kontoren. Svenska teknologföreningens avdelning för väg- och vattenbyggnadskonst har anført att, om det skulle anses nödvändigt att en förändring av länsarkitektsorganisationen redan nu genomfördes, det syntes vara angeläget att den nya organisationen finge en mera tillfällig karaktär samt

erhölle mindre omfattning intill dess ökad erfarenhet gäve möjlighet att bedöma vilken organisationsform, som kunde anses lämpligast.

Beträffande det framlagda statförslaget har statskontoret anfört, att särskilda anslag borde uppföras till avlöningar och omkostnader, ävensom att anslagsposten till vikariatsersättningar syntes vara lågt beräknad. Riksräkenskapsverket har anfört, bland annat, att inkomsterna borde redovisas på riksstatens inkomstsida å särskild, under uppbörd i statens verksamhet uppförd inkomstitel. Bestyr, förenade med länsarkitektsinstitutionens biträde åt byggnadsstyrelsen i vad avsåge vården och underhållet av kronans byggnader i landsorten, borde inräknas bland institutionens normala arbetsuppgifter. Någon ersättning härför borde sålunda icke utgå. Erforderliga hyreskostnader borde gäldas från fastighetsfonden, till vilken ersättning borde utgå från anslag under sätte huvudtiteln.

VII. Anslagsäskande av byggnadsstyrelsen under förutsättning att den föreslagna omorganisationen av länsarkitektsinstitutionen icke kommer att vinna tillämpning vid ingången av budgetåret 1935/1936.

I skrivelse den 21 november 1934 har *byggnadsstyrelsen* — med förmälan att styrelsen hyste den livligaste förhoppning, att efter det av byggnadsrådet Lindens utförda ytterligare utredningsarbetet statsmakterna skulle omedelbart besluta omorganisation av länsarkitektsinstitutionen, varigenom de med den nuvarande organisationen förenade brister skulle bli avhjälpda — efter anmodan från kommunikationsdepartementet ansett sig böra hos Kungl. Maj:t göra framställning om anvisande av anslag till länsarkitekter för budgetåret 1935/1936 för det fall att den sålunda väntade, förändrade organisationen icke skulle komma att vinna tillämpning omedelbart efter slutet av budgetåret 1934/1935.

Under nyssnämnda förutsättning har byggnadsstyrelsen — efter att hava i korthet redogjort för de för budgetåret 1934/1935 för ändamålet utgående anslagen ävensom för dessas disposition — erinrat, att styrelsen vid flera tillfällen och senast i skrivelsen den 1 februari 1934 med utredningen rörande länsarkitektsinstitutionens lämpliga organisation anfört, att länsarkitekternas arbetsbörda numera nått en sådan omfattning, att åtgärder måste snarast möjligt vidtagas i syfte att vinna lättnad härutinnan.

Då nu emellertid, fortsätter byggnadsstyrelsen, såsom framgått vid byggnadsrådet Lindens utredningsarbete, förhållandena beträffande länsarkitekternas arbetsbörda blivit än mera bekymmersamma under de 14 månader, som förflutit sedan sistberörda skrivelse avlåtits, ville byggnadsstyrelsen för Kungl. Maj:t på det livligaste framhålla, att för den händelse, i strid mot vad byggnadsstyrelsen ansåge sig kunna förmoda, en ny organisation icke skulle träda i kraft med ingången av budgetåret 1935/1936, åtgärder till avhjälpande av några av de nu mest framträdande olägenheterna inom den nuvarande organisationen icke längre kunde låta sig undanskjutas.

Byggnadsstyrelsen har därför föreslagit — alltjämt under den för hela denna framställning angivna förutsättning — att för budgetåret 1935/1936 måtte anvisas medel för att bereda de mest arbetstyngda länsarkitekterna någon lättnad genom deras förseende med fackutbildade biträden i likhet med vad tidigare skett beträffande länsarkitekten i Stockholms län samt med erforderlig skriv- och rithjälp.

Till stöd härför har byggnadsstyrelsen anfört huvudsakligen följande:

Ehuru, enligt vad byggnadsstyrelsen inhämtat, för närvarande icke mindre än åtta av de nuvarande tolv länsarkitekterna nödgades för att nöjaktigt kunna sköta sina tjänster själva bekosta biträdeshjälp, ansåge sig styrelsen dock, med hänsyn till den förestående omorganisationen, icke nu böra föreslå anvisande av medel för anställande av fackutbildade biträden i mera än *tre* distrikt samt för beredande av skriv- och rithjälp i ytterligare två av de mest arbetstyngda distrikten.

Beträffande anställandet av biträden ville styrelsen föreslå, att i första hand de i *Göteborg* och *Malmö* bosatta länsarkitekterna måtte komma ifråga.

I den av byggnadsrådet Linden avfattade promemorian hade meddelats, att länsstyrelsen i Västerbottens län kraftigt understrukt behovet av egen länsarkitekt för länet, och hade Linden därom anfört, att det med hänsyn till den ytterligare stegring av länsarkitekternas arbetsuppgifter, som skett under år 1934 — inom vissa mindre län hade ärendenas antal ökat med 30 procent och mera — nu finge anses vara av behovet påkallat, att åtminstone ett par av de största norrlandsdistrikten uppdelades, först och främst därvid Västerbottens och Västernorrlands läns distrikt. Det lede intet tvivel, att icke detta distrikt hörde till de mera svårskötta och numera vore ett av de mest arbetstyngda, och styrelsen hade länge haft sin uppmärksamhet riktad på förhållandena därstädes. Styrelsen ville därför nu föreslå, att jämväl den för närvarande i *Härnösand* bosatte länsarkitekten försåges med sakkunnigt biträde.

Med hänsyn till den väntade omorganisationen ville styrelsen för de sålunda nu föreslagna biträdena icke ifrågasätta större arvoden än för biträdet i Stockholmsdistriktet eller 4.000 kronor och skulle alltså för dessa tre biträden för budgetåret erfordras tillhopa 12,000 kronor.

Posten till rese- och traktamentskostnader uppginge till förslagsvis 15,000 kronor. Detta belopp hade under de senare åren ej oväsentligt överskridits, och för budgetåret 1933/1934 hade styrelsen för detta ändamål utbetalat omkring 17,300 kronor. Styrelsen funne dock icke skäl att för det närvarande föreslå någon höjning av denna förslagsvis beräknade anslagspost.

I anslaget till länsarkitekter inginge för budgetåret 1934/1935 en post till ersättning för expenser med 6,000 kronor.

I särskild skrivelse den 19 september 1933 hade byggnadsstyrelsen gjort framställning om anvisande av medel för nyssnämnda ändamål och därvid utgått från ett genomsnittligt beräknat belopp av 800 kronor för varje distrikt. Med hänsyn till de alltjämt ökade arbetsuppgifterna och i betraktande av att redan denna beräkning varit lagd i underkant, ville styrelsen hemställa, att densamma, d. v. s. 800 kronor per år och distrikt nu måtte läggas till grund för anslagspostens bestämmande för budgetåret 1935/1936.

Det vore emellertid att märka, att enligt Kungl. Maj:ts cirkulär den 5 maj 1933, nr 198 i svensk författningssamling, utgifter för renskrivning icke finge avföras å anslag eller anslagspost för expenser och till följd härav vore alltså länsarkitekterna förhindrade att anlita de dem tilldelade expensbidragen för erforderlig skrivhjälp och i analogi härmed förmodligen även hjälp med ritarbete. I betraktande härav och då i stort sett samtliga länsarkitekter hade

behov av biträde med utförande av renskrivning och renritning i tjänsten, ville styrelsen nu föreslå, att särskilda medel för dylikt ändamål anvisades. Med hänsyn till nödvändigheten av yttersta sparsamhet ville styrelsen emellertid vid detta tillfälle inskränka sig till ett belopp av allenast 4,000 kronor till lika fördelning mellan länsarkitekten i det ena av de båda tre-länsdistrikten, nämligen det som omfattar Kronobergs, Kalmar och Blekinge län, samt länsarkitekten i Älvsborgs och Skaraborgs läns distrikt, där arbetsmängden på senaste tid högst väsentligt ökats.

Styrelsen ville slutligen erinra om att styrelsen i skrivelsen den 19 september 1933 angående anslag till expenser jämväl hemställt om ett anslag av 3,500 kronor för beredande av hyresbidrag åt de länsarkitekter, vilka icke kunde erhålla lokal i av statsverket ägd eller disponerad fastighet. Då emellertid fördragande departementschefen förklarar med avgörandet av denna fråga böra anstå, till dess att länsarkitektsinstitutionen i sin helhet upptoges till prövning, och därför icke kunde förorda, att någon åtgärd i detta avseende då vidtoges, hade byggnadsstyrelsen ansett sig böra i frågans nuvarande läge böra avstå från förnyandet av sin framställning på denna punkt. Styrelsen kunde dock icke underlåta att ånyo framhålla det obilliga däri att vissa länsarkitekter själva måste bestrida kostnaderna för hållande av tjänstelokal.

Enligt vad byggnadsstyrelsen sålunda föreslagit skulle alltså anslaget till länsarkitekter, under ovan angivna förutsättning, böra för budgetåret 1935/1936 beräknas sålunda:

	Kronor.
Avlöningar till 12 länsarkitekter	63,000
» » 4 fackutbildade biträden	16,000
Skriv- och rithjälp	4,000
Rese- och traktamentskostnader	15,000
Ersättning för expenser	9,600
	Summa 107,600

Med hänsyn till de grunder för uppställningen av riksstatens utgiftssida, som innefattades i Kungl. Maj:ts proposition nr 220 till 1934 års riksdag, skulle dessa anslagsposter sammanföras i två anslag på följande sätt:

	Kronor.
Avlöningar	83,000
Omkostnader, <i>förslagsanslag</i>	24,600

Byggnadsstyrelsen har i detta sammanhang omnämnt, att styrelsen i skrivelse till 1934 års avlöningsrevision, varmed styrelsen överlämnat vissa av revisionen begärda uppgifter rörande icke-ordinarie personal, tillhörande styrelsens ämbetsområde, förklarar sig, med hänvisning till den pågående utredningen rörande länsarkitektsinstitutionens organisation, icke vara i tillfälle uttala sig om denna personalgrupps avlönings- och pensionsfråga.

Under ovan angivna förutsättning beträffande länsarkitektsinstitutionens väntade omorganisation har byggnadsstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå 1935 års riksdag att till länsarkitekter för budgetåret 1935/1936 anvisa *dels* till avlöningar ett anslag av 83,000 kronor, *dels ock* till omkostnader ett förslagsanslag av 24,600 kronor.

Över denna framställning har *statskontoret* den 6 december 1934 avgivit utlåtande och därvid anfört huvudsakligen följande:

Enligt vad som framginge av det utdrag av statsrådsprotokollet (sid. 11), som finnes bifogat Kungl. Maj:ts proposition till 1934 års riksdag (nr 141) angående anslag till länsarkitekter, hade vederbörande departementschef rörande en av byggnadsstyrelsen gjord hemställan, att medel skulle anvisas för anställande av ytterligare en länsarkitekt, anfört att, då ett bifall till denna hemställan skulle innebära en fortsatt utbyggnad av den nuvarande organisationen av länsarkitektsinstitutionen vid en tidpunkt, då samtliga frågor, som avsåge nämnda institution, befunno sig under utredning, han icke kunde tillstyrka densamma. Vidare hade departementschefen beträffande ett av byggnadsstyrelsen framfört förslag om anvisande av medel till beredande åt vissa länsarkitekter av hyresbidrag yttrat, att med avgörandet av frågan om dylikt bidrag borde anstå, till dess att länsarkitektsinstitutionen i sin helhet upptoges till prövning, och att han således icke kunde förorda, att någon åtgärd i det avseendet för det dåvarande vidtoges.

Vad departementschefen sålunda anfört syntes, framhåller statskontoret, i huvudsak kunna andragas såsom skäl mot att nu vidtaga några åtgärder av den art, som av byggnadsstyrelsen föreslagits i dess föreliggande framställning. Statskontoret ansåge sig därutöver böra framhålla, att — medan det i det av styrelsen tillsammans med utsedda sakkunniga den 1 februari 1934 framlagda organisationsförslaget, liksom ock i statskontorets däröver avgivna utlåtande, förutsatts, att de med omorganisationen förenade merutgifterna skulle bestridas utan ökad belastning för statskassan — de förslag, som nu av styrelsen framlagts, skulle medföra en direkt ökning av statens kostnader för länsarkitektsinstitutionen. Ur dessa synpunkter vore det naturligt, att statskontoret måste hysa en viss tvekan att förorda ifrågavarande förslag.

För den händelse emellertid Kungl. Maj:t skulle finna ofrånkomligt att nu — i avvaktan på en omorganisation — interimistiskt förstärka länsarkitektsinstitutionen, ville statskontoret på det sätt understödja byggnadsstyrelsens hemställan om höjning av den i anslaget till länsarkitekter ingående anslagsposten till avlöningar, att ämbetsverket föresloge, att till anställande, i likhet med vad som redan skett å länsarkitektkontoret i Stockholms läns distrikt, av ett fackutbildat biträde å vardera av de två mest arbetstyngda kontoren i övriga länsarkitektdistrikt för budgetåret 1935/1936 måtte anvisas ett belopp av högst 8,000 kronor.

Vad sedan vidkomme det av byggnadsstyrelsen jämväl framförda förslaget om en höjning av anslagsposten till ersättning för expenser åt länsarkitekter, erinrade statskontoret därom att, enligt vad förenämnda utdrag av statsrådsprotokollet utvisade (sid. 12), departementschefen beträffande storleken av expensbidraget yttrat, att ett genomsnittligt belopp av 700 kronor för varje distrikt borde kunna anses tillräckligt, vadan han föreslagit, att berörda anslagspost för budgetåret 1934/1935 skulle upptagas med 8,000 kronor. Riksdagen hade emellertid ansett, att anslagsposten till expenser borde begränsas till 6,000 kronor. Med hänsyn härtill funne statskontoret det synnerligen tveksamt, huru-

vida en höjning av sagda anslagspost nu borde företagas. Därest emellertid Kungl. Maj:t skulle anse, att så borde ske, ville statskontoret ifrågasätta, om icke anslagsposten, i enlighet med vad vederbörande departementschef tidigare föreslagit, borde begränsas till 8,000 kronor.

VIII. Departementschefen.

Vid min anmälan inför Kungl. Maj:t den 12 oktober 1933 av fråga om verkställande av utredning och avgivande av förslag rörande länsarkitektsinstitutionens lämpliga organisation jämte därmed sammanhängande spörsmål framhöll jag, att denna institution visat sig fylla ett verkligt behov, men erinrade tillika, att byggnadsstyrelsen vid flera tillfällen framhållit, att en utvidgning av institutionen vore nödvändig särskilt med hänsyn till alla de viktiga spörsmål och uppgifter, som genom den nya stadsplanelagstiftningen aktualiserats. Det nu föreliggande utredningsmaterialet synes mig även bestyrka, att en utvidgning i en eller annan form av institutionen är ofrånkomlig, om densamma rätt skall kunna fylla sina viktiga funktioner. Jag torde här få hänvisa till de uppgifter, som lämnats rörande länsarkitekternas ständigt stegrade arbetsbörla ävensom rörande de olägenheter av olika slag, som blivit en följd härav för allmänheten, vederbörande myndigheter och länsarkitekterna själva, och för vilka i utredningsförslaget ingående redogjorts. I de över utredningsförslaget och promemorian avgivna yttrandena råder också praktiskt taget enighet om att åtgärder för åstadkommande av ett bättre sakernas tillstånd omedelbart böra vidtagas.

I åtskilliga yttranden har ifrågasatts en undersökning rörande möjligheterna att minska arbetsbörlan genom att från länsarkitekternas nuvarande åligganden avskilja sådana uppgifter, som icke oundgängligen kräva länsarkitekts sakkunskap. Den härutinnan i promemorian gjorda utredningen synes mig emellertid giva vid handen, att på detta sätt icke mycket står att vinna, i varje fall icke så mycket att det kan tänkas inverka på det föreliggande behovet av ökad arbetskraft.

Den fråga, som då först uppställer sig till besvarande, är den, på vad sätt den erforderliga utvidgningen av länsarkitektsinstitutionen lämpligast bör ske. Såsom av den föregående redogörelsen framgår, hava under utredningsarbetets gång i huvudsak tre utvägar anvisats, vilka synas vara förtjänta av närmare övervägande, nämligen dels en successiv utbyggnad på den nuvarande organisationens grund, i huvudsak gående ut på en utökning av länsarkitekternas antal med bibehållande av tjänsterna såsom bisysslor, dels utredningsförslagets organisation, innebärande att länsarkitekterna göras helt statsavlönade och att deras rena ämbetsverksamhet kombineras med statlig arkitektverksamhet vid för ändamålet inrättade länsarkitektkontor, av vilkas avkastning merkostnaderna för den nya organisationen till största delen skulle bestridas, dels ock den i promemorian föreslagna, i övrigt till utredningsförslaget i huvudsak anknyttande organisationsformen, enligt vilken merkostnaderna skulle bestridas ej mindre medelst en genom reducering av arbetet begränsad avkomst från arkitektkontor än även genom gransk-

ningsavgifter, vilka skulle uttagas för av länsarkitektsinstitutionens tjänstemän å tjänstens vägnar företagen granskning av vissa ärenden. I promemorian har dessutom verkställts en utredning angående kostnaderna för en organisation, byggd på att länsarkitekterna ej skulle utöva någon statlig arkitektverksamhet utan endast den med tjänsten förenade granskande verksamheten.

Det närmast till hands liggande förslaget kan givetvis förefalla vara det förstnämnda — en successiv utvidgning på den nuvarande organisationens grund. För denna lösning, till vilken bland andra statskontoret och statens organisationsnämnd närmast anslutit sig, har anförts bland annat, att man ännu i viss mån svävade i ovisshet om i vilken utsträckning länsarkitekternas under de senaste åren häftigt stegrade arbetsbörd kunde antagas vara av övergående natur. Vidare har framhållits, att man genom en successiv utbyggnad visserligen icke skulle kunna hålla sig inom den nuvarande kostnadsramen men å andra sidan kunna med full visshet på förhand beräkna statens utgifter för ändamålet.

Av den i promemorian förebragta utredningen synes emellertid framgå, att de senaste årens ökning av arbetsbördan i endast obetydlig utsträckning varit beroende på ärenden av mera tillfällig natur. Därtill kommer att den nya stadsplanelagstiftningen, som hittills endast i relativt ringa grad gjort sig märkbar för länsarkitekterna, måste antagas komma att inom den närmaste framtiden ställa dem inför nya arbetsuppgifter av stadigvarande art. Enligt nu ifrågavarande förslag skulle dessutom kvarstå olöst svårigheten med länsarkitekternas nuvarande dubbelställning. Även om några direkta missförhållanden av berörda dubbelställning icke kunnat i bestämda fall påvisas, innebär den dock alltid ett visst irritationsmoment, ägnat att minska allmänhetens förtroende för hela institutionen. Slutligen bleve en ökning av statsverkets nettoutgifter för ändamålet ofrånkomlig. Med hänsyn till nu angivna förhållanden finner jag mig icke böra förorda, att den nu föreliggande uppgiften begränsas till ett successivt utbyggande av den nuvarande organisationen.

Den i promemorian verkställda undersökningen angående möjligheterna för en effektiv förbättring av nuvarande organisation utan införande av statlig arkitektverksamhet har givit vid handen, att endast relativt obetydliga besparingar i fråga om avlöningskostnader m. m. härigenom stå att vinna, under det att statens merkostnader skulle avsevärt stegras. Då härtill kommer, att länsarkitekterna vid en dylik organisation skulle bliva så gott som avstängda från praktisk arkitektverksamhet, finner jag icke heller denna lösning lämplig.

Den i utredningsförslaget framlagda organisationsplanen utgick från det av mig i mitt anförande till statsrådsprotokollet den 12 oktober 1933 uttalade önskemålet, att den nuvarande kostnadsramen i stort sett skulle hållas. För att få täckning för merkostnaderna föreslogs, som nyss erinrats — i analogi med vad redan nu praktiseras beträffande vägingenjörorganisationens verksamhet — att länsarkitekterna vid sidan av sina egentliga tjänsteåligganden skulle vara föreståndare för statliga arkitektkontor, vilka skulle hava att mot

ersättning utföra uppdrag såväl för myndigheter som för enskilda. Inkomsterna av denna verksamhet beräknades till i runt tal 400,000 kronor eller ungefärligen det belopp, varmed kostnaderna för den nya organisationen beräknades överstiga de nuvarande kostnaderna. Härigenom skulle, framhölls i utredningsförslaget, samtidigt med tillgodoseende av önskemålet att sakkunnig arkitekt-hjälp tillhandahölls inom de olika distrikten, statsverket kunna beredas inkomster, som syntes kunna förväntas i stort sett täcka statens merutgifter för en omorganisation. Länsarkitekternas hittillsvarande rätt till privat arkitektverksamhet skulle i det stora hela upphöra och den del av deras arbetstid, som icke togs i anspråk för det egentliga tjänstearbetet, skulle ägnas åt i tjänsten givna arkitektuppdrag. Härigenom skulle även det önskemålet alltjämt bliva i huvudsak tillgodosett, att länsarkitekterna icke bleve avstängda från fortsatt praktisk verksamhet.

Här förevarande förslag tillstyrktes i åtskilliga av de däröver avgivna yttrandena men vållade på andra håll betänkligheter, särskilt i vad det avsåg, att länsarkitekterna i stor utsträckning även framdeles skulle äga åtaga sig vissa arbeten, låt vara för statens räkning. Mot de framlagda inkomstberäkningarnas hållbarhet framfördes åtskilliga invändningar, och slutligen framhöllos de svårigheter för privatpraktiserande arkitekter, som förmenades uppstå av den omfattande konkurrens från statligt håll, som måste bliva en följd av detta förslag.

Med anledning av den sålunda framkomna kritiken har i promemorian till närmare undersökning upptagits en redan i utredningsförslaget antydningensvis omnämnd utväg att delvis kompensera de ökade utgifterna genom att av vederbörande samhälle, kommun eller enskild sökande uttaga en avgift — till exempel i form av stämpel — för av länsarkitekten å tjänstens vägnar utförd granskning av underställda förslag. Såsom av den i det föregående lämnade redogörelsen framgår, har denna undersökning resulterat i ett förslag, enligt vilket statsverkets merutgifter för den utvidgade länsarkitektsinstitutionen skulle till ungefär hälften täckas av granskningsavgifter och till andra hälften av inkomsterna från en reducerad statlig arkitektkontorsverksamhet.

Det sålunda framlagda förslaget har i det stora hela behandlats välvilligt i de över detsamma avgivna utlåtandena. Särskilt har understrukits betydelsen av att den statliga arkitektverksamheten kunde minskas, varigenom å ena sidan de ekonomiska kalkylerna ansetts erhålla större säkerhet och å andra sidan farhågorna för en fortsatt dubbelställning för länsarkitekterna och för en besvärande konkurrens för de privata yrkesutövarna väsentligt reducerats. Förslaget om införande av granskningsavgifter har i allmänhet tillstyrkts eller lämnats utau erinran, om än från några håll betänkligheter, bland annat av principiell art, blivit framförda.

Vid ett vägande mot varandra av de skäl, som tala för och emot de båda i utredningsförslaget och promemorian framlagda förslagen, har jag funnit det sistnämnda vara att föredraga. Detta förslag innebär enligt mitt förmenande ett lyckligt uppslag till lösning av här förevarande fråga, och jag

anser mig därför böra förorda, att detsamma lägges till grund för Kungl. Maj:ts framställning i ämnet till riksdagen.

Innan jag ingår på en granskning av förslaget detaljer vill jag emellertid framhålla, att man här givetvis rör sig med åtskilliga ganska svårförutsebara faktorer. Det förslag, jag nu går att framlägga, måste alltså i viss mån få prägeln av ett prövande fram mot den lämpligaste organisationsformen. Med hänsyn härtill böra nu inga sådana åtgärder vidtagas, som definitivt låsa fast den föreslagna organisationen och förhindra eller försvåra de förändringar i densamma, som kunna påkallas av utvecklingen eller gjorda erfarenheter.

Beträffande den föreslagna organisationens första utbyggnad anfördes i utredningsförslaget, att en snar förbättring av de nuvarande förhållandena framstode som ett oavvisligt krav och att den mest effektiva åtgärden här för vore att snarast möjligt och i ett sammanhang nu genomföra den föreslagna omorganisationen för samtliga distrikt eller åtminstone för de mest arbetstyngda distrikten. Med hänsyn till angelägenheten av att de nya länsarkitektstjänsterna besattes med fackmän av den framstående kompetens, som i förslaget avsåges, vartill möjligheten givetvis skulle försvåras, om ett större antal av dessa tjänster jämte biträdestjänster skulle tillsättas omedelbart och i ett sammanhang, syntes, framhölls härefter i utredningsförslaget, till en början endast ett mindre antal distrikt, förslagsvis tre, böra bliva föremål för tillämpningen av den nya organisationsformen. Härigenom skulle också för den fortsatta utbyggnaden vinnas erfarenhet, icke minst i ekonomiskt avseende, beträffande organisationens detaljutformning. Att förekomma vid denna första utbyggnad föreslogos Malmöhus och Kristianstads läns, Göteborgs och Bohus samt Hallands läns ävensom Norrbottens läns distrikt.

Detta förslag förordades i vissa av de över utredningsförslaget avgivna yttrandena, under det att det från andra håll bestämt kritiserades. Länsarkitekterna i allmänhet samt länsstyrelserna i vissa län uttalade sig sålunda mot en alltför långsam utbyggnad av organisationen i dess helhet. Flera länsstyrelser framhöll angelägenheten av att omorganisationen på en gång helt genomfördes eller att det egna länet borde komma i fråga vid den fortsatta utbyggnaden.

I promemorian har framhållits, att samtliga distrikt vore i stort behov av åtgärder för lättande av vederbörande arkitekters arbetsbörda. Ett till en början partiellt genomförande av den nya organisationen för vissa distrikt skulle i varje fall göra rätt omfattande förbättringsåtgärder erforderliga för jämväl de övriga distrikten. Med hänsyn till den föreslagna anordningen med införande av granskningsavgifter och den säkrare grund för de ekonomiska kalkylerna, som därigenom vunnas, syntes icke heller några invändningar ur ekonomisk synpunkt behöva göras mot genomförandet av den nya organisationen i dess helhet. Denna syntes därför böra antagas och genomföras i ett sammanhang för hela landet. Möjligen torde det därvid komma att visa sig, att viss hänsyn måste tagas till de i utredningsförslaget framhållna

svårigheterna att vid ett omedelbart tillsättande av de nya befattningarna erhålla tillräckligt många sökande med avsedd kompetens. Det torde emellertid kunna förväntas, att byggnadsstyrelsen företoge en undersökning i denna angelägenhet, och skulle förhållandena därtill föranleda, torde åt Kungl. Maj:t böra förbehållas rätt att meddela något års anstånd med omorganisationens hela eller delvisa genomförande.

Vid ett övervägande av här förevarande fråga har jag funnit det i promemorian framlagda förslaget mest ändamålsenligt. För detta förslag talar först och främst att, såvitt av utredningarna i ärendet framgår, arbetsbördan för länsarkitekterna över lag för närvarande vuxit på ett sådant sätt, att ett utökande av de till buds stående arbetskrafterna är ofrånkomligt. I den mån så är möjligt, torde detta böra ske efter enhetliga principer. De nya granskningsavgifterna hava av mig förutsatts skola på en gång träda i tillämpning för hela landet. Det synes då icke mer än rimligt, att denna ökade pålaga för kommuner och enskilda motsvaras av den förbättring av de nuvarande förhållandena, som den nya organisationen avser att giva. Slutligen synas de nu föreliggande ekonomiska beräkningarna kunna tillmätas den grad av tillförlitlighet, att ett på dem grundat organisationsförslag torde kunna genomföras i ett sammanhang. Jag finner mig alltså böra förorda vad i promemorian i här förevarande avseende föreslagits.

Å andra sidan kan man icke bortse från de både i utredningsförslaget och i promemorian påpekade svårigheter, som kunna uppstå vid tillsättande på en gång av det antal arkitektbefattningar, som här avses. Genom en av denna anledning framtvungen sänkning av anspråken på befattningshavarnas kvalifikationer skulle lätt kunna riskeras, att vad man velat nå med den nya organisationen åtminstone i viss utsträckning förfelades. På grund härav finner jag mig böra biträda det i promemorian framförda förslaget, att åt Kungl. Maj:t måtte förbehållas rätt att, om och i den mån omständigheterna sådant påkalla, meddela anstånd med organisationens genomförande. Av vad jag i det föregående anført torde emellertid framgå, att förhållandena på här förevarande område äro sådana, att en förstärkning av de nu tillgängliga arbetskrafterna är erforderlig i samtliga eller åtminstone de flesta länsarkitektsdistrikt. Ett anstånd inom ett eller annat distrikt med den nya organisationens genomförande synes mig därför nödvändig göra, att möjlighet hålles öppen för Kungl. Maj:t att på annat sätt bereda förstärkning av nuvarande arbetskrafter. En dylik förstärkning synes lämpligast böra ske i huvudsak enligt de av byggnadsstyrelsen i dess av mig i det föregående (sid. 55 och följande) återgivna utlåtande den 21 november 1934 angivna huvudgrunderna, d. v. s. främst genom anställande av fackutbildade biträden ävensom genom beredande av skriv- och rithjälp samt ersättning för expenser och, i fall av behov, hyreskostnader. Härför torde riksdagens medgivande böra utverkas. Vidare torde för Kungl. Maj:t böra utverkas riksdagens bemyndigande att för bestridande av de härav föranledda kostnaderna ävensom för avlöning åt befattningshavare, för vilka nu gällande bestämmelser komma att gälla, m. m. efter prövning i varje särskilt fall disponera över de för budgetåret 1935/1936 för länsarkitektsinstitutionen utgående anslagen.

Sedan jag sålunda angivit min ställning till de grundprinciper, enligt vilka jag anser här förevarande organisationsfrågor böra lösas, har jag nu att övergå till en detaljgranskning av de föreliggande förslagen och börjar då med frågorna om granskningsavgifter och arkitektkontorens verksamhet.

I promemorian har, såsom av den föregående redogörelsen framgår, intagits ett förslag till taxa å granskningsavgifter, benämnd »Taxa C». För det huvudsakliga innehållet i detta förslag har tidigare redogjorts; i övrigt anhaller jag att få hänvisa till promemorian. För de över förslaget avgivna yttrandena har jag i det föregående redogjort. I det stora hela har jag funnit de i förslaget intagna granskningsavgifterna väl avvägda och lämpade att läggas till grund för statsmakternas beslut i ämnet. Med anledning av vad i dessa yttranden anförts finner jag mig emellertid böra förorda vissa avvikelser från det i promemorian framlagda förslaget.

Det har av vissa myndigheter — exempelvis av statskontoret och lantmäteristyrelsen — ifrågasatts, att granskningsavgift icke skall utgå för ärende, vilket genom besvär dragits under länsstyrelses prövning. Denna uppfattning synes mig hava goda skäl för sig, och jag finner mig därför böra ansluta mig till densamma. Någon mera betydande minskning av de beräknade inkomsterna av granskningsavgifter torde knappast behöva befaras med anledning härav; enligt i promemorian lämnad uppgift skulle här ifrågasvarande avgifter för tiden 1 januari—30 september 1934 uppgått till 3,990 kronor, enligt de i övrigt i promemorian följda beräkningsgrunderna ungefärligen motsvarande 5,000 à 6,000 kronor för hela året.

Vidare har framhållits, att genom de föreslagna granskningsavgifterna Stockholms stad, som ej är inordnad i länsarkitektsinstitutionen, skulle komma i en gynnad undantagsställning. Jag vill erinra, att byggnadsstyrelsen i viss utsträckning i förhållande till Stockholms stad intager samma ställning såsom granskande myndighet som länsarkitekterna intaga gentemot andra kommuner. Då det härjämte endast rör sig om relativt obetydliga belopp — en verkställd överslagsberäkning har för år 1934 givit till resultat ett belopp av ungefär 6,000 kronor — finner jag mig böra förorda, att bestämmelser utfärdas om att även för ärenden, avseende Stockholms stad, granskningsavgifter skola uttagas.

I anslutning till vad jag sålunda förordat torde nu ifrågasvarande ersättning till statsverket för av tjänsteman vid länsarkitektkontor utförd granskning av ärenden rörande byggnads- och stadsplaner m. m., vilka äro beroende på länsstyrelses prövning, böra utgå efter följande grunder:

Granskning av förslag till stadsplan.

1. För granskning av förslag, avsett att fastställas av Kungl. Maj:t, och för granskning av mindre förslag, avsett att fastställas av länsstyrelse, utgår en avgift av 20 kronor.

2. För granskning av större förslag, avsett att fastställas av länsstyrelse, gäller i det följande angiven taxa för granskning av förslag till byggnadsplan.

Granskning av förslag till byggnadsplan.

1. För granskning av mindre ändringsförslag, där arealberäkning ej kan tillämpas, och för granskning av förslag, omfattande område om högst 3 hektar, utgår en avgift av 20 kronor.

2. För granskning av förslag, omfattande område om mer än 3 hektar, utgår en avgift av, när arealen överstiger

3 men icke 5 hektar	20 kronor	för 3 hektar	och 5 kronor	för varje överskjutande hektar;
5 " " 10 " 30 " " 5 " " 3 " " " " "				
10 " " 25 " 45 " " 10 " " 2 " " " " "				
25 " " 50 " 75 " " 25 " " 1 krona 20 öre " " "				
50 " " 100 " 105 " " 50 " " 1 " 10 " " " "				
100 " " 150 " 160 " " 100 " " 1 " " " " "				
150 " " 200 " 210 " " 150 " " " 80 " " " "				
200 " " 250 " 250 " " 200 " " " 60 " " " "				
250 " " 300 " 280 " " 250 " " " 40 " " " "				
300 hektar	300 " " 300 " " 1 krona " " " "			

3. Delar av hektar och kvarter räknas som hela.

4. Omfattar granskning av planområde delar, där befintliga ägoförhållanden, bebyggelse m. m. äro ägnade att försvåra granskningen, må granskningsavgift för sådan del efter prövning av vederbörande länsstyrelse utgå med ett belopp, som med 50 procent överstiger den avgift, som eljest skulle utgå.

5. Omfattar granskning av planområde delar, avsedda för tätare bebyggelse och till större höjd än två våningar, må granskningsavgift för sådan del efter prövning av vederbörande länsstyrelse utgå med ett belopp, som med 100 procent överstiger den avgift, som med tillämpning av bestämmelserna i punkterna 1—3 eljest skulle utgå.

Granskning av förslag till stomplan.

1. För granskning av förslag, avsett att fastställas av Kungl. Maj:t, och för granskning av mindre förslag, avsett att fastställas av länsstyrelse, utgår en avgift av 20 kronor.

2. För granskning av större förslag, avsett att fastställas av länsstyrelse, utgår avgift med 50 procent av i det föregående angiven avgift för granskning av förslag till byggnadsplan, dock med minst 20 kronor.

Granskning av förslag till avstyckningsplan.

1. För granskning av förslag, avseende område om högst 5 hektar, utgår en avgift av 15 kronor.

2. För granskning av förslag, avseende område om mer än 5 hektar, utgår avgift med 50 procent av i det föregående angiven avgift för granskning av förslag till byggnadsplan.

Granskning av förslag till utomplansbestämmelser.

För granskning av förslag, avsett att fastställas av Kungl. Maj:t eller av länsstyrelse, utgår en avgift av 20 kronor, dock att länsstyrelse, om förslag till fastställande av utomplansbestämmelser, jämlikt 66 § stadsplanelagen, väckts av länsstyrelsen, må förordna, att granskningsavgift icke skall utgå.

Granskning av förslag rörande allmänna vägar.

För granskning av förslag till vägföretag, avseende område där antingen enligt stadspanelagen hänsyn skall tagas till områdets ändamålsenliga bebyggande eller fråga blivit väckt om vidtagande av åtgärder för åstadkommande av bestämmelser härutinnan, utgår för väglängd inom sådant område av högst 100 meter en grundavgift av 20 kronor.

Utöver stadgad grundavgift utgår tilläggsavgift för varje påbörjat hundratal meter av väglängden utöver 100 meter

inom område, där stadsplan eller byggnadsplan gäller eller avses att gälla, med 5 kronor;

» » » stomplan eller utomplansbestämmelser gälla eller avses att gälla, med 2 kronor;

» » » avstyckningsplan gäller eller avses att gälla, med 4 kronor.

Granskning av förslag till tomtindelning.

1. För granskning av förslag till tomtindelning för kvarter eller del av kvarter, omfattande högst tre tomter, utgår en granskningsavgift av 10 kronor.

2. För varje till samma kvarter hörande tomt utöver tre utgår en tilläggsavgift av 2 kronor.

3. För granskning av förslag till kvarterskarta utan samband med sökt fastställelse av tomtindelning utgår en granskningsavgift av 10 kronor.

Granskning av förslag till avstyckning.

1. För granskning av förslag till avstyckning i enlighet med angiven tomt- eller tomtplatsindelning i stadsplan, byggnadsplan eller avstyckningsplan utgår för varje till avstyckning föreslaget område en granskningsavgift av 2 kronor.

2. För granskning av förslag till avstyckning inom plan utan angiven tomt- eller tomtplatsindelning eller där förslaget avviker från plan eller indelning eller där planläggning av i denna avdelning oförmåligt slag icke förefinnes, utgår för varje till avstyckning föreslaget område en granskningsavgift av 5 kronor.

Granskning av förslag till byggnadsordning.

För granskning av förslag till byggnadsordning utgår avgift

a) då förslag överensstämmer med av byggnadsstyrelsen år 1932 utarbetade normalförslag till byggnadsordning för stad, köping och större municipalsamhälle eller till byggnadsordning för mindre municipalsamhälle, med 20 kronor;

b) då förslag innehåller mindre avvikelser från under a) oförmålda normalförslag till byggnadsordning för stad, köping och större municipalsamhälle, med 90 kronor;

c) då förslag innehåller mindre avvikelser från under a) oförmålda normalförslag till byggnadsordning för mindre municipalsamhälle, med 60 kronor;

d) då förslag innehåller större avvikelser från under a) omförmälda normalförslag till byggnadsordning för stad, köping och större municipalsamhälle, med 180 kronor;

e) då förslag innehåller större avvikelser från under a) omförmälda normalförslag till byggnadsordning för mindre municipalsamhälle, med 120 kronor;

f) då förslag avser område, varå av byggnadsstyrelsen år 1932 utarbetat normalförslag till byggnadsordningar och utomplansbestämmelser för landsbygden har avseende, med 20 kronor;

g) då förslag avser ändring i fastställd byggnadsordning, med 20 kronor.

Granskning av förslag till byggnadstillstånd.

För granskning av förslag till byggnadstillstånd i de fall, då länsstyrelsens prövning avser meddelande av byggnadslov, utgår granskningsavgift enligt av byggnadsstyrelsen år 1932 utarbetat normalförslag till taxa å avgifter till stadsarkitekt (byggnadskonsulent, byggnadsinspektör) för granskning av ritningar i och för byggnadslov samt för besiktningar.

För granskning av förslag till byggnadstillstånd i de fall, då länsstyrelsens prövning avser meddelande av dispens från rådande byggnadsförbud eller tillstånd till anordnande av hotell, pensionat, biograf m. m. och då ärende avser område, där byggnadsnämnd eller byggnadsinspektör icke finnes, utgår granskningsavgift enligt nyss omförmälda normalförslag till taxa.

För granskning av förslag till byggnadstillstånd av i nästföregående stycke angiven art i de fall, då ärende avser område, där byggnadsnämnd eller byggnadsinspektör finnes, utgår granskningsavgift med hälften av de i det förut omförmälda normalförslaget till taxa angivna avgifterna, dock med minst 10 och högst 30 kronor.

Granskning av andra slag av ärenden.

För granskning av sådana i det föregående ej angivna plan- och byggnadsärenden, vilka bliva föremål för länsstyrelsens handläggning och äro av beskaffenhet att böra underkastas granskning av länsarkitekt, utgår en avgift av 20 kronor.

Beträffande ärende, vilket på grund av besvär blivit underkastat prövning av länsstyrelse, utgår ingen granskningsavgift.

Det torde vara erforderligt, att riksdagens godkännande av de i här förevarande taxeförslag ingående avgifterna inhämtas.

Utformningen av taxeförslaget ävensom de närmare föreskrifter, som må bliva erforderliga för granskningsavgifternas bestämmande och uppbärande, torde få meddelas av Kungl. Maj:t. Räkning å granskningsavgift och andra ersättningar för förrättningar, vilka verkställas i anledning av granskning av i berörda taxa angivna ärenden, torde böra av vederbörande tjänsteman uppgöras och till länsstyrelsen insändas samtidigt med yttrande i ärendet. Länsstyrelsen har därefter att granska räkningar och meddela beslut i ämnet ävensom tillse, att medlen inflyta, varefter de genom länsstyrelsens försorg skola tillgodoföras vederbörande inkomsttitel.

Jag övergår härefter till de i nära samband med frågan om granskningsavgifterna stående spörsmålen om verksamheten på de ifrågasatta statliga arkitektkontoren och om de taxor för utförda uppdrag m. m., som därvid böra komma till användning.

Vad till en början angår formerna för den statliga arkitektverksamhetens bedrivande torde desamma närmast ankomma på Kungl. Maj:ts avgörande. Jag torde alltså senare få anledning att återkomma härtill; vid det blivande arbetet härmed synes emellertid vad i utredningsförslaget och promemorian förordats i det stora hela kunna godtagas.

Promemorian innefattar förslag till fem taxor, benämnda A, B, C, D och E. I det föregående har jag redan behandlat förslaget till taxa C, d. v. s. taxa å ersättning för granskningsavgifter.

De övriga taxorna avse:

Taxa A: ersättning för stadsplaner och andra dylika planarbeten;

Taxa B: ersättning för husbyggnadsarbeten;

Taxa D: ersättning för särskilda uppdrag och förrättningar; samt

Taxa E: ersättning för tjänste- och förrättningsresor.

Nu omförmälda fyra taxor synas vara av den art, att de böra fastställas av Kungl. Maj:t. Till denna fråga torde jag alltså få återkomma vid ett senare tillfälle, i samband med att administrativa föreskrifter för länsarkitektsinstitutionen i dess helhet skola meddelas.

Redan nu anser jag mig emellertid böra omförmäla, att de i promemorian i här förevarande hänseenden framlagda förslagen i det stora hela lämnats utan väsentliga anmärkningar i de i ärendet avgivna utlåtandena. I stort sett synas de mig också väl avvägda, i det att de utan att allt för mycket betunga de sökande torde lämna garantier för att de framlagda inkomstberäkningarna skola bli hållbara. Vissa smärre ändringar i de föreslagna ersättningsbeloppen kunna dock givetvis komma att visa sig erforderliga.

I ett hänseende anser jag mig redan nu böra omnämna en dylik, av mig såsom erforderlig ansedd förändring, som dessutom direkt sammanhänger med de föreslagna granskningsavgifterna. I taxa E har i 2 mom. föreslagits bestämmelser angående ersättning för tjänste- och förrättningsresor, vilka företagas efter förordnande av länsstyrelse eller byggnadsstyrelsen för granskning av ärende, som omhandlas i taxa C.

Detta förslag har från flera håll mött opposition. Det har erinrats, att kostnaderna för dylika resor för närvarande bestridas av statsverket. Vidare har framhållits, att de föreslagna avgifterna komma att drabba synnerligen ojämnt, beroende på avståndet mellan förrättningsorten och vederbörande tjänstemans stationeringsort. I all synnerhet hava här förevarande ersättningar antagits komma att bli betungande för avlägsnare norrländska kommuner, där dessutom ett stort behov av nya byggnads- m. fl. planer föreligger. Med hänsyn till vad sålunda anförts finner jag mig böra nämna, att berörda stadgande enligt mitt förmenande torde böra utgå.

Härefter har jag så att taga ståndpunkt till organisations-, personal- och avlöningsfrågor m. m.

I utredningsförslaget har förordats, att den nuvarande indelningen i tolv länsarkitektsdistrikt måtte bibehållas oförändrad. Däremot har i promemorian framlagts förslag om inrättande av två nya länsarkitektsbefattningar med stationering i Umeå och Östersund. Härigenom skulle vinnas, dels att Västernorrlands och Västerbottens stora och arbetstyngda län skulle förvandlas till ettlänsdistrikt, dels att den nuvarande, ej minst ur resekostnadssynpunkt otillfredsställande kombinationen mellan Gävleborgs och Jämtlands län skulle kunna upphöra, dels att trelänsdistriktet Uppsala, Södermanlands och Gotlands läns distrikt genom Uppsala läns sammanförande med Gävleborgs län skulle förvandlas till ett tvålänsdistrikt. Nu angivna och övriga i promemorian och utlåtandena angivna skäl för förslaget hava synts mig övertygande och jag tillstyrker alltså, att antalet länsarkitektsdistrikt må bestämmas till fjorton. Åt Kungl. Maj:t torde, liksom hittills, böra bibehållas rätten att bestämma omfattningen av de olika länsarkitektsdistrikten ävensom placeringen av länsarkitekterna. I berörda hänseenden synes det i promemorian framlagda förslaget i det stora hela kunna godtagas; vid mina kostnadsberäkningar i det följande har jag alltså ansett mig kunna utgå från detsamma.

Enligt förslagets grundprinciper skall i varje länsarkitektsdistrikt finnas ett länsarkitektkontor, som förestås av en länsarkitekt.

Såväl i utredningsförslaget som i promemorian har förordats att länsarkitektsbefattningarna — i alla händelser om de förenades med befattning som föreståndare för arkitektkontor — borde vara arvodestjänster, tillsatta genom förordnande på viss tid. Till denna uppfattning ansluter jag mig. Mot förslaget, att berörda förordnande som regel skall avse en tid av sex år, synes icke vara något att erinra. Då, på sätt jag förut framhållit, det förslag, jag nu framlägger, torde böra beredas en viss prövotid, böra de förordnanden, som nu komma att meddelas, lämpligen avse en tid av endast tre år.

Mot förslaget att länsarkitektstjänst skall tillsättas av Kungl. Maj:t efter förslag av byggnadsstyrelsen i samråd med vederbörande länsstyrelse eller länsstyrelser, har jag intet att erinra.

För länsarkitekterna hava såväl i utredningsförslaget som i promemorian föreslagits arvoden å 14,000 kronor. Till stöd härför har bland annat framhållits, att inrättandet av länsarkitektkontor för staten medförde vissa allmänna förpliktelse. Endast de högsta fordringar borde nämligen ställas på de arbeten, som utginge från ett sådant kontor, och dessa kontor borde i möjligaste mån även intaga en ledande ställning inom arkitektverksamheten på hithörande område. Icke blott ur sistnämnda synpunkt utan även med tanke på att länsarkitektkontoren skulle vara väl rustade att i erforderlig omfattning mottaga uppdrag, vore det av största vikt, att till föreståndare för dessa kontor förvärvades skickliga och erfarna arkitekter. Arvodets storlek måste bliva beroende av möjligheterna att erhålla för dessa krävande befattningar fullt kvalificerade arkitekter. Såsom arvode hade därför ansetts icke kunna föreslås ett lägre belopp än 14,000 kronor. Även om

detta arvode möjligen skulle kunna synas högt för en tjänsteman i denna ställning, torde det i detta fall under inga förhållanden få sättas lägre, om tjänsterna skulle kunna förväntas komma att sökas av arkitekter med de kvalifikationer, som här erfordrades. Skulle arvodet bestämmas till ett lägre belopp, måste utsikterna att uppnå ett ur såväl teknisk som ekonomisk synpunkt tillfredsställande arbetsresultat anses bliva avsevärt förminskade.

Storleken av länsarkitekternas arvoden har, såsom framgår av den av mig förut lämnade redogörelsen, varit föremål för delade meningar i de i ärendet avgivna utlåtandena.

Ett ståndpunkttagande i denna fråga förutsätter ett vägande mot varandra av å ena sidan önskvärdheten att för här ifrågavarande befattningar erhålla fullgoda arbetskrafter och å andra sidan de avlöningsförmåner, som utgå vid andra, ungefärligen motsvarande statliga befattningar. Efter en prövning av olika på frågan inverkan omständigheter har jag — med hänsyn jämväl till att det nu närmast gäller en anställningstid av endast tre år — ansett mig böra ansluta mig till den mening, som företrädes av, bland andra, allmänna civilförvaltningens lönenämnd, och förordar alltså ett arvode av 12,000 kronor.

I anslutning till vad allmänna civilförvaltningens lönenämnd framhållit, torde frågan om beredande av pensionsrätt åt länsarkitekt böra upptagas först i samband med ett slutligt fastställande av organisationen. Erforderliga bestämmelser om semester, tjänstledighet och avlöning under dylik m. m. torde få meddelas av Kungl. Maj:t, varvid i tillämpliga delar de för befattningshavare å extra stat i lönegraden B 30 gällande bestämmelserna torde kunna tjäna till ledning.

Enligt statskontorets och riksräkenskapsverkets förslag torde i fråga om resekostnads- och traktamentsersättning särskilt besparingsreglemente böra utfärdas för befattningshavare vid länsarkitektsinstitutionen.

I fråga om de arbetsuppgifter, som enligt utredningsförslaget och promemorian skola tillkomma länsarkitekterna, hava i det stora hela inga invändningar blivit gjorda. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att vid utfärdande av de instruktions- och övriga bestämmelser, vilka föranledas av den nya organisationen, meddela närmare bestämmelser härom.

Enligt utredningsförslaget skall en biträdande länsarkitekt vara placerad i residensstaden i varje sådant län, där länsarkitekt icke är stationerad. För dessa befattningshavare, vilkas antal, under förutsättning av att antalet länsarkitekter bestämmas till fjorton, föreslagits skola bliwa tio, har förordats en placering å extra stat i lönegraden B 24. Vad sålunda föreslagits har i huvudsak lämnats utan erinran i de i ärendet avgivna utlåtandena, och jag finner mig kunna ansluta mig härtill.

I utredningsförslaget har förordats, att här förevarande befattningar skola tillsättas av byggnadsstyrelsen efter hörande av länsstyrelsen i det län, där vederbörande tjänsteman skall placeras. Jag finner mig emellertid med hänsyn till här förevarande befattningars ställning i lönehänseende och betydelse böra förorda, att för desamma må i tillämpliga delar komma till an-

vändning samma tillsättningsförfarande, som av mig tillstyrkts beträffande länsarkitekterna.

Av betydelse för här förevarande omorganisationsfråga är spörsmålet om personalens rätt till privat arkitektverksamhet. Såsom tidigare erinrats, har den nuvarande organisationen uppbyggts under förutsättning, att länsarkitektsbefattningarna skulle vara i viss mån bisysslor, och att länsarkitekterna skulle hava rätt till privat arkitektverksamhet. Den på detta sätt lätt uppkommande dubbelställningen för länsarkitekterna har understundom påtalats och var också att finna bland de förhållanden, på vilka jag fäste uppmärksamheten i mitt anförande till statsrådsprotokollet den 12 oktober 1933.

I utredningsförslaget hava förordats bestämmelser beträffande personalens rätt till privat arkitektverksamhet, enligt vilka dels länsarkitekt ej må utan Kungl. Maj:ts särskilda tillstånd utom tjänsten åtaga sig arkitektuppdrag, som äro av beskaffenhet att kunna bliva föremål för länsarkitekts handläggning i tjänsten eller befinnas inverka hinderligt för tjänstgöringen, dels ock biträdande länsarkitekt och assistent icke må åtaga sig dylika enskilda uppdrag i annan mån än vederbörande länsstyrelse för särskilt fall och efter tillstyrkan av länsarkitekten med hänsyn till tjänstearbetet prövar skäligt medgiva. I anslutning härtill har i utredningsförslaget framhållits, att uppdrag, vilka ifrågavarande befattningshavare mottagit före första förordnandet till befattningen, borde få slutföras. Arbetet härmed borde emellertid icke få bedrivas så att det inkräktade på tjänstearbetet.

De i utredningsförslaget intagna bestämmelserna finner jag mig i allt väsentligt kunna biträda. För vinnande av större enhetlighet torde emellertid böra föreskrivas att, vad angår biträdande länsarkitekt och assistent, medgivande bör lämnas av byggnadsstyrelsen efter hörande av vederbörande länsstyrelse och länsarkitekt i stället för, såsom i utredningsförslaget ifrågasatts, av vederbörande länsstyrelse efter tillstyrkande av länsarkitekten.

Föreskrift i nu nämnda frågor torde få utfärdas av Kungl. Maj:t, såvitt angår länsarkitekter och biträdande länsarkitekter efter riksdagens godkännande.

Beträffande uppdrag, som mottagits före första förordnande till befattningen, torde med hänsyn dels till frågans ömtåliga natur, dels till önskvärldheten av att befattningshavarnas arbetskraft redan från början må kunna fullt utnyttjas för statsverkets räkning, motsvarande bestämmelser böra gälla. Några särskilda undantagsbestämmelser synas mig därför icke böra utfärdas i här förevarande hänseende; å andra sidan bör givetvis vid prövning av framställningar om tillstånd av nu ifrågavarande art all möjlig hänsyn tagas till föreliggande särskilda omständigheter.

Frågan om arbetsuppgifternas fördelning mellan länsarkitekt och biträdande länsarkitekt har berörts i åtskilliga av de över utredningsförslaget avgivna utlåtandena, och jag anser mig därför böra framhålla några synpunkter på densamma.

En sådan fördelning torde, såsom även angivits i organisationsförslaget,

lämpligast böra uppgöras i särskild arbetsordning. Även om fördelningen bör vara i möjligaste mån likformig över hela landet torde dock hänsyn i viss mån böra tagas till bland annat föreliggande lokala förhållanden, såsom avståndet mellan huvudlänets och bilänets residensstäder med härav följande olika resekostnader o. s. v. Biträdande länsarkitekt bör kunna fullt självständigt handlägga de löpande tjänsteärendena inom sitt län. Endast mera ömtåliga och komplicerade fall torde därför i allmänhet böra hänskjutas till länsarkitekten. I den mån tid blir övrig för tjänstearbetet skall biträdande länsarkitekt även biträda med kontorsarbetet i huvudlänets. I vilken utsträckning detta kommer att ske, måste alltid bliva beroende på arbetets omfattning i det ena eller det andra länet. Om å andra sidan tjänstearbetet i bilänet når en sådan omfattning att biträdande länsarkitekten, med den honom till buds stående biträdeshjälpen, icke kan medhinna detsamma, bör länsarkitekten av distriktets övriga tjänstepersonal tillhandahålla erforderlig biträdeshjälp.

Innan erfarenhet hunnit vinnas torde det vara lämpligt att lämna största möjliga frihet för utbildande av en ändamålsenlig praxis inom varje distrikt.

Förslaget att länsarkitekterna skola hava tillgång till arkitektutbildat biträde, assistent, finner jag mig kunna tillstyrka i den omfattning, vari detsamma i promemorian upptagits. Detta innebär, att i Stockholms läns distrikt skola vara anställda två assistenter och i samtliga övriga distrikt — med undantag av Jämtlands läns distrikt, där tillgång till dylikt biträde icke för närvarande ansetts erforderlig — en assistent. Totala antalet assistenter skulle sålunda uppgå till fjorton. Till frågan om löneförmånerna för assistenterna återkommer jag i det följande.

Mot förslaget att såväl länsarkitekterna som de biträdande länsarkitekterna och assistenterna skola vara byggnadsstyrelsens tjänstemän har jag icke funnit något att erinra.

Enligt utredningsförslaget skola länsstyrelserna tillhandagå länsarkitekterna och de biträdande länsarkitekterna med erforderliga rit- och skrivbiträden. Dessas antal har i promemorian föreslagits skola bliva 27, därav 17 i sjunde och 10 i fjärde lönegraden för extra ordinarie tjänstemän. I tre län, nämligen Stockholms, Malmöhus samt Göteborgs och Bohus län, skulle anställas ett biträde i sjunde och ett i fjärde lönegraden. I fjorton län — Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Kalmar, Kronobergs, Älvsborgs, Skaraborgs, Värmlands, Örebro, Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens län — skulle anställas en befattningshavare i sjunde lönegraden. I återstående sju län — Uppsala, Gotlands, Blekinge, Kristianstads, Hallands, Västmanlands och Jämtlands län — skulle anställas en befattningshavare i fjärde lönegraden. Mot det sålunda föreslagna antalet befattningshavare har jag icke funnit något att erinra. Till frågan om löneförmånerna för rit- och skrivbiträdena återkommer jag i det följande.

Förslaget att här ifrågavarande biträden, i överensstämmelse med vad som

gäller för motsvarande biträden åt vägingenjörerna i länen, skola vara länsstyrelsernas tjänstemän, finner jag mig kunna tillstyrka.

Vad i utredningsförslaget och promemorian anförts beträffande kompetensfordringar, semester, vikariat m. m., remisser m. m. och dagbok m. m. har i det stora hela icke givit mig anledning till erinran. Till här förevarande frågor — vilka samtliga äro av den art att de falla under Kungl. Maj:ts administrativa befogenhet — torde jag få återkomma vid ett senare tillfälle. Samtidigt därmed torde till behandling böra upptagas de i utredningsförslaget framlagda sammanställningarna av instruktionsbestämmelser beträffande länsarkitektsinstitutionen och av åligganden, som enligt instruktionsförslaget skulle i huvudsak tillkomma länsstyrelserna.

Härefter har jag att övergå till en beräkning av kostnaderna för den nya länsarkitektsorganisationen ävensom, i samband därmed, till uppgörande av stater. I enlighet med vad statskontoret förordat böra därvid särskilda anslag uppföras till avlöningar och omkostnader.

För arvoden till länsarkitekterna bör en särskild anslagspost uppföras. För arvoden å 12,000 kronor till en var av fjorton länsarkitekter erfordras ett belopp av 168,000 kronor. Från här förevarande anslagspost böra vidare enligt nu tillämpade grunder för riksstatens uppställning bestridas kostnader för kallortstillägg, uppgående till 255 kronor eller i avrundat tal 300 kronor. Sammanlagt skulle alltså erfordras 168,300 kronor. Då någon pensionsrätt icke av mig för närvarande ifrågasatts för länsarkitekterna, lära icke heller några pensionsavdrag böra ske. Nyssberörda belopp, 168,300 kronor, torde alltså böra uppföras såsom en särskild, bestämd anslagspost.

Såsom i promemorian framhållits, torde härutöver medel böra beräknas för bestridande av lön och vikariatsersättning vid vikariat å länsarkitekts-tjänst samt kostnader för sådana särskilda förmåner, som författningsenligt böra utgå, såsom ersättning för olycksfall i tjänsten, begravningshjälp o. s. v. Jämväl ifrågakommande kallortstillägg skulle enligt promemorian bestridas från denna anslagspost. I promemorian har för ändamålet föreslagits ett förslagsvis beräknat belopp av 8,400 kronor, motsvarande 600 kronor för varje befattning. Statskontoret har funnit denna anslagspost lågt beräknad. I avsaknad av erfarenhet om den verkliga medelsåtgången finner jag mig emellertid kunna tillstyrka, att anslagsposten för budgetåret 1935/1936 uppföres med det föreslagna beloppet, dock med avdrag för det för kallortstillägg beräknade beloppet, 300 kronor, d. v. s. med 8,100 kronor. I detta sammanhang vill jag framhålla att, på sätt föreslagits i promemorian, det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma ersättning vid vikariat å länsarkitektsbefattningarna.

De biträdande länsarkitekterna skulle enligt promemorian åtnjuta avlöning såsom befattningshavare å extra stat i lönegraden B 24. Kostnaderna härför uppgå enligt beräkning efter högsta förekommande löneklass till ett belopp av 79,320 kronor. I enlighet med de nya grunderna för riksstatens uppställning bör härifrån dragas ett belopp av 2,550 kronor, motsvarande pen-

sionsavdragen enligt civila pensionsreglementet. Återstoden, 76,770 kronor eller i avrundat tal 76,700 kronor, utgör det belopp med vilket anslagsposten till avlöningar till tjänstemän å extra stat torde böra uppföras.

Till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal vid länsarkitektsinstitutionen bör en särskild anslagspost beräknas. Enligt grunderna för riksstatsens uppställning bör denna anslagspost uppdelas i delposter, en, med bestämt angivet belopp, till grundavlöningar m. m., och en, förslagsvis beräknad, till avlöningsförhöjningar m. m.

För assistenterna har avlöningen föreslagits skola utgå enligt en lönegrad 21, omfattande klasserna 19—23, för extra ordinarie tjänstemän. Här emot har jag icke funnit något att erinra. Kostnaderna för grundavlöningar enligt detta förslag uppgå till 75,558 kronor.

Enligt promemorian skulle vidare vid länsarkitektkontoren finnas anställda 17 rit- och skrivbiträden i sjunde och 10 i fjärde lönegraden för extra ordinarie tjänstemän. Statskontoret har i sitt i ärendet avgivna utlåtande framhållit, att ingen rit- och skrivbiträdesbefattning i sjunde lönegraden borde inrättas inom de län, där endast ett biträde föreslagits. I sådana fall borde man, åtminstone tills vidare, inskränka sig till fjärde lönegraden. Med hänsyn till de fordringar på mera kvalificerat arbete, särskilt ritarbete, som torde komma att ställas på här ifrågavarande biträden, finner jag mig böra förorda, att 14 biträden, ett vid vart och ett av de 14 föreslagna länsarkitektkontoren placeras i sjunde lönegraden. De återstående 13 befattningarna torde däremot böra placeras i fjärde lönegraden. Grundavlöningarna för dessa befattningshavare uppgå till respektive 33,390 och 24,660 kronor.

Under här förevarande anslagspost skola vidare upptagas medel för bestridande av författningsenligt utgående kallortstillägg. Kostnaderna härför uppgå till 510 kronor.

Slutligen skola under här förevarande anslagspost upptagas medel för vikariatsersättningar. Någon erfarenhet rörande de härför erforderliga medlen föreligger icke; jag håller emellertid före, att ett belopp av 5,000 kronor skall visa sig tillräckligt under nästkommande budgetår.

Delposten till grundavlöningar m. m. till övrig icke-ordinarie personal skulle sålunda behöva beräknas till $(75,558 + 33,390 + 24,660 + 510 + 5,000)$ 139,118 kronor. Härifrån bör emellertid dragas ett belopp av 3,948 kronor, motsvarande pensionsavdragen enligt civila pensionsreglementet. Återstoden, 135,170 kronor eller i avrundat tal 135,200 kronor, utgör det belopp, med vilket här förevarande delpost torde böra uppföras.

Delposten till avlöningsförhöjningar m. m. torde, med hänsyn till att under den närmaste tiden praktiskt taget inga uppflyttningar i löneklass torde kunna emotes, för nästkommande budgetår kunna beräknas till omkring 4,000 kronor eller för avrundande av anslagets slutsumma till 4,200 kronor.

Till provisoriskt dyrortstillägg har för icke-ordinarie befattningshavare vid länsarkitektkontoren i Stockholm och Luleå beräknats ett belopp av 1,500 kronor. Här emot har jag icke funnit något att erinra. Medel för

ändamålet synas böra uppföras under en särskild, förslagsvis beräknad anslagspost, benämnd Särskilda löneförmåner till icke-ordinarie tjänstemän.

I anslutning till de nu framlagda beräkningarna skulle avlöningsstaten för länsarkitektsorganisationen erhålla följande lydelse:

1. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:		
a. Arvoden till 14 länsarkitekter	kronor 168,300	
b. Vikariatsersättningar, m. m. <i>förslagsvis</i> ... »	8,100	kronor 176,400
2. Avlöningar till tjänstemän å extra stat, <i>förslagsvis</i> »		76,700
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:		
a. Grundavlöningar m. m.	kronor 135,200	
b. Avlöningsförhöjningar m. m. <i>förslagsvis</i> »	4,200	» 139,400
4. Särskilda löneförmåner till icke-ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>		» 1,500
		<hr/>
	Summa förslagsanslag	kronor 394,000

I såväl utredningsförslaget som i promemorian har för rese- och traktementskostnader upptagits ett förslagsvis till 28,000 kronor beräknat belopp. Med hänsyn till den ifrågasatta utvidgningen av länsarkitektsinstitutionen finner jag mig böra biträda detta förslag. Det lärer få ankomma på byggnadsstyrelsen och länsstyrelserna att tillse, att resor i tjänsteärenden endast företagas då så är nödvändigt samt att kostnaderna för resorna överhuvudtaget begränsas så mycket som möjligt.

För expenser har ett belopp av 30,200 kronor beräknats bliva erforderligt. Häremot har jag intet att erinra.

I enlighet med vad jag sålunda förordat skulle länsarkitektsorganisationens omkostnadsanslag för budgetåret 1935/1936 beräknas på följande sätt:

	Kronor
Resekostnader, <i>förslagsvis</i>	28,000
Expenser	30,200
	<hr/>
	Summa kronor 58,200

Sistnämnda belopp, 58,200 kronor, bör äskas såsom förslagsanslag. Stat för anslaget torde få fastställas av Kungl. Maj:t.

Utöver de nu båda av mig förordade anslagen till länsarkitektsorganisationen bliva vissa årliga omkostnader oundgängliga.

För närvarande utgår till länsarkitekterna dyrtidstillägg enligt de för s. k. oreglerade verk gällande grunderna. Kostnaderna härför beräknas uppgå till omkring 18,000 kronor årligen. Efter omorganisationen skola dyrtidstillägg å samtliga arvoden och avlöningar utgå efter de för nyreglerade verk gällande grunderna. Kostnaderna härför hava beräknats till 30,000 kronor, innebärande en kostnadsökning med omkring 12,000 kronor.

Under punkt 52 av årets sjätte huvudtitel har hemställts om anvisande av ett förslagsanslag å 95,000 kronor till dyrtidstillägg åt befattningshavare

i statens tjänst. I de till grund för berörda anslagsäskande liggande beräkningarna ingår för länsarkitekterna nyssberörda belopp av 18,000 kronor. Ett bifall till mina nu förevarande förslag skulle alltså strängt taget erfordra en förhöjning av det äskade anslaget till dyrtidstillägg med omkring 12,000 kronor. Med hänsyn dels till vad jag i annat sammanhang anfört om beredande av möjlighet för Kungl. Maj:t att, därest omständigheterna så skulle påkalla, delvis låta anstå med den nya organisationens genomförande, dels ock till att det i varje fall torde dröja någon tid in på budgetåret 1935/1936, innan de nyinrättade befattningarna hinna tillsättas, har jag emellertid ansett försvarligt att bibehålla här ifrågakvarande förslagsanslag vid tidigare beräknat belopp.

Såsom närmare framgår av proposition nr 141 till 1934 års riksdag hava för närvarande de flesta länsarkitekterna erhållit tjänstelokaler i kronans hus. För vissa länsarkitekter hava emellertid icke dylika lokaler kunnat erhållas. Byggnadsstyrelsen hemställde den 19 september 1933, att dessa länsarkitekter — vilka i detta hänseende vore väsentligt sämre ställda än sina kolleger i övriga distrikt, som kostnadsfritt tilldelats tjänstlokal — syntes skäligen böra hädanefter beredas ersättning för sina utgifter till lokalhyra, varvid emellertid ersättningen icke borde utgå för mera än ett rum. Kostnaderna härför beräknades av byggnadsstyrelsen för budgetåret 1934/1935 till 3,500 kronor. Vad sålunda föreslagits tillstyrktes av statskontoret. Vid min anmälan inför Kungl. Maj:t av berörda fråga framhöll jag emellertid, att med avgörandet av frågan om hyresbidrag torde böra anstå till dess att länsarkitektinstitutionen i sin helhet upptoges till prövning, och fann jag mig fördenskull icke kunna förorda, att någon åtgärd i detta avseende då vidtogs.

I anslutning till vad jag sålunda tidigare anfört är det nu erforderligt att till behandling upptaga även här förevarande spörsmål. Härvid torde till en början böra framhållas, att frågan genom förslaget om inrättande av statliga arkitektkontor kommit i ett nytt läge. Organisationen kommer att framdeles vara helt statlig, och för densamma böra alltså i fråga om beredande av lokaler gälla samma regler som för andra statliga organisationer, d. v. s. att ämbetslokaler i första hand beredas i av staten ägda eller disponerade fastigheter och i de fall, då detta av en eller annan anledning icke är lämpligt, förhyras på statsverkets bekostnad.

Givetvis är det av stor betydelse för arbetets behöriga fortgång, att länsarkitektkontoren inrymmas i nära anslutning till vederbörande länsstyrelse. I den mån så är möjligt, böra därför lokalutrymmen för länsarkitektkontoren anordnas inom länsstyrelsernas lokaler. Med hänsyn till det ökade lokalbehov, som den nya organisationen medför, kan detta för närvarande icke låta sig ordnas mer än i några län. För övriga kontor måste för närvarande lokaler förhyras. I här förevarande sammanhang vill jag understryka, att vid blivande omändringar av länsstyrelsernas lokaler hänsyn bör tagas till behovet av att utrymmen beredas för länsarkitektkontoren.

Enligt i promemorian framlagda beräkningar skulle de ökade hyreskost

naderna med anledning av omorganisationen av länsarkitektsinstitutionen uppgå till 21,600 kronor. En inom byggnadsstyrelsen sedermera verkställd beräkning har emellertid givit vid handen, att kostnaderna härför för nästkommande budgetår torde komma att uppgå till 25,500 kronor.

I enlighet med principerna för inrättande av statens allmänna fastighetsfond, varom förslag förelagts 1935 års riksdag (proposition nr 114), skola här förevarande kostnader bestridas av berörda fond ur de till hyresutgifter m. m. för av fonden förhyrda lokaler avsedda medlen. För dessa utgifter skall fonden erhålla ersättning ur anslag under sjätte huvudtiteln. I anslutning härtill har Kungl. Maj:t i nyssberörda proposition nr 114 föreslagit riksdagen att till ersättning till statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1935/1936 under sjätte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 177,300 kronor eller 25,500 kronor mera än det belopp, som för detta ändamål beräknats under punkt 42 av 1935 års sjätte huvudtitel.

De årliga kostnaderna för den av mig föreslagna länsarkitektsinstitutionen kunna sålunda beräknas uppgå till följande bolopp:

Avlöningsstat.....	kronor	394,000
Omkostnadsstat	»	58,200
Dyrtidstillägg	»	30,000
Hyreskostnader	»	25,500
	<hr/>	
	Summa kronor	507,700

Såväl i utredningsförslaget som i promemorian har man utgått ifrån att de inkomster, som genom den nya organisationen skulle tillföras statsverket, skulle avräknas från utgifterna för densamma och således endast nettoutgifterna uppföras såsom ett anslag under sjätte huvudtiteln. Riksräkenskapsverket har emellertid framhållit, att inkomsterna borde redovisas på riksstatens inkomstsida å särskild, under uppbörd i statens verksamhet uppförd inkomsttitel.

Enligt det i promemorian framlagda förslaget skulle inkomsterna av den ifrågasatta nya länsarkitektsinstitutionen utgöras av dels granskningsavgifter, beräknade till 190,000 kronor, dels ersättningar från byggnadsstyrelsen till länsarkitektkontoren för dessas biträde med underhållet och vården av kronans byggnader i landsorten, beräknade till 30,000 kronor, dels ock inkomster av länsarkitektkontorens verksamhet, beräknade till 180,000 kronor eller tillhopa 400,000 kronor.

Till frågan om ersättning för biträde med underhållet och vården av kronans byggnader i landsorten har Kungl. Maj:t redan tagit ståndpunkt.

I detta hänseende vill jag erinra, att chefen för finansdepartementet vid anmälan inför Kungl. Maj:t av frågan om inrättande av statens allmänna fastighetsfond (proposition nr 114 till innevarande riksdag) förklarade sig icke kunna biträda ett av byggnadsstyrelsen framlagt förslag, att här förevarande kostnader för länsarkitekterna skulle bestridas av nämnda fond. Chefen för finansdepartementet anförde därvid, att större överskådlighet och

reda ifråga om medelsanvisningen enligt hans mening vunnas genom att samtliga kostnader för länsarkitekterna i vanlig ordning sammanfördes å anslag under sjätte huvudtiteln. En dylik redovisning stode också bäst i överensstämmelse med de i årets statsverksproposition tillämpade grunderna för riksstatens uppställning.

För täckande av de utav den nya länsarkitektsorganisationen förorsakade merkostnaderna för statsverket skulle alltså stå till förfogande inkomsterna av granskningsavgifter och av länsarkitektkontorens statliga arkitektverksamhet, i promemorian beräknade till respektive 190,000 och 180,000 kronor eller tillhopa 370,000 kronor.

Givetvis är det icke möjligt att för närvarande, i avsaknad av varje erfarenhet, göra ett bestämt uttalande beträffande hållbarheten av de sålunda framlagda beräkningarna, vilka emellertid synas mig vara gjorda med varsamhet. Vad granskningsavgifterna beträffar bör härvid särskilt uppmärksammas den fortgående stegringen av länsarkitekternas arbetsbörda med härav följande ökning av de inflytande avgifterna. I fråga om de av arkitektkontorens verksamhet beräknade inkomsterna vill jag erinra, att dessa i utredningsförslaget beräknades till 400,000 kronor, d. v. s. till mer än dubbelt så mycket som i promemorian. Den beräknade inkomsten av 180,000 kronor motsvarar, såsom i promemorian framhållits, icke mer än i genomsnitt 7,500 kronor för varje län. Med den utrustning av personal, som arkitektkontoren ändock måste erhålla för behörigt skötande av den med själva länsarkitektsinstitutionen sammanhängande arbetsbördan, finner jag detta genomsnittsbelopp något för snävt beräknat. De av länsarkitekterna själva beräknade inkomsterna giva vid handen, att en något större inkomstsomma torde kunna förutsättas. En höjning av den beräknade inkomstsommen med 30,000 kronor — d. v. s. med i genomsnitt 1,250 kronor för län — synes mig även försvarlig. Med hänsyn till vad sålunda anförts torde här ifrågavarande inkomster för nästkommande budgetår kunna beräknas till 210,000 kronor.

Jag vill i detta sammanhang framhålla, att de från vissa håll uttalade farhågorna om en för de privata arkitekterna besvärande konkurrens från de föreslagna statliga arkitektkontoren uppenbarligen måste såtillvida bero på ett missförstånd, att länsarkitekterna under nuvarande organisation äro hänvisade till utövande arkitektverksamhet i helt annan och större omfattning än fallet lärer bliva enligt den här föreslagna organisationen.

I fråga om de vid länsarkitektsinstitutionen inflytande inkomsterna får jag, efter samråd med chefen för finansdepartementet, i anslutning till vad riksräkenskapsverket föreslagit, förorda, att de må upptagas å riksstatens inkomstsida. Närmare förslag härutinnan torde chefen för finansdepartementet senare komma att anmäla.

De årliga kostnader för länsarkitektsinstitutionen, för vilka särskilda anslag skola uppföras under sjätte huvudtiteln, hava, såsom av det föregående framgår, beräknats till (394,000 + 58,200) 452,200 kronor. Avräknas de nyss angivna inkomstbeloppen, (190,000 + 210,000) 400,000 kronor, erhålles en nettoutgift av 52,200 kronor, fränsett hyreskostnader och dyrtidstillägg.

Såsom jag inledningsvis erinrat, har i årets statsverksproposition till här ifrågavarande ändamål beräknats ett belopp av 108,000 kronor. Härvid utgick jag från att för länsarkitektinstitutionen skulle uppgöras en specialbudget och att alltså endast nettokostnaderna skulle upptagas å huvudtiteln. Om från berörda belopp, 108,000 kronor, drages nyssberörda nettoutgift av 52,200 kronor, återstår 55,800 kronor. Av detta belopp torde 20,800 kronor kunna anses ungefärligen motsvara den summa av 21,600 kronor, som i promemorian beräknats för hyreskostnader för länsarkitektinstitutionen och som tidigare avsetts skola bestridas från här ifrågavarande anslag. Återstoden, 35,000 kronor, erfordras för bestridande av vissa engångsutgifter, vartill jag nu torde få övergå.

I utredningsförslaget och promemorian har framhållits, att man måste förutsätta att behov kan uppstå av tillfällig utökning av den biträdande personalen å länsarkitektkontoren samt att länsstyrelserna för sådant ändamål borde beredas möjlighet att disponera erforderliga medel antingen förskottsvis eller från ett särskilt anslag. Lämpligast syntes vara, att länsstyrelserna bemyndigades att förskottera dylika utgifter. Sådana förskott borde sedermera ersättas av till länsarkitektkontoren för uppdragen ifråga inflytande ersättningar. För ändamålet har i promemorian ett belopp av tillhoppa 72,000 kronor eller i genomsnitt 3,000 kronor för varje län beräknats bliva erforderligt, vilket belopp föreslagits skola äskas såsom engångsanslag vid organisationens genomförande. Det sålunda till buds stående anslaget skulle icke lika fördelas mellan länen utan med hänsyn tagen till behovet inom varje distrikt.

Ehuru jag icke förbiser de fördelar, som kunna ligga i att länsarkitektorganisationen erhåller en viss elasticitet, kan jag dock icke nu biträda vad sålunda föreslagits. Jag vill erinra, att enligt utredningsförslaget beräknats att av arkitektkontorens verksamhet skulle erhållas en inkomst av 400,000 kronor med praktiskt taget samma personalstyrka, som enligt promemorian skulle kunna utföra arbeten för en nettoinkomst av 180,000 kronor eller, enligt vad i det föregående beräknats, för 210,000 kronor. Erfarenhet måste först vinnas om den utsträckning, i vilken den föreslagna personalen kommer att tagas i anspråk, innan möjligheter öppnas för en utvidgning av organisationen. I alla händelser torde under nästkommande budgetår, då den nya organisationen skall byggas upp, åtgärder i här förevarande hänseende vara obehövlige.

I utredningsförslaget och promemorian har vidare framhållits, att det blir nödvändigt att medel beredas för anskaffande av kontorsinventarier, möbler, skriv- och räknemaskiner och dylikt. För här ifrågavarande ändamål har i promemorian ett engångsanslag av tillhoppa 67,500 kronor beräknats bliva erforderligt. Emellertid finner jag de sålunda beräknade kostnaderna för höga; med ett belopp av exempelvis 35,000 kronor torde i varje fall de nödvändigaste behoven kunna täckas. Jag tillstyrker alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till kontorsinventarier m. m. för länsarkitekt-

kontoren för nästkommande budgetår anvisa ett reservationsanslag av 35,000 kronor. Det torde sedermera få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av byggnadsstyrelsen besluta angående fördelningen av sålunda till buds stående medel.

I anslutning till vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels medgiva, att länsarkitektsinstitutionen må från och med den 1 juli 1935 organiseras i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som av mig i det föregående angivits,

dels medgiva, att till statsverket må för av tjänstemän vid länsarkitektkontor utförd granskning av ärenden rörande byggnads- och stadsplaner m. m., vilka äro beroende på länsstyrelses prövning, utgå granskningsavgift enligt av mig i det föregående angivna grunder,

dels godkänna följande personalförteckning för länsarkitektsorganisationen:

Befattning	Personalförteckning.	Lönegrad
------------	----------------------	----------

Tjänstemän å extra stat.

10 biträdande länsarkitekter.....	B 24;
-----------------------------------	-------

dels godkänna följande avlöningsstat för länsarkitektsorganisationen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1935/1936:

Avlöningsstat.

1. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:	Kronor	Kronor
a. Arvoden till 14 länsarkitekter	168,300	
b. Vikariatsersättningar m. m., <i>förslagsvis</i>	8,100	176,400
2. Avlöningar till tjänstemän å extra stat, <i>förslagsvis</i>		76,700
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:		
a. Grundavlöningar m. m.	135,200	
b. Avlöningsförhöjningar m. m., <i>förslagsvis</i>	4,200	139,400
4. Särskilda löneförmåner till icke-ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>		1,500

Summa förslagsanslag kronor 394,000;

dels besluta att, utöver vad i 3 § i avlöningsreglementet stadgas, skola i fråga om uppdrag utom tjänsten gälla de särskilda bestämmelser, som av mig förordats;

dels till Länsarkitektorganisationen: Arlöningar för budgetåret 1935/1936 anvisa ett förslagsanslag av..... kronor 394,000;

dels till Länsarkitektorganisationen: Omkostnader för budgetåret 1935/1936 anvisa ett förslagsanslag av..... kronor 58,200;

dels till Kontorsinventarier m. m. för länsarkitektkontoren för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av kronor 35,000;

dels medgiva, att Kungl. Maj:t må, om och i den mån omständigheterna sådant påkalla, meddela anstånd med den av mig förordade länsarkitektorganisationens genomförande;

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att för bestridande av kostnader för länsarkitektorganisationen i det eller de länsarkitekt-distrikt, där ett anstånd med den nya organisationens genomförande medgivits, i huvudsaklig överensstämmelse med av mig i det föregående angivna grunder taga i anspråk de för budgetåret 1935/1936 för länsarkitektorganisationen utgående anslag;

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda de övergångs- och tillämpningsbestämmelser i övrigt, som vid genomförandet av förenämnda organisation må erfordras.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlåtast till riksdagen.

Ur protokollet:

Waldemar Wiens.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

	Sid.
I. Den nuvarande länsarkitektsinstitutionen	2
II. Igångsättande av utredning angående en omorganisation av länsarkitektsinstitutionen	3
III. Utredning rörande länsarkitektsinstitutionens lämpliga organisation m. m.	5
IV. Utlåtanden över utredningsförslaget	24
V. Förnyad utredning rörande länsarkitektsinstitutionens omorganisation	30
VI. Utlåtanden över promemorian	51
VII. Anslagsäskande av byggnadsstyrelsen under förutsättning att den föreslagna omorganisationen av länsarkitektsinstitutionen icke kommer att vinna tillämpning vid ingången av budgetåret 1935/1936	55
VIII. Departementschefen	59